

పరిశీలన
 [నవల]

మూలం :
 శరత్ బాబు
 కవిత్వం గ్రంథం,
 సాహిత్యం పాఠ్యం
 'హాస్యం'
 కవిత్వం.

14215

ప్రచురణ :
 జ్యోతి కార్యాలయం,
 మద్రాసు-17.

మొదటి ముద్రణ

3,000 కాపీలు

ఫిబ్రవరి

1956

పరివర్తిత అక్షరాలు

ముద్రణ:

యం. వి. యస్. ప్రెస్, మద్రాసు-1.

ప రి ణీ త

ఇంద్రజిత్తుని శక్తి ప్రహారానికి సరికాబడిన లక్ష్మణుని ముఖం వైష్ణవ తన పొంగితే పొంగి ఉండవచ్చు. ఇదవిత్తమని చెప్పలేము గానీ, తన భార్య అయివనసారి గూడా కూతురునే కన్నదన్న కలువంకగానే, గురుచరణుని ముఖం, ఆఉదయపు కాంతిలో సైతం నల్లబడ్డది.

గురుచరణుడు బ్రాహ్మకు గుమాస్తా. రెక్కలు ముక్కులు చేసుకొని నెలకు అరవై కరుకులు చెచ్చుకొంటాడు. బాడుగులుతోలే బండి గుర్రంలాగా, ఆతని శరీరం, విపరీతమైన శ్రమకు అలసతనంది, సుష్కించిపోయినట్లే, ముఖమూ, కళ్లుగూడా, నిర్వికారంగానూ, నిర్లిప్తంగానూ ఉన్నాయి. దారుణమైన ఈ శుభవర్తమానం, ఈ ప్రభాతవళ చెవిన బడితంతో, అతను నిశ్చేష్టుడై నాడు. త్రాగుతున్న హాక్కు ఆలా, చేతిలోనే ఉండిపోయింది. పురాణం కాలంనాటి గాలిను నానుకొని, గోడకు చేరిగిల బడిన గురుచరణునికి, నీర్లుంగా నిశ్శనించే ఓపిక గూడా లేకుండా పోయింది. ఈ శుభవర్తమానాన్ని తన దాకా తీసుకొచ్చినది, తన మూడో కూతురు అన్నాకాళి. ఆ పిల్ల ఆనరా నాదర తండ్రి దగ్గర కొచ్చి, 'మానువు గాని రా నాన్నా' అన్నది.

• గురుచరణుడు భారంగా అన్నాకాళికేసి చూశాడు. బలవంతంగా గొంతు పెకలించుకొని 'కాసిని నుంచి నీళ్లు తెచ్చిపెట్టు తల్లీ! దాహంగా ఉంది!' అన్నాడు.

అన్నాకాళీ నీళ్ళకోసం లోపలి కెళ్లింది.

ఆ పిల్ల నిష్క్రమణతో, గురుచరణుని స్మృతి పథంలో మెరిసింది పురిటింటి ఖర్చులు. ఆ వెంటనే ఇసుళ్ళ పుట్ట విచ్చినట్లు ఎన్నో ఊహలు, కోరికలుగా చెలరేగాయి ..

క్రింద లేచు రెండవ కూతురు పెళ్లి కని, పా బజారులోని రెండంతస్తుల నివనాన్ని తాకట్టు పెట్టాడు. ఆ డబ్బు తాలూకు వడ్డీ, ఇప్పటికీ ఆరు నెలలనుండీ, చెల్లు వేయడమే లేదన్న సంగతి జ్ఞాపక మొచ్చింది. అందులోనూ నవరాత్రి మహోత్సవాలు ఎంతో దాపులో కొచ్చాయి. అమ్మాయికి, ఈ పండుగకైనా, నీరా సారే సంపకపోతే బావుండను. ఇంత ప్రాద్దు పోయిందాకా బుర్ర బద్దలు గొట్టుకొన్నా, జమా ఖర్చులు సరిగలేను. ఇవాళ మధ్యాహ్నంలోగా లెఖ్కులు తనిఖీకి పంపాలి. వీటన్నిటికీ తోడు పైకఫీసరుగారు వేంచేసి జారీచేసిన 'ఫర్మానా' ఒకటి కళ్ళ ముందు భూతంలా మెనులుతోంది. ఆఫీసు కొచ్చే ఉద్యోగులంతా మరికి గుడ్డలతో రాగూడగుట. అలా వచ్చిన వారికి జరిమానా పడుతుందట. చాకలివాడి అయిపూ ఆనమాలా లేను. వారం రోజుల క్రిందట, ఇంట్లో ఉన్న గుడ్డల్లో సగభాగం లంకించుకొని, ఆ రజకశ్రేష్ఠుడు ఎటో ఉదాయించాడు. ఉ సమస్యలన్నీ చెదపురుగుల్లా గురుచరణుని బుర్రను దొలిచేస్తున్నాయి. అతను స్థిమితంగా కూచోను గూడా కూచో లేకపోయాడు. ముక్కా గొట్టం పట్టుకొని జారగిలబడ్డాడు.

'భగవంతుడా!' అన్నాడు గురుచరణుడు. 'ఈ కలకత్తా మహా పట్నంలో ఎందరో ప్రతిరోజూ, బండక్రింద, కారుల క్రిందపడి, చని పోతున్నారు! వారందరి కంటే, నేను చేసిన ద్రోహం తక్కువదా స్వామి! కారుణ్య మూర్తి! ఓ పెద్ద మోటారుకారును నాగుండెల మీదుగా తోలించి, నన్ను కడలేర్చు. ఈ యాతనలు నేను పడలేను.'

'నాన్నా!' అన్నది అన్నా కాళీ 'ఇవిగో నాన్నా మంచినీళ్ళు... ఇంద'

గురుచరణుడు భారంగా లేచి, గ్లాసునుకొని, ఒక్క గుక్కలో త్రాగి, కూతురును గ్లాసు పట్టు కెళ్ళమన్నాడు.

అన్నాకాళీ వెళ్ళిన వెంటనే లలిత గదిలో కొచ్చి, 'మామయ్యా!' టీ తీసుకొచ్చాను. అన్నది.

టీ పేరు వినంగానే గురుచరణుడు, పడుకొన్నవాడల్లా లేచి కూచున్నాడు. అలిత ముఖంలోకి నాలోచనగా మాళాడు. అతని దిగుబు సగానికి సగం హరించి పోయినట్లయింది.

‘అలితా! రాత్రల్లా జాగారం చేశా వనుకొంటాను. ఇలారా తల్లీ! వచ్చి, ఇక్కడ కూచో!’

అలిత సిగ్గు పడ్డది.

‘నేను ఎక్కువ సేపు మేలుకోలేదు మామయ్యా!’ అన్నది నవ్వుతూ చెప్పింది.

సంసార సంబంధమైన వివిధ కారణాల వల్ల అతని ఆకాలవృద్ధి ప్యానికి గురి కౌబడిన మామలుని హృదయంలో, ప్రచ్ఛన్నంగా పరవటిలే బావాలను అలిత గ్రహించినట్లు, ఆ మామంబంలోని మరెవ్వరూ గ్రహించలేదు.

‘అలాగా అమ్మా! పోనివ్. కాస్సేపిలా నా దగ్గరగా వచ్చి కూచో.’ అన్నాడు గురుచరణుడు.

అలిత, దగ్గరగా వచ్చి కూచుంది. గురుచరణుడు ఆ పిల్లల నిమిషం కూడా ఇలా అన్నాడు:-

‘తల్లీ! నిన్నో కలవాడి ఇంటి కోడలుగా చేయాలి. నిర్విఘ్నంగా ఆ పని చేసిన నాడు, ఒక సత్కార్యం చేశానన్న సంతృప్తి నాకు అభిమతి.’ అన్నాడు గురుచరణుడు.

అలిత నిశ్చయంగా కష్టానికి టి వంపుకున్నది.

‘నాకంటే పెరిగిన గొంపలో పడెం మూలంగా సుఖమనే కేమిటో నీవు ఎరగక పోతున్నావు. విశ్రాంతి లేకుండా, రాత్రింబవళ్లు బండ చాకిరీ చెయ్యవలసి వస్తున్నది. కదా తల్లీ!’

‘మన పని మనం చేసుకోవడం తప్పా మామయ్యా! అదీకాక— నేనొక్కతేనే కాదు కదా; అందరూ చేస్తున్నారు. వారితోబాటు నేనూ చేస్తున్నాను.’

గురుచరణుడు నవ్వాడు.

‘అయితే ఇవాలి వంట ప్రయత్నాలంటూ—అసలు ఉన్నయ్యా ఆమ్మా?’

‘ఎంగుకు లేవు మామయ్యా! నేను వండుతాను.’

‘నువ్వా?’ అన్నాడు గురుచరణుడు ఆశ్చర్యపోయి. ‘నీకు వంట వండడం గూడా చేతనవునా లలితా?’

‘అఁ. అత్తగారి వద్ద అవన్నీ నేను నేర్చుకొన్నాను!’

‘నిజంగానా?’ అన్నాడు గురుచరణుడు కప్పు క్రిందపెట్టి.

‘నిజమే మామయ్యా! నామాట అబద్ధమనుకొంటే, అత్తయ్య నడుగు. నేనన్నీ రోజులనించి వంట చేస్తున్నానో నీకే తెలుస్తుంది!’

అన్నది లలిత తలవంచుకొని. గురుచరణుడు, ఆమె తలమీద చేయి వేసి, మనస్సులోనే ఆశీర్వాదించాడు. ఆయన మనస్సు తేలిక పడింది.

గురుచరణుని ఇల్లు వీధి ప్రక్కనే, కొంచెం ఎత్తుగా ఉన్నది. అతను టీ త్రాగుతూ, కిటికీలోంచి బైటికి చూశాడు. అల్లంథ దూరాన శేఖర్ నిలిపించాడు. గురుచరణుని, పెద్దగా పేరుబెట్టి పిలిచాడు. అజాను బాహువై ఓ అందాని యువకుడా పిలుపు విని, లోపలికి ప్రవేశించాడు.

‘శేఖర్! అలా కూచోకోయ్! మీ పిన్ని చేసిన ఘనకార్యం విన్నావోయ్ శేఖర్!’

‘మళ్ళీ అడవిల్ల నీ కన్ను మరుగొంటాను. ఆవునా బాబాయ్!’ అన్నాడు శేఖర్ నవ్వుతూ.

‘నాయనా! నువ్వలాగే త్రోసి పారేస్తావుగానీ ఆ ‘అంతేనా’ అన్న పదంలో ఎంత శక్తి ఉన్నదో, నాకు మాత్రమే తెలుసు.’

‘బాబాయ్! అలా అనక. ఈ మాటలు పిన్ని విన్నట్లంటే చాలా బాధపడుతుంది. అగిగాక. ఇంకా తప్పిపోతితమైన నీడ్ల, అడవివా, మొగయినా, అప్యాయతతో, అదరించాలిగానీ, అవజ్ఞ చేయగూడదు.’

గురుచరణుడు ఓత్సాహ మానంగా ఉన్నాడు.

‘శేఖర్! అప్యాయంగా అడదించాలని నాకు తెలివీదుకోకు. కానీ ఆ భగవంతుడు గూడా న్యాయాన్యాయాలు ఆలోచించాలి. నేనా పేద

వాణ్ని, నాకింతమంది పిల్లలెందుకు చెప్ప. 'నాని' అని చెప్పకొద్దగదా, పరిచయ మివహా—నాకు లేదాయ్! ఉంటున్న ఈయిల్లు మీ నాన్నగారికే తాకట్టు పెట్టా నన్న సంకలి నీకు తెలుసు గదా! అయినా, నేను దానికి విచారించను. కానీ ఈ లలితను నూడు శేఖర్ బాబూ! నీనికి తల్లిదండ్రులే లేరు. రారాజుల అంతఃపురాలలో మనవలసిన మాణిక్య మిది. చేజేసులా, ఆ కాయ బోకాయ గాడి కివ్వడమంటే ప్రాణం, ఎలా విలవిలలాడు గుండ్లో నువ్వాలోదించు. నేను పరిగ్రుణ్ణి, పిల్ల అందానికి తగిన సంబంధం లేలేను. నా తాపాక్షుకి శగినవాడి కిచ్చి ముక్తి పెడదా మను కొంటున్నాను. ఇప్పుడు నీనికి పదమూడేళ్ళు వెళ్ళి, పథాలును మొన్ననే వచ్చింది. కేవలమూ డబ్బులేక బోవడంవల్లనే, ఇంకవరకూ, లలితపెళ్ళి విషయం, ప్రస్తావించకుండా ఊరుకోవలసి వచ్చింది."

గురుచరణుడు ఈ మాటలని కంట తడి చేసుకొన్నాడు. అది గ్రహించి గూడా శేఖర్ ముదిలకుండా ఊరుకొన్నాడు.

"శేఖర్!" అన్నాడు గురుచరణుడు కాన్సేసి. "మీ ముట్టపక్కలలో, ఎవరికి న్నా ఈ పిల్ల నిచ్చి చెయ్యడానికే అవకాశముందిగానూ, కాస్తా ఆలోచించు నానునా! ఈ కాలపు చదువరులు, కొద్దుకొనుకల కంటే, పిల్లదాని అందమందానూ, గుణగణానూ ముఖ్యంగా చూస్తున్నారని విన్నాను. అలాంటి మోక్షులలో, ఏ బొక్కరై నా మా లలితను చేసుకోగలగదా చూడు. నీకు మహా రాజపదవి లభించాలని ఆ రిన్నుడున్నాను నేను. నా కిక్కడ మీరు దివ్వు. వేరే అండదండ లేదు. మీ అండ్రుడి గారికి నేనంటే ఎంతో గురి. నన్నో లోబుట్టువులాగా చూసుకొంటుంటారాయన."

"అలాగే చూస్తాను బాబాయ్!" అన్నాడు శేఖర్ తల సందించి.

"నాయనా! కాస్త మనస్సులో ఉండకో. మరిచిపోకు. ఇంత పిల్ల పుటి నుండే నీ దగ్గరే ఉన్నట్లున్నది. దాని సుఖసౌకాలను గురించి నీకు నేను చెప్పవలసరం లేదు. కేవలం బుద్ధిమంతురాలే కాదు శేఖర్, ఇప్పుడది ఇంటి పనింతా చేస్తున్నది. మా సంసార భారముంతా, ఆ మాస్తున్నదన్నా ఆశ్చర్యం లేదు."

మాను మాటలు వింటున్న లలిత, ఒక్కసారి కళ్ళు విప్పి చూసి, మళ్ళా క్రిందికి దించుకొంది. ఏదో చెప్పాలనేమో, ఆమె పెదవులు కదిలాయి.

‘ఇప్పుడది లేనివాని పంచన ఉన్నది గానీ, దానిరాత ఇలా ఉండవలసింది కాదు శేఖర్. వాళ్ళనాన్న ఎంత పెద్ద ఉద్యోగో నీకు తెలుసు గదా! ఎంత సంపాదించాడో గూడా నీకు నేను చెప్పనవసరం లేదు. అయినా లాభ మేముంది! యావదాస్తీ దానధర్మాల క్రింద ఖర్చు పెట్టి, కూతురును బికారిని చేశాడు.’

ఈ మాటకూ శేఖర్ ఊనంగానే ఉండటంతో గురుచరణుడు మళ్ళీ చెప్పకు పోసాగాడు.

‘నే నన్నది గూడా కొంతవరకే నిజం శేఖర్! కూతురుకు ధన రూపంలో ఏమీ ఇవ్వని మాట నిజమే! కానీ వేలాది దుఃఖితుల దుఃఖాన్ని పోకార్చి, లభించిన ఆ పుణ్య సంచయాన్ని హస్తార్భతంగా, తనయ కిచ్చి వెళ్ళాడు. ఆ ‘నిధి’ గూడా లేకపోతే, లలిత ఈ యాడుకే అండరిచ్చేతా ‘అన్నపూర్ణ’ అనిపించుకో గలిగేదా? ఏంశేఖర్ నువ్వుచెప్ప?’

శేఖర్ జవాబివ్వడానికి కులు, తనలో తాను నవ్వుకొని పోవడానికి లేచాడు.

‘ఎక్కడికి నాయనా, ఇంత పెందరాడే బయలు చేరావ్?’ అన్నాడు గురుచరణుడు.

‘బారిష్టరు గారంటికి బాబాయ్!’ అన్నాడు శేఖర్.

‘మంచిది...శేఖర్! నేనన్నమాట, కాస్తమనసులో ఉంచుకో. మా లలిత నల్లటిదన్నమాటేగానీ ఇలాంటి సద్గుణరాశి, ఈ ప్రపంచమంతా గాలించినా దొరకదు.’

శేఖర్ నవ్వుతూ తల పంకించి వెళ్లి పోయాడు.

ఒకప్పుడు సవీనరాయ్ బెల్లెపు వ్యాపారి. ఆ వ్యాపారంలోనే ఆయన లక్షలు గడించాడు. అప్పుడా బాదరబండి అంతా వదులుకొన్నాడు. ఇంటిపట్టునే ఉండి ఇంత వడ్డీ వ్యాపారిని చేసుకొంటున్నాడు. ఆయన కిద్దరు కొడుకులున్నారు. పెద్దవాడైన అవివాసుడు న్యాయవాది. రెండోవాడు శేఖర్ ఎం. ఏ. ప్యాపైయాడు. ఇటీవలి దాకా ఎప్రెంటిస్ చేస్తూ క్రిందిపేదే ‘అటర్నీ’ అయినాడు. సగత

మధ్యంలో వారికో మూడంతస్తుల భవనముంది. దాని నానుకోనే గురు చరణుని దావా ఉన్నది. ఈ కారణాన ఆ రెండూ కుటుంబాలు ఎంతగానో కలిసి పోయాయి. ఈ రెండు కుటుంబాలలోని ఆడవారు, ఈ దోవనే రాకపోకలు సాగిసుంటారు.

గ్రామ బజారులోని ఓ శ్రీమంతుల కుటుంబంతో, చాలాకాలం నుండి, శేఖరుని వివాహ విషయం చర్చించ బడుతూ ఉన్నది. ఆనాడు పిల్ల తరపువారు వచ్చారు. వచ్చే మాఘమాసంలో పెళ్ళి లగ్నాలు పెట్టుకొందామన్నాయి. దీనికి శేఖర్ తల్లి ఒప్పుకో లేదు. ఆమె కన్నో అధ్యంతరాలున్నాయి. ఒక శ్రేమిటంటే, ఇంతవరకూ 'అచ్చాయి' అమ్మాయిని చూడలేదు. చూసి వాడు ఇష్టపడాలి. ఇష్టపడంకే—అడలాంటి గొప్ప సంపదమైనా చేసేందుకు వీలులేదని, పని మనిషి ద్వారా కబురు పెట్టినదామె.

ఇవన్నీ అనువరమైన ఆర్భాటాలని నవీనరాయ్ గారి అభిప్రాయం. డబ్బు ప్రధానం గానీ, ఇలాంటివన్నీ ముఖ్యం కావని శ్రీవారి విశ్వాసం. సాఫీగా జరిగిపోతున్న వ్యవహారానికి, భార్యమణి అడ్డు తగలడంతో, ఆయన గారికి కోపం వచ్చింది.

‘ఇంతదాకా వచ్చిన తరువాత ఇకేం మాట/ పిల్లను ఇదివరకో సారి చూడటం జరిగింది గదా/ ముందు ‘ఖాయం’ అనుకొంటే, తాంబూలాలు పుచ్చుకొనే ముందు, మరోసారి చూసుకోవచ్చు.’ అన్నాడు.

అయినా ఆ యిల్లాలు అందు కంగీకరించ లేదు. తన అనంగీకారాన్ని తీరియ చెబుతూ లేదు. ఈ నిరసనకు నవీనరాయ్ గారు మండి పడ్డాడు. భార్య చేసిన ‘కాని పని’కి ప్రతిక్రియగానేమో, ఒంటి గంట చాలాక భోజనం చేసి, వీధి గదిలో పడకేకాడు.

శేఖర్ గది మూడో అంతస్తులో ఉన్నది. స్వతహాగా అతను విలాసమయ జీవి. అందుకని అతని గది గూడా చక్కగా ఆలంకరించబడి ఉంటుంది. ఇది జరిగిన అయిదారు రోజుల తరువాత, ఒక నాడు నిలుపుటద్దం ముంచు నిలబడి, పెళ్ళి కూతురును చూసి రావడానికి ముస్తా

బవుతున్నాడు. లలిత గదిలో కొచ్చింది. ఒక్క క్షణం ఆతన్ని పరకాయించి చూసి అన్నది:

‘శేఖర్! పిల్లను చూడడాని కెదురున్నావా?’

‘అవును’ అన్నాడు శేఖర్ వెనుదిరిగి. ‘లలితా! ఎలా ఉంటే పెళ్ళికుమారుడు నచ్చుతానో నాకు తెలియదు. అవిడకు నచ్చేట్లుగా నన్ను కాస్త ముస్తాబు చేస్తావా?’

లలిత నవ్వింది.

‘నాకిప్పుడు వెసులుబాటు లేదు శేఖర్! డబ్బు తీసుకొడదామని నేనొచ్చాను.’ అంటూ దిండు క్రింద వెదికి, దీగాలు తీసుకొని, చీరునా తెచ్చి, కొన్నినోట్లు తెక్కించుకొన్నది. చెంగుని ఆ నోట్లను ముడివేసు కొంటూ అన్నది: ‘శేఖర్! ఆపని మొట్టమొదట ఇలా డబ్బు పట్టు కెదురున్నాను. ఈ బాకీని ఎప్పుడు తీర్చులో, ఎలా తీర్చులో, నాకు బోధ పడడం లేదు.’

‘నాకీ... ముందరే లలితా! మల్లీశా! తీరగోతులం.’ అన్నాడు శేఖర్ బ్రెస్తో క్రాపు దువ్వుకొంటూ.

ఆ మాటలోని అంతర్ధాత్రం లలిత గ్రహించలేక అలానే మాట్లాడినట్టినట్టినది.

‘ఏం అలా చూస్తున్నావీ! ఇంకా నీకు ఇంకా కాలేదుమాట. అవునా లలితా?’

‘ఉండు... ఆర్థం కాలేదు.’ అన్నది లలిత తలవణ్ణం గా చివ్వుతు.

‘ఇప్పుడు నీకర్థం కాదు. నిజంగా నీకది అర్థమవ్వాలంటే, నువ్వు మరికొంచెం పెద్దదానివి కావాలి.’ అన్నాడు శేఖర్ బూట్లు తొడుక్కొని బైటి వెళ్ళిపోతూ...

చీకటి పడింది. శేఖర్ ఓ సోఫాలో పడుకొని కట్టు మూసుకొని ఉన్నాడు. తల్లి వచ్చింది. శేఖర్ చివుక్కుని లేచాడు. ఆమె గారు ఓ కుర్చీమీద కూచుంటూ అన్నది: ‘నాయనా! పిల్లను చూసొచ్చావు గావును. ఎలా ఉందిరా నీకు?’

‘బాగానే వుంది’ అన్నాడు తల్లి ముఖంకేసి చూసి నవ్వుతూ.

భువనేశ్వరికి దాదాపు యాభై సంవత్సరాలుంటాయి. కానీ కాలుపారు మనిషి గావడం మూలాన, చూసేవారికి అంత వయస్సున్నదానిలా అవుచున్నది. క్రొత్తగాచూసిన వారామెకు, ముళ్ళయ్య, ముళ్ళయ్య వోళ్ళ కంటే మించి ఉండవని అంటారు! రూపం ఎంత సాధువుగా ఉంటుందో, ఆమె మనస్సు కూడా అంత నిర్మలమైనది, చదువులు మైనది. ఆమె పట్టణంలో పుట్టింది. అక్కడే పెరిగింది. కానీ, పట్టణపు మర్యాదలు తెలియని మనిషిని ఎన్నడూ అనిపించలేదు. నవనాగరికతకు నిలయమైన ఈ పట్టణాల వాతావరణము, ఇక్కడ ఆవలించిచే, సద్గుణము ఆమె సులభంగా అర్థం చేసుకొంది. అలాగే సన్నిధిమీ తానాకు సంక్రమించి, పరిశుభ్రత, విశాలత సరిశీలన గూడా ఆమె కన్న సమయం కొన్నది. పరస్పర విరుద్ధమైన ఈ ద్వివిధ ప్రకృతులకూ నిలయమైన ఈ 'తల్లి'ని చూచి కేఫర్ నాలా గర్వపడుతుండేవాడు. కొడుకు తనను చూసి ఇలా మురిసి పోతుంటాడన్న విషయం భువనేశ్వరికి తెలియదు. భగవంతుడు పుట్టునకి చాలా ప్రసాదించాడు. వాటి పట్ల అతనికి అచంచలమైన గౌరవం ఉన్నది. కానీ, ఎక్కడో, ఏ ఆచారవంశాలకో తప్ప లభించని మనోమహాభరి 'మిట్ట'ని గూడా భగవంతుడు వేతని కేప్పాడు. ఆ భువనేశ్వరి అతని! చూపుమూర్తి కావడం!

'వాపుంది—ఆని ఊరుకొన్నావేం నాయనా!' అన్నది భువనేశ్వరి. 'నువ్వడిగిన నానికి సమాధానం చెప్పాను గదా అయ్యో!' అన్నాడు 'శేఖర్' సప్రవృత్తాలలవంతుడిని.

భువనేశ్వరి నివ్వె ఇలా అన్నది:

'శేఖర్! సమాధానం ఎక్కడ చెప్పావురా?...పిల్ల రంగులా ఉంటుంది? పచ్చగా, ఉంటుందా? ఎవరిలాగా ఉంటుందో చెప్పు! మన లలితలాగా ఉంటుందా?' అన్ని ప్రశ్నించింది తల్లి.

'లలిత పిల్లగా ఉంటుందమ్మా! ఆ పిల్ల మన లలిత కన్నా ఎర్రగా ఉంటుంది!'

'ముక్కు, ముఖం...?'

'ఫారావోలేదు'

'అయితే పిల్ల నీకు నచ్చిందని మీ నాన్నగారితో చెబుతాను.'

శేఖరుడు మాట్లాడ లేడు.

భువనేశ్వరి కొడుకు వేపుచూస్తూ, ఏదో జ్ఞప్తి కొచ్చిన దానిలా అన్నది: 'అన్నట్లు—పిల్ల ఏమన్నా చదువుకొన్నాడేనా శేఖర్?'

'ఏమో మరి! ఆ మాట నేనూ అడగ లేదు.' అన్నాడు.

తల్లి ఆశ్చర్య పోయింది.

'అదేమిట్రా! అడక్కుండా ఎలా వచ్చావ్? ఈ కాలపు పిల్లలు ముఖ్యంగా చూసేది చదువేగదా! నువ్వా ప్రశ్నే వేయలేదెందు కనిరా!'

'ఆ సంగతి నాకు జ్ఞాపకమే లేదమ్మా!' అన్నాడు శేఖర్ నవ్వుతూ.

భువనేశ్వరి మరింత ఆశ్చర్య పడ్డది. కొడుకు ముఖంలోకి ఓ తూటా కాలం చూసి అన్నది: 'శేఖర్! ఆ పిల్లను నువ్వ చూసుకోవను కుంటాను!'

శేఖరుడేదో చెప్పబోయాడు. లలిత గదిలో కొచ్చింది. భువనేశ్వరి, ఆ పిల్లను దగ్గరకు తీసుకొంటూ 'ఏమిటమ్మా లలితా?' అన్నది ఆప్యాయంగా.

'ఏమీ లేదమ్మా' అన్నది లలిత ముక్తి సరిగా. ఇద్దరకు లలిత 'పిన్న' అని పిలిచేది భువనేశ్వరిని. భువనేశ్వరి వారింది 'లలితా నీకు నేను పిన్నిని కాదమ్మా! తల్లిని' అని సవరించింది. అనాటి నుండి లలిత 'పిన్న' అని పిలవడం మానేసి 'అమ్మా' అనే పిలుస్తున్నది భువనేశ్వరిని. లలితను మరింత దగ్గరకు తీసుకొని, 'ఏమీ లేదా లలితా? ఆయితే నన్నొక సారి ఉత్తినే చూసి పోదామని వచ్చా వన్నమాట' అన్నది భువనేశ్వరి సాదరంగా.

లలిత మాట్లాడ లేదు.

'చూడడాని కొచ్చింది సరే—బావుంది—వరి వంట పనేప్పడు చేస్తుందీ?' అన్నాడు శేఖర్.

'లలిత వంటపని చెయ్యడం మేమిట్రా బాబూ!' అన్నది భువనేశ్వరి.

'మరి వారికి వండి పెట్టే దెవరమ్మా? అనాడు బాబాయి గూడా నాతో అన్నాడే! వంట పనులన్నీ లలితే చేస్తున్నదనీ!' ఆశ్చర్యపోతూ అన్నాడు.

తల్లి నవ్వుతూ అన్నది: 'లలిత మామ గారెప్పుడూ అలానే అంటుంటాడు. ఆ మాటలకు ఆరంభం పడకుండా ఉండను. లలిత కింకా పెళ్ళికాలేను గదా! అది వంట చేస్తే పనినిస్తుందటరా? మన వంట వాణ్ణి పనిపించును. వాడే అక్కడ వండుతాడు. నేనూ గూడా వారింటి దగ్గరే భోంచేసి వస్తున్నాను రెండు పూటలా' అన్నది తల్లి.

తన తల్లి ఒక నిరుపేద కుటుంబ సంరక్షణ భారాన్ని వహించిందని గ్రహించి తృప్తిగా నిట్టూర్చాడు శేఖరుడు.

నెలరోజులు గడిచాయి. ఒక నాటి సాయంకాలం ఏదో ఇంగ్లీషు నవలా పత్రంలో మునిగిపోయిన్నాడు శేఖరుడు. లలిత వచ్చి, దిండు క్రింద నుండి తాళపు చెవులు తీసుకొని, వీరువా తెరిచింది. శేఖరుడామెకేసి చూడకుండానే 'ఏమిటది?' అన్నాడు.

'డబ్బు కావాలని—తీసుకొంటున్నాను' అన్నది లలిత.

'ఉహూ'

శేఖరుడు మళ్ళీ చదువు కొంటున్నాడు. లలిత డబ్బును, కొంగున కట్టుకొని అక్కడే నిలబడింది. ఆమె ఈ రోజు ప్రత్యేకంగా అలంకరించుకొని వచ్చింది. తన అలంకరణను శేఖరుడు చూడాలని ఆమె ఆభిలాష. ఆతనేమో, పుస్తకం నుండి ముఖ మెత్తడం లేదు. ఎలాగైనా అతని వంట తను పడాలనుకొని లలిత అన్నది:

'శేఖర్ గా! పది రూపాయలు తీసుకొన్నాను!'

'మంచిది.'

ఈ సారి గూడా తలెత్తకుండానే అన్నాడు శేఖర్. ఆమె ఈ ప్రయత్నం గూడా ఫలించక పోవడంతో, ఏమీ తోచక, అటూ ఇటూ తిచ్చాడింది. అయినా శేఖరుడు చూడలేదు. నిరాశతో లలిత బైటికి వెళ్ళింది. కానీ కాళ్ళు కదలడం లేదు. తిరిగివచ్చి, తలుపు వెంక నిలబడి శేఖర్ వైపు చూసింది. లాభంలేదు. అతగా డిటు తిరగనన్నా తిరగలేదు.

ఆమె ఇవ్వాలే వాటకాని కల్లాలను కొన్నది. శేఖరుని ఆనుజ్ఞ పొందడం కోసంమే ఇప్పుడొచ్చింది. అనుమతి లేనిదే తానెక్కడికీ వెళ్ళను. వెళ్ళలేదు. ఎందుకు చెప్పాలనీ, చెప్పకపోతే, కొంపమునిగే

దేమిటనే ప్రశ్నలకు తావులేదు. అలా అనుమతి లేకుండా వెళ్ళరాదని ఆమె కెవ్వరూ నూరి పొయ్యలేదు గూడాను. ఇతరులు యధేచ్ఛగా, వెడతారు. కాని తనావిధంగా చెయ్యలేదు. తనకు మామా అత్తయ్యల అనుమతి మాత్రమే కాదు. శేఖరుని అనుష్ట గూడా కావాలి.

‘మేము నాటకం చూడడాని కెదురున్నాం షేఖర్ దా!’ అన్నది లలిత తిలుగు నాటకం గురించి.

ఆమె మృదు స్వరం, శేఖరుని గాకా గాలేదు.

‘అందుకూ నాతోసం ఎరుగు చూస్తున్నారు.’ అన్నది లలిత గొంతు మరి కాస్త పెద్దది చేసి.

‘ఏమిటి?’ అన్నాడు షేఖర్, పుస్తకం ఒక ప్రక్కగాపెట్టి.

‘ఇప్పటికైనా మీకు వివరడలే దన్నమాట!’ అన్నది లలిత కోపంతో, ‘మేము నాటకానికి పోతున్నాం’

‘మేమంటే?’ అన్నాడు షేఖర్.

‘నేను, అన్నాకాళి, చారు బాల, వాళ్లమాయ—’

‘మామగా తెలుగు?’

‘అయినా పేరు గిరిన్ బాబు. అయితే నా కోరికల క్రిందట ముంగేరు నుండి ఇక్కడికి కొచ్చాడు. ఇక్కడే బి. య్యే. చిగువుశాడు. చాలా మంచివాడు—’

‘ఓహో! ఊహ, పేరు... సంభాషణ చాలా జరిగిందన్న మాట. అందుకే నేనా తమరు నానగు కోరికలుండీ దర్శన మివ్వండి? అయితే— పేకాట పోయిగా సాగుతున్నారన్న మాట. అవునా?’

శేఖరుని ధీరణి చూసి లలిత భయపడింది. ఇలాంటి ప్రశ్నలు శేఖరుడు వేస్తాడని, వాటికి తను జవాబివ్వ వలసి వస్తుందని, లలిత ఊహించ లేదు. ఈ మాతాత్మంఘటనకు ఆమె రిచ్చ పడ్డది.

‘పేకాట బాగా సాగుతోంది కదా?’

లలిత ఓ గుటక చేసి ‘చారు చెప్పిందను కొంటారు.’ అన్నది మెలగా,

‘వారు చెప్పడమా? ఏమని?’ అన్నాడు శేఖరుడు ఆమె వంక చూసి, ‘నీర సింగారిండు కొని గూడా వచ్చావుగా. సరే వెళ్ళు.’

లలిత వెళ్ళ లేక, అక్కడే నిలుచుంది.

వారు బాల పొగుడు వారి పిల్ల. లలిత స్నేహితురాలు. చాచాఫు ఇచ్చగా ఒకే ఈడు వారు. వారు బ్రహ్మ సమాజికులు. ఈ గిరీష్ చాచును తప్ప, మిగతా వారందరూ శేఖరుకు తెలుసు. ఆయనాను సంవత్సరాల క్రిందటనేమీ, గిరీష్ ఒకసారి ఇక్కడికి వచ్చాడు. ఇంతకాలమా బంకిం ఘనబో ఉంటున్నాడు. ఇప్పటివరకూ కలకత్తా గానలగిన అనవరం లేక పోవడంతో, రాలేదు. ఆంగుకే శేఖరుడు గిరీష్ ను ఎరుగడు.

లలిత ఇంకా అలాగే నిలబడి ఉన్నది.

‘ఊరికే ఎంగుకలా నిలుచున్నావ్ లలితా! వెళ్ళు!’

ఆయనాను నియమాల పాలు. అలా స్త్రీలుగా నిలబడింది లలిత. తరువాత మెల్లగా, ‘వెళ్ళేదా?’ అని అడిగింది మళ్ళీ.

‘ఇంకా నీ వెళ్ళమని చెప్పానుగా!’

ఈ విసురు బాటు చూసిన లలితకు, నాటకం చూడాలన్న ఇచ్చ సకించింది. కానీ ఈకుండా ఉండటానికి వీలు లేదు. సగం ఖర్చు తను పెట్టేటట్లు, మిగతా సగం ఖర్చు గిరీష్ చాచు పెట్టుకొనేటట్లు ఒప్పుం దాలు జరిగాయి.

క్రింద తనకోసం చాయా వస్త్రాలు కనిపెట్టుకొని ఉంటారు. ఇక్కడేమీ, అనవసరంగా కాలం గడిచి పోతున్నది. వారక్కడ తన కోసం ఆగుర్తూ పడుకుంటారని తెలుసు కానీ చేయగలిగిం చేయ లేదు. అతని అనుజ్ఞ లేకుండా వెళ్ళడ మనేది జరగదు. జరగడానికి వీలులేదు. అలా చేయగలిగిన సాహసం తనకు లేదు. కానీపు గడివాక మళ్ళీ ప్రాధేయ పూర్వకంగా అడిగింది లలిత! ‘వెళ్ళొస్తాను. ఈ ఒక్క సోజుకే-యిల్లా...’

‘నన్నాట్టే విసిగించ బోకు లలితా!’ అన్నాడు శేఖర్ చేతిలోఉన్న పుస్తకాన్ని గిరవాళేసి, ‘నీ యిష్టం. వెళ్ళాలను కొంటే వెళ్ళు. లేక పోతే మో నేయ్యి. అంతేగానీ, నన్ను నడపెట్టుకు. ఏది మంచో, ఏది చెడ్డో నీకు నేను చెప్పను. ఆ ధేయం గుర్తించే కయస్సు నీకున్నది.’

ఉలిక్కి పడ్డది లలిత. ఇలా ఇతని చేత చీవాట్లు తినడం ఇవ్వాలే మొదలు కాదు. ఇది తమ మధ్య అను నిత్యం జరిగే 'రసమయ' గాధ లాంటిది. కానీ గత రెండు మూడు సంవత్సరాలలో, శేఖరు దేవాదూ ఇంత తీవ్రంగా మాట్లాడి ఎరుగదు. అక్కడా-వారందరూ తన కోసం ఎరుగు చూస్తుంటారు. ఇక్కడా, తను ఇలాంటి చిక్కుల్లో పడిపోయింది. వారి దగ్గర కెలా వెళ్ళగలరు తను? వెళ్ళి ఏ ముఖం పెట్టుకొని ఏమని సమాధానం చెబుతుంది?

మళ్ళీ చోటికి రాక పోకల విషయంలో లలితకు సర్వ స్వాతంత్ర్యాల ఇచ్చాడు శేఖరుడు. ఇంత వరకూ ఆ స్వాతంత్ర్యాల కెలాంటి భంగమూ రాలేదు. కనుకనే లలిత సర్వం సిద్ధం చేసుకొని అనుమతి కోసం శేఖరుని వద్ద కొచ్చింది.

అనుమతి లభించ లేదు. తనకున్న స్వాతంత్ర్యం, చేబారి పోయింది. పోవటమే కాకుండా, అలా పోవడానికి గల కారణం, ఎంత లజ్జాకరమైనదో, ఈ పదమూడవ సంవత్సరం ఆమెకు సుప్త పరిచింది. ఆమె కళ్ళు నీటితో నిండాాయి. అయిదారు నిమిషాల పాటు అలానే నిలబడి, కళ్ళు తుడుచుకొంటూ, తన గదికి వెళ్ళింది. అన్నాకాళిని పిలిచి, తన కొంగు నున్న పది రూపాయల నోటు ఆ పిల్ల చేతికిస్తూ అన్నది: 'నా వంట్లో ఏమీ బాగుండ లేదు కాలీ! ఈ రోజుకు మిగిలినదూ వెళ్ళి చూసిరండి. నేను రాలేనని వారితో చెప్పా?'

'అదేమిటి లలితా! ఎందుకు బావుండ లేదు?' అన్నది అన్నాకాళి.

'తల నొచ్చుతోంది. వొళ్ళంతా పచ్చి పుండుగా ఉంది. చూసే వోపిక లేదు. మీరు వెళ్ళిరండి.' అని పడుకొంది లలిత. చారు బాల వచ్చి ఎన్నోవిధాల బ్రతిమలాడింది. అత్తయ్య చేత చెప్పించింది. లలిత విన లేదు. తను రాననీ, రాలేననీ, ఒంట్లో బాగుండక పోవడమే అందుకు కారణమనీ, తెగనీ చెప్పింది. పది రూపాయలూ చేతిలోపడ్డప్పు ణ్నుంచీ, అన్నాకాళి కాళ్ళు నిలవడం లేదు. ఈ గొడవల్లో పడి, అసలు నాట కానికి వెళ్ళడమే కుదరక మోసని చాలా భయపడింది గా పిల్ల. చారుబాలను చాటుకు పిల్చి, 'చారు! లలితకు ఒంట్లో ఏమిటోగా ఉండి రాలేనంటున్నది. నా చేతికి డబ్బిచ్చింది. ఇదిగో—నా మాట అబద్ధమను కొంటే

చూసుకో... ఇంకా ఇక్కడే తాత్పరం చెయ్యడం దేనికి చారా? మన మన్నా వెడదాం రా చాదూ?"

మయస్సు చిన్నదన్నమాటే గానీ, అన్నాకాళి ఆలోచనలు మాత్రం చిన్నవి గావను కొన్నది చారు బాల. అన్నాకాళి చేసిన సూచన చాలా బావుంది గనక, గానినే ఆచరణలో పెట్టేందుకు వెళ్లి పోయింది గా పిల్ల.

3

ప్రపంచంలో ఎన్నో రకాల మరుపులున్నాయి. ఒక్కొక్కొక్క-

రకమైన అభిరుచులుంటాయి. చారు బాల తల్లికి పేకాడట మంటే మహా ఇష్టం. కూడూ నీళ్ళూ మానుకొని, గంటల తరబడి ఆడమన్నా ఆడ గలదు. కానీ విజయాన్ని చేపట్టడానికి, ఒక్క ఓర్వే బాధం లేదు. చేసే పనిలో నైపుణ్యం గూడా ఉండాలి. గురవృష్ట వశాత్తూ, మనోరమకీ పేకాటలో నైపుణ్యం లేదు. ఈ లోపాన్ని సరిదిద్దుకోడానికి ఆమె తరచుగా లలిత సాయాన్ని కోరుతుండేది. లలితకు ఈ ఆటలో మాంధి ప్రావీణ్యమున్నది. మనోరమ పితల్లి గారి పుత్రుడు గిరీష్ బాబు ఇక్కడి కొచ్చినప్పటి నుండి, మధ్యాహ్న వేళలలో పేకాట బ్రహ్మాండంగా సాగి పోతున్నది. గిరీష్ బాగా ఆడతాడు. అతనితో సమానంగా ఆడగల వేర్వు ఒక్క లలితకే ఉన్నది. అందుకే గిరీష్ కు ప్రత్యర్థిగా తరచు లలితను కూర్చో బెడుతుండేది మనోరమ. అప్పటిగానీ ఆట రైక్తి కట్టదు.

నాటకం గొడవ జరిగిన మరునాడు, మామూలుగా పేకాటకు లలిత హాజరు కాక పోవడం చేత, దానీ చేత కబురు పంపింది మనోరమ. ఆ సమయమున, ఏవో ఓ పెద్ద ఆంగ్ల నవలకు, వం గారు వాదాన్ని చదువుతున్నది లలిత. ఆమె వెళ్ళ లేదు.

లలితను పిలుచు కల్లేందుకు గాను చారు బాల వచ్చింది. చాలా ప్రయత్నించి గూడా సఫలీ కృతురాలు కారేక పోయింది. చివరకు స్వయంగా మనోరమ వచ్చింది. చదువుతున్న పుస్తకాన్ని లలిత చేతిలో నుండి లాగి పారేసింది. 'ఇక లేవయ్యే లలితా! చదివి చదివి నువ్వో జడ్జి

పని చెయ్యబోవడం లేదు గదా! లేచిరా. నవ్వు లేక పోతే ఈ పూట పేకాటకు రుచి తప్పి పోతుంది.'

లలిత మాంచి ఇరకాటంలో పడింది. ఒక వంక మరోగమ బలవంత పెడుతున్నది. మరో వంక శేఖర్ దా వద్దన్న ఆంక్ష భయంకరంగా కనిపిస్తున్నది. లలితకేమీ పాలుపోక, కళ్లంట నీళ్లు పెట్టుకొన్నది.

'నేనీ పూట రాలేను మనోరమా! నన్ను మన్నించు. రేపు తప్పకుండా వస్తాను.' అన్నది లలిత.

అయినా మనోరమ వినలేదు. చివరికి లలిత ఆత్మ చేత చెప్పించి తనతో బాటు తీసుకెళ్లింది. ఉస్మాకాం లేక పోవడం మూలాన, ఆనాటి ఆట, ఆటే 'రంజు'గా లేదు. కూచున్నంత సేపూ, ముళ్లమీద కూచున్నట్టు కూచుని, వేళ కాగానే, లేచి పోయింది. పోయేటప్పుడు గిరిన్ ఇలా అన్నాడు:

'రాత్రి మీరు పంపిన డబ్బు అందించి గానీ, మేము గూడా నాటకానికి వెళ్లలేంండీ! రేపు రండి! తప్పకుండా వెడదాం!'

'లాభం లేదు.' అన్నది లలిత తల అడ్డంగా తిప్పుతూ. 'నా వంట్లో ఏమీ బాగో లేదు.'

గిరిన్ నవ్వుతూ 'ఇప్పుడు వంట్లో బాగానే ఉన్నదను కొంటాను. ...రేపు వెడదాం. సరే నాండి?' అన్నాడు.

'ఊహ...రేపు గూడా రాలేను ఎందుకంటే, రేపు నాకు చాలా పనులున్నాయి.'

ఈ మాటలని, అక్కడో తూణమైనా నిలబడకుండా గబ గబా వెళ్లి పోయింది లలిత. ఇలా, ప్రతి దానినీ కొవనడము, ఆటపట్ల ఆసక్తిని చూపక పోవడము, శేఖర్ దా అజివల్ల నేనని అనలేము. దాని ప్రభావం కొంత ఉన్న మాట నిజమే! కానీ పూర్తిగా అదే కారణం కాదు. ఆమె స్వతహాగా చాలా సిగ్గుశడే తత్వం గల మనిషి.

మనోరమ గారింటికి రావడం లలితకు కొత్తేమీ కాదు. శేఖర్ ఇంటికి, స్వేచ్ఛగా రాక పోకలు సాగిస్తున్నట్లే, వారింటికి గూడా సాగిస్తుంది. ఈ ఇంటి వారితో ఉన్నంత పరిచయం, వారితోనూ ఉంది. గిరిన్ ఎదుట తొలిసారిగా ఆమె తిరగవలసి వచ్చినప్పుడు, లలిత సిగ్గుపడ లేదు.

భయపడ లేను. ఇన్నాళ్లుగా లేని ఈ స్థితి భిడియూలు ఈనాడు కలిగాయి. ఈ రోజు గిరిస్ తు ఎదురుగా పేకాట ఆడుతున్నంత సేపూ, ఆమె ప్రాణాలు గిల గిలలాడి పోయాయి. గిరిస్ తూ తనకూ నిజమైన పరిచయం కలిగి ఎంతో కాలం కాలేను. కానీ ఈ స్వల్ప కాలంలోనే, అతను తన వేపు ప్రేమ దృక్పథాలు ప్రసరిస్తున్నాడని లలిత తెలుసుకొంది. పురుషుల ప్రణయం, ఇంత లజ్జాకరంగా ఎదురుకుంటుందో ఆమె అర్థం చేసుకోలేక పోయింది.

లలిత ఇంటికి వెళ్ళి కనిపించింది. తరువాత శేఖరుని గదిలో ప్రవేశించింది. ఆ గది తాబాకు బాగ్యతలన్నీ ఆమె వే! చిన్నదీ చితకదీ అన్న భేదం లేకుండా, ఈ గదిలోని పనులన్నీ లలితే చేస్తుండేవి. పనులన్నీ అంతే—విరగబడి చేసే వేమీ లేవు. చిందరగొందరగా ఉన్న పుస్తకాలను సర్దడం, లేమిని సుధాపరచడం, సిరాయిడ్ల కలాలను, సుడిచి, ఒప్పిడిగా, యథాస్థానంలో ఉంచడం, లాంటి పనులు అమ్మ కొంటే చేస్తుంది లలిత. ఈ పనులన్నీ లలిత చెయ్యవలసిందే. గానీ, మరొకరు ముట్టుకోరు. గత నాలుగైదు రోజుల నుండి, శ్రద్ధ తీసుకోక పోవడం వలన, బోలెడంత పని చేయక పోయింది. శేఖరు రాక పూర్వమే వీటన్నింటినీ తీర్చిదిద్దా అనుకున్నది లలిత.

ఘన వేళ్ళరిని 'అమ్మా' అని పిలుస్తుంది లలిత. తన తీరిక కాలాన్నితా, ఇక్కడే గడిపి వేస్తుందామె. ఈ ఇంటి వారు తన వారు కాదన్న ఊహ లలిత కేనాడూ పొడచూపలేదు. ఆ యింటి వారికి గూడా లలిత పరాయిదన్న ఆలోచన రాలేదు. ఆమె తలిదండ్రులు చనిపోయి, మేనమామ గారింటి కొచ్చినప్పటి నుండి, శేఖరుని వెంట, ఒక తోబుట్టువులా ముసలింది. అతని వద్దనే చదువు సంగతులు నేర్చింది. ఇంతయింది.

లలిత పట్ల శేఖర్ బాబుకు చాలా సదభిప్రాయ మున్నది. ఆమె అంతే ఎంతో ఆభిమానాన్ని ప్రదర్శిస్తుండే వాడు. ఇందుకు కారణ మేమిటో ఎవ్వరికీ తెలియదు. చిన్నతనం నుండి, ఒకే విధంగా లలితను ఆదరిస్తూ వచ్చాడు శేఖర్ బాబు. ఈనాటి దాకా, అది ఎవ్వరినీ ఆకర్షించలేదు. ఎవ్వరికీ ఎబ్బెట్టుగా తోచనూ లేదు. ఒక నాటి కామె ఆ యింటి కొండలు కాగలదని ఏ ఒక్కరూ భావించలేదు. లలిత సరే—ఆమె అత్త మామలు గూడా అలా కలగన్న పాపాన పోలేదు.

త్వరితంగా ఆ గదిలోని పని ముగించుకొని, వెళ్ళి సోదామను కొంది లలిత. కాని పగధ్యానంగా ఉండడం చేత గడియారం కేసి చూడ లేదు. ఉన్నట్టుండి, గది ముందు బూట్లు చిన్నాడు వినిపించింది. లలిత ముఖ మెత్తి చూసి, స్రుక్కకు తిప్పుకొన్నది.

‘లలితా!’ అన్నాడు శేఖరుడు సోఫాలో ఉన్నా. ‘నిన్న ఇంటి కొచ్చే సరికి, ఎంత రాత్రయిందోమిడి!’ అన్నాడు.

లలిత జవాబివ్వ లేదు.

శేఖరుడు సోఫాలో బారగిల బడ్డాడు.

‘ఎంత ప్రాగు ఉంది లలితా? రాత్రి చెందయిందా? మాడింటి కొచ్చావా? .. ఏం? అలా నోరు మూసు కొన్నావేం? మాట ఊడి పడనియ్!’

లలిత పెండు కదలకుండా అలానే నిలచున్నది.

‘సరే! క్రింది వెళ్ళు అమ్మ పిలుస్తున్నది!’ అన్నాడు శేఖరుడు విసుగెత్తి.

ఛవనేశ్వరి గాంధార స్థానం ముందు కూచుని స్టేట్లలో, పలహారాల సమర్పణలో.

‘పిలిచావా అమ్మ!’ అన్నది లలిత. ఛవనేశ్వరికి దగ్గరగా వచ్చి.

‘నేనా? పిలవ లేన!’ అన్నది ఛవనేశ్వరి ముఖమెత్తి లలిత కేసి చూస్తూ. ‘అదేమిటి లలితా? ముఖమంతా ఆదోలా ఉన్నదేమిమ్మా? ఇంత వరకూ ఏమీ తినలే దనుకొంటాను. అవునా అమ్మ?’

లలిత తల వాడించింది.

‘సరే!’ అన్నది ఛవనేశ్వరి. ‘ఈ పలహారం తీసుకెళ్ళి శేఖర్ బాబు కిచ్చిరా. వెళ్ళు.’

లలిత పట్లం వుచ్చుకొని, మేడ మీది కొచ్చింది. శేఖరుడింకా కళ్లు మూసుకొని పడుకొనే ఉన్నాడు. ఆఫీసు ద్రవ్యుగూడా విడిచి లేదు. లలిత మెల్లగా ‘పలహారం తీసుకొచ్చాను’ అన్నది దగ్గరగా వచ్చి.

‘అక్కడ పెట్టి వూ.’ అన్నాడు శేఖరుడు కళ్లు తెరిచకుండానే.

లలిత క్రింద పెట్టుకుంటా, అట్లాగే నిలబడి ఉంది.

ఆమె వెళ్లలేదని శేఖరుడు ప్రకటించాడు. 'తెండు మూడు నిమిషాలు నిశ్చబ్దంగా గడిచాయి. 'ఎంత సేపని ఆలా నిలచుంటావ్ లలితా? నాకింకా చాలా ఆలస్యమవున్నది. అలా నిలచుకునే పట్టి, నువ్వెళ్లు.' అన్నాడు శేఖరుడు.

లలిత మాస్సు కోసంతో నిలచింది. ఆమె దానిని అగుపులలోకి తెచ్చుకొని అన్నది: 'ఆలస్యం ఉంటే ఉండవచ్చు. అంతగాకా నేనిలా నిలబడే ఉంటాను. కోరికలందుకు సాధించే చొప్పున పనులేమీ నాకు క్రిందలేవు.'

శేఖరుడు ఈ మాటకు కళ్లు తరిచి నుక్కన వచ్చాడు.

'అవే! ఎలాగో చూట్లాడావే... ప్రతి సేపేమీ పని లేక పోవచ్చు. ఆ సందర్భంలో ఉండకుండా ఉండటం కోసం ఈ ప్రయత్నం ఇంట్లోకి వచ్చి నీకు పని ఉండి తీరుతుంది. నీకు బియ్యం తీసుకుని ఖరీదేమీ లేకుండా లలితా!'

లలిత ఇంట్లో మళ్లీ సందేహం కలుగజేసింది. 'మేడల్ మీద పడేసి, గట్టిగా బాక్స్ క్రిందకి కట్టి పోయింది.

'సాయం కాలం తీరుదామని చెబుతానని, ఏసారి పైకి రావాలి. 'లలితా!' అని కేక పెట్టాడు శేఖరుడు.

'నందసాల్లు పైకి క్రిందకి తిరిగే ఓపిక నాకు లేదు.'

లలిత క్రిందకి రాగానే భువనేశ్వరి సభ్యతగా అన్నది: 'పలకారం ఇచ్చావు బాగానే ఉంది. మరి దానితో బాటు తాంబూలం కూడా ఇచ్చి రాలేదేమే లలితా!'

'నేను పోలేనమ్మా! ఇంకెవరినైనా పంపు. నాకు ఆకలి మండి పోతోంది!' అంటూ లలిత కూలబడింది.

'సరే!' అన్నది భువనేశ్వరి సభ్యతగా. 'మళ్లీ లేవే కళ్ళకి పోలే పని మనిషి చేలికిచ్చి పంపుతాను!'

దీనికి లలిత సమాధానం చెప్పకుండా, ఇంకొకరిని పిలిచి ముందర కూచుంది.

'అను అనాడు నాడు కానికి వెళ్ళ లేదు. వెళ్ళలేదని శేఖరుడికి తెలుసు. తెలిసి గూడా తిరుగుకోవలసి ముగిసాడు. తప్పలేదని తెలిసి, నా,

కోప పడటం ఎండుకు జరగాలో, లలిత కర్థం కాలేదు. ఈ 'గిలి'ని మనస్సులో ఉంచుకొని, నాలుగైదు రోజులపాటు శేఖరుని తప్పించు కొని తిరిగింది లలిత. అయినా, ఆ గది తాలూకు పనులు చేస్తూనే ఉంది. తను చేసిన పొరబాటును శేఖరుడు గమనించాడు. రెండవ రోజున లలితకు కబురు చేశాడు. అయినా లలిత గాలేదు.

ప్రపంచపడొక ముసలి భిక్షువు, ఆ వీధి కొస్తుండేవాడు. ఆ బిచ్చగా ఉంటే లలిత కంఠో బాలి. కనిపించినప్పుడల్లా, ఓ రూపాయి వాడికి ఇస్తుండేది లలిత. రూపాయి ఖంగున చేతిలో పడగానే, చిత్రాతిచిత్రమైన దీపన లిచ్చేవాడా బిచ్చగాడు. అన్న విషయంలే లలిత కంఠో ఇవ్వం! లలిత. పూర్వ జన్మలో ఆ బిచ్చగా డికి కన్న తల్లిట. ఆ విషయం—లలితను చూడంగానే వాడికి స్ఫురించింది. ఆ ముసలి కొడుకు, ఈనాడు గూడా, వచ్చాడు. వస్తూనే 'మా అమ్మ వీడి?' అని ప్రశ్నించాడు.

తన ముసలి కొడుకు కలగడం, లలిత విన్నది. పూర్వంలా, ఉత్సాహంగా వాడి దగ్గర కెళ్ళి పంపిస్తోంది. శేఖరుడికా ఇంట్లోనే ఉన్నాడు. ఆ 'బిడ్డ' కివ్వడానికీ రూపాయి వీడి మరి? అత్త నన్నా అడిగి తెద్దామను కొన్నది లలిత. కా' ఇప్పటి దాకా దానీ దానితో పోట్లాడిన ఆత్మయ్య. ఇప్పుడే వాయి ముందు కూలబడింది. ఈ పరిస్థితిలో ఆత్మయ్యను చప్పడగడం ధౌవ్యంగా ఉంటుందా? ఉన్నా ఉండక పోయినా అసలు ఇస్తుందా? బ్లాండ్ విధానంకి చూసింది. బిచ్చగాడు కర్ర గోడకు ఆనించి అక్కడే చుక్కల బద్దాల. ఇంతకు ముందెప్పుడూ వాణ్ని ఉత్త చేశాలతో పంపించ లేదు. ఇప్పుడే ఆలా పంపించడాని కామె మనస్సే గీకరించ లేదు.

బిచ్చగాడు 'అమ్మా!' అని పిలిచాడు.

'ఎవవా!' అంటూ అన్నకూలి పరుగెత్తు కొంటూ వచ్చింది. 'మీ అబ్బాయి గారొచ్చారు!'

'కాశీ!' అని అప్యాయంగా పిలిచింది లలిత. 'ఒక చిన్న పనిచేసి పెట్టమ్మ! శేఖర్ బాబు దగ్గర కెళ్ళి ఓ రూపాయి పట్టుకురా.'

అన్నాకాళి పరుగెత్తు కొంటూ వెళ్లి రూపాయి తీసుకొచ్చింది.

‘శేఖర్ బాబు గారు ఏమన్నా అన్నాడా?’ అన్నది లలిత రూపాయి నంగు కొంటూ.

‘అహ... ఏమి అనలేను వదినా! చొక్కా జేబులో ఉంది-తీసు కెళ్ల మన్నాడు.’

‘ఇంకేమీ అనలేను గదా?’

‘అబ్బే! నీతో నేను అబద్ధం చెబుతానా వదినా! ఇంకేమీ అనలేను.’

‘సరే!’

అన్నాకాళి ఆడుకోవడాని కెళ్ళి పోయింది. లలిత గూడా బిచ్చ గాణ్ని పంపి వేసింది. కానీ లోగడ లాగా ఈనాడు గూడా ఆతని ఆపూర్వ నీవలను పొందలేదు. వినసు గూడా వినలేదు. అలా వినడమంటే — ఆమె కిష్టం లేకుండా పోయింది.

ఇటీవల పేకాట బ్రహ్మాండంగా సాగుతోంది. ఈ రోజు మధ్యాహ్నం లలిత అక్కడి కెళ్ల లేదు. తల నొప్పిగా ఉన్నదని ముసుగు పెట్టుకొని పడుకోన్నది. ఇది అబద్ధం కాదు; ఇవ్వార నిజంగానే లలిత మనస్సు మనస్సులో లేదు. సాయం కాలం అన్నాకాళిని పిలిచి లలిత ఇలా అన్నది: ‘కాళీ! శేఖర్ బాబు దగ్గర చదువు కోవడానికి సువ్వెళ్ళడం లేదులే?’

‘ఎందుకు వెళ్ళడం లేదూ?’

‘నా సంగ లేమన్నా అడుగు తున్నాడా కాళీ?’

‘లేను వదినా! అహ-కాదు కాదు... మొన్ననోసారి అడిగాడు...

‘నువ్వు మధ్యాహ్నం పూట పేకాడడానికి పోవడం లేదా?’

‘నువ్వా సంగతి చెప్పావా ఏమిటి కాళీ?’ అన్నది లలిత ఉద్విగ్న హృదయంతో.

‘నువ్వు మధ్యాహ్నం మప్పడు, చీట్లాట ఆడడానికి చారుదీదీ గారింటి కడుతున్నావుగా! ఆమాటే చెప్పాను. ఎవరెవరు లిసి ఆడుతుంటారని నన్నడిగాడు. నువ్వు బాగా ఆడతావా? చారు మామ బాగా ఆడతాడా? నువ్వే బాగా ఆడాలి వంటలోంచి మనోరమ.’

‘నువ్వీసంగతులన్నీ ఎందుకే చెప్పావే కాళీ?’ అని మండి పడ్డది లలిత. ‘లోకంలో ఉన్న అన్ని గొడవలూ నీకే కావాలి. అప్పుడే పెద్ద అరిందా వయ్యావన్న మాట. సర్వజ్ఞుని మంచుకో... ఇక నీకప్పుడూ, ఏమీ ఇవ్వను...’

కాళీ నిశ్చేష్టయైంది. లలిత—ఇరిత ఆస్మికంగా ఎందుకు మారి పోయిందో, ఆ పిల్ల కర్ణం కాశా.

రెండు రోజుల నుండి పేకాట జరిగడం లేదు. లలిత ‘ఆ కళామయ కార్యక్రమంలో పాల్గొనడం లేదు. లలితను చూసి నవ్వుకుంటుంటే, గిరిన్ ఆమెపట్ల ఆకర్షితుడయినాడని మనోరమ అనుమానిస్తూ వచ్చింది. ఆ అనుమానం ఈనాడు మరింత బలపడింది.

ఈ రెండు రోజుల నుండి గిరింగ్రుడు కాలుగాలిని పిల్లిలా అయి పోయినాడు. ఆస్యమనస్కత ఆధిక్యమైంది. ఊరికే గిరులన్నీ, చేనికోసమో వెళుతున్నట్టే వాడు. ఈ రోజు మద్యాహ్నం మనోరమ దగ్గర కొచ్చి, ‘అక్కా! ఇవ్వాలి గూడా పేకాట తగిల్లే గదా?’ అన్నాడు.

‘ఎట్లా ఉంటుంది గిరిన్? ఇన్నాని ముగ్గురమే నాయో! పోనీ, మన ముగ్గురమే ఆడుకొందామా?’ అన్నామె.

‘ముగ్గురలో ఆట—అబ్బే. బావుండే దక్కాయో! చక్కగా, నలుగురమూ కలిసి ఆడుకోవచ్చు, వాళ్ళి. లలితను పిలిపించ గూడదా?’

‘లలితనా? లాభంలేదు తప్పుదూ! లలిత రాదు.’

గిరింగ్రుడు ఆశ్చర్యపోయి ‘ఏం? ఎందుకని రాదక్కయ్యా? వాళ్ళి వాళ్ళి, మనింటికి రావద్దని చెప్పారా లలితతో?’ అన్నాడు.

‘లేదు గిరిన్’ అన్నది మనోరమ ఆనంగీకార సూచకంగా తలతిప్పి. ‘వాళ్ళి వాళ్ళిలాంటి వాళ్ళి కాదు. ఆమె ఎందుకనో రావటం లేదు.’

‘అయితే ఆక్కయ్యా! నవ్వోసారి వెళ్లి పిలుచుకురా. నువ్వెడితే తప్పకుండా వస్తుంది!’ అన్నాడ గిరిన్ బాబు ఉత్సాహంతో.

‘నరే! నీ మాట నెందుక్కాడనాలి? అలాగే వెడతాను’ అన్నది మనోరమ నవ్వుతూ.

గిరింగ్రుడన్న మాట అక్షరాలా నిజమయింది. మనోరమ వెళ్లి లలితను వెంట తీసుకొచ్చింది.

గత రెండు రోజుల నుండి అడక్ పోవడం చేత, ఈ రోజు ఆట చాలా రక్తి గట్టింది. లలిత పక్షమే విజయం పొందుతున్నది.

రెండు గంటలు గడిచాయి. అన్నాకాళీ పరుగెత్తు కొంటూ వచ్చి 'వదినా! నిన్ను శేఖర్ బాబు పిలుస్తున్నాడు.' అన్నది.

ఆ మాట వినడంతో, లలిత ముఖం ఎలా తెలా పోయింది. చేతుల్లోని పేక ముక్కల నక్కుడ వడేసి 'కాళీ! శేఖర్ దా ఇంకా ఆఫీసు కెళ్ళ లేకుంటే?' అన్నది.

'ఏమో! నాకు తెలియదు వదినా! వెళ్లి వచ్చాడను కొంటాను!' అన్నది అన్నాకాళి.

'పిన్నీ! వెళ్ళొస్తాను' అన్నది మనోరమ కేసి చూస్తూ లలిత.

మనోరమ ఆమె పోకుండా చేయి లంకించుకొని 'అదమితే లలితా? ఇంకో రెండు వరుసలు ఆట తీరగించే వెడతానా?' అన్నది.

'అం. వెళ్ళాలి పిన్నీ! నన్ను బలవంత పెట్టకు. వెళ్ళకపోతే, వారికి కోపమొస్తుంది!' అన్నది లలిత.

'శేఖర్ దా అంటే, ఎవరో నీకు తెలుసా అక్కాయ్?' అన్నాడు గీరింగ్రుడు, లలిత వెళ్ళాక.

'అం. అదమిరా, ఎగురుగా ఆ పెద్ద మేడ లేమా? వారబ్బాయి'

'ఓహో ఆ యిల్లా నువ్వన్నది! నవీన బాబు వారికి బంగారుగూడా కదూ?'

మనోరమ ఒకసారి కూసురు ముఖం కేసి చూసి చిరునవ్వు నవ్వింది.

• 'బంధు జేమిట్రా నా ముఖం? వాళ్ళ కొంపగూడా మింగేయ్యాలని ఎత్తు వేస్తున్నాడు!'

గీరింగ్రుడు ఆశ్చర్య పోయాడు.

మనోరమ ఆ యింటి సరిత్రసంతా సాకల్యంగా, సంగ్రహంగా చెప్పింది. గత సంవత్సరం డబ్బులేక గురుచరిణుని రెండవ కూసురి పెళ్ళి

• ఆగి పోవడము, అప్పుడు, కల్లమాలిన నడ్డికి, తనే డబ్బుచ్చి, ఇల్లు తాకట్టు
• పెట్టుకోవడము, వైదవైదంగా తమ్ముడికి చెప్పి చివరికిలా అన్నది:

‘గిరీష్! ఈ ఆప్పును గురుచరణుడు ఎలాగూ తీర్చలేదు; తీర్చలేడని తెలిసే, నవీనబాబు అప్పించాడు. ఓశుభ ముహూర్తన ఆకొంపను కాస్తా పుచ్చేసుకొని, బద్దలు గొట్టించి, ఓబ్రహ్మాండమైన మేడ కట్టించేస్తాడు... ఊహలకేందివ్యమైనవే గిరీష్!’

ఈ సంగతులన్నీ విన్న గిరీంద్రుని మనస్సు ఖోభించింది.

‘సరే! బాగానే ఉంది అక్కాయ్! గురుచరణునికి ఇంకా ఆడ పిల్లలున్నారు గదా, వారికెలా పెళ్ళిళ్ళ వుతాయే!’ అన్నాడు గిరీంద్రుడు వ్యధతో.

‘ఆయన పిల్లలతో బాటు, లలితగూడా ఒకతే ఉన్నది గిరీష్! లలితకు ఆమ్మా నాన్నలు లేరు. ఆపిల్ల బరువు భారాలన్నీ ఈ పేద కుటుంబం మీద పడ్డాయి. ఎదిగిన పిల్ల. ఈసంవత్సరమయినా, దానికి పెళ్లి చెయ్యాలి. చెయ్యడానికి శక్తిలేదు. వాళ్ళ సమాజంలో, సహాయ సానుభూతులు చూపేవారు, లేరన్నమాటే గానీ, వెలివేసే వారు బోలెడు మంది! తీరామాస్తే మనపనే హాయిగాఉంది గిరీష్! అవును గదా!’ అన్నది మనోరమ.

గిరీష్ ఏసమాధానమూ ఇవ్వ లేదు.

మనోరమ తిరిగి చెప్ప నారంభించింది.

‘ఆరోజున ఎంగుకో లలిత ప్రసక్తివచ్చి, వాళ్ళత్త నామంగు ఆవట్టిల్లి పోయింది తమ్ముడూ! పిల్లదానికి పెళ్లెలాచెయ్యాలో, ఈగండం గడవడ మెట్లాగోవారికి బోధపడడం లేదు. ఈదిగులుతో గురుచరణుడు, నిద్రాహారాలు గూడా చూసేశాడు...మరిచి పోయాను. ముంగేరులో నీకు చాలా మంది తెలిసిన వారుండవచ్చు. కట్నం ప్రసక్తిలేకుండా, కేవలం పిల్లను, దాని గుణగణాలను చూసి, చేసుకొనే వారెవ్వరూ లేరా గిరీష్! ఇలాంటి పిల్ల దొరకాలంటే, చాలా కష్టం!’

గిరీంద్రుని పెదవుల మీద, ఓవిషాదపూరిత మందహాసం తూణకాలం పారాడి మాసిపోయింది.

‘అలాంటి స్నేహితు లేవ్వరూ లేరక్కాయ్! కావాలంటే, ధన సహాయం నేను చెయ్యగలను!’

గిరీంద్రుని తండ్రి డాక్టరు. ఆవృత్తిలో ఆయన ఎంతో ఆస్తిని గడించాడు. ఇప్పుడా సంపదకు గిరీంద్రుడే ఉత్తరాధికారి.

‘అప్పుగా ఇస్తావా గిరీష్?’ అన్నది మనోరమ.

‘అప్పేమి టక్కయ్యా? శక్తి ఉండి తీరిస్తే మంచిదే! లేకపోతే నే నడగ చలుచు కోలేదు.

అశ్వర్య పోయింది మనోరమ.

‘తమ్ముడా! వారికి నువ్వెందుకు డబ్బిస్తా నంటున్నావో నాకు తెలియడం లేదు. మన సమాజీకులా కాదు. మన బంధువులా కాదు. ఇలా ఉంటువుడియంగా, ఎవరై నా డబ్బును పారబోసుకొంటా రుట్రా!’

గిరీష్ అక్కకేసి చూసి నవ్వాడు.

‘మనకు బంధువులు కాకపోవచ్చు, మన సమాజంలోని వారు కాక పోవచ్చు కానీ అక్కయ్యా! వాని మన శత్రుయిలు. ఈమాటను నువ్వు కాదన లేవు గదా! వాళ్ళు లేనివాళ్ళు, నేను కలవాణ్ని. ఆవసరానికి సరిపడితే గూడా లేకుండా వారు బాధ పడు తున్నారు. నాగర్, ఉప యోగం లేకుండా చాలా డబ్బు మూలుగు తున్నది. వారికి నువ్వొసారి చెప్పిచూడక్కయ్యా! తీసుకోవడానికి వారికేమీ అభ్యంతరం లేకపోతే, ఇవ్వడానికి నేను సర్వదా సంసిద్ధుణ్ని. అలిత వారికీ బంధువు కాదు. నాకు అంతకన్నా కాదు. కానీ ఆమె మాతా పితృహీన. ఈఒక్క యోగ్యతే, నాకామె పట్ల కారుణ్యాన్ని కలిగిస్తున్నది. అవసరమయితే, ఆమె వెళ్ళి భర్తంతా నేనే భరిస్తాను. నువ్వొసారి వెళ్ళి అడిగిరా అక్కయ్యా!’ అన్నాడు గిరింగ్రుడు వ్యాకుల పాటుతో.

ఇంతశేపా గిరింగ్రుడు చెప్పిన ఈ కాగణాలలో ఏ ఒక్కటి మనోరమ మనస్సును సంతృప్తి పరిచ లేదు. గిరింగ్రుడు తన డబ్బు నేమి చేసుకొన్నా ఆమెకు బాధలేదు. ఆమె విచారించవలసిన అవసరం అంత కన్నా లేదు. కానీ మనోరమ ఓసాధారణమైన స్త్రీ. నిర్వాహిణిగా, మరొకరికి ధనరూపంతో సాయపడటాన్ని చాలా మంది స్త్రీలు సహనంతో చూడలేనట్లే, మనోరమగూడా చూడ లేక పోతోంది.

ఇంతవరకూ, శ్రద్ధతోవింటూ కూచున్న చారుబాల, ఉత్సాహంతో, ఎరిపడ్డది. ‘మామయ్యా! అలాగే ఇవ్వు, నేనీ విషయం వాళ్ళత్తకు చెప్పి వస్తాను!’

‘చారూ! చిన్నగుంటవు, నీ కెండుకే ఈ పెద్దవారి పనులన్నీ? అవసరమయితే నే నీ వెళ్లి చెబుతానుగానీ, నువ్విక్కడే తగులడు!’ అన్నది మనోరమ కూతురు కేసి గుడ్లరిమి చూస్తూ.

‘అలాగే! నువ్వే చెప్పా ఆక్కయ్యా! మొన్న గురుచరణుడు కోడ్డు మీద తటస్థ పడ్డాడు. ఆయనలో కాస్సేపు మాట్లాడాను గూడాను. చాలా మంచి వాడులా ఉన్నాడు. అవునా ఆక్కయ్యా!’

‘నేనే గాదు గిరిన్ బాబూ! అతన్ని గురించి ప్రతివారూ ఆమోతే అంటారు. ఆభార్యా భర్తలు చాలా ఆమాయకులు. ఈ కాలపు బొంద పోకిళ్ళు వారికి తెలియవు. అందుకే ఎక్కడెక్కడి కష్టాలూ వారి నాశ్రయిస్తుంటాయి. ఇలాంటి ఆమాయకులు చివరికి నిలవనీడ లేకుండా పోగొట్టుకొనే సిల్లలో కొస్తున్నారు. దానికి వేరే నిదర్శనం కావాలా తమ్ముడూ నీకు? శేఖర్ బాబు పిలుస్తున్నాడని అన్నా కాశీవచ్చి అన్నదో. లేదో, గడగడలాడుతూ పిల్లలా ముణుమకు పోయింది లలిత. ఒక్కలలితే గాదు: ఆయింట్లో వారందరూ, వీరి కీవీధింగా నే హుడిలి పోతుంటారు. వీరంతగానో వారిని సంతోష పరచాలని చూస్తారుగానీ, అది లాభం లేను తమ్ముడూ! నవీనరాయ్ గారి ఉచ్చులో ఓసారిపడటం జరిగిందంటే, చాని నుండి విముక్తి లభించటం—ఇక అసంభవ మనుకో!’

‘అలాగా అక్కాయ్! ఆయితే ఈసంగతి వారితో తప్పకుండా చెబుతావు గదూ?’

‘తప్పకుండా చెబుతాను.’ అన్నది మనోరమ మంచిహాసంచేసి. ‘ఇంతదయ నీలో కలగడానికి హేతువేమిటి తమ్ముడూ?’

‘హేతువా?’ అన్నాడు గిరింద్రుడు. ‘కష్టపైతలలో, ఒకరికొకరు సాయపడటం మానవుని కనీస ధర్మం.’ అంటూ వాకిలి దాకా వెళ్లి తిరిగి వచ్చాడు.

‘మళ్ళీ వచ్చావేం తమ్ముడూ?’ అన్నది మనోరమ.

‘ఆక్కయ్యా!’ అన్నాడు గిరింద్రుడు నవ్వుతూ. ‘ఇప్పుడు నువ్వు చెప్పిన ఈ వేషనామయ గాధ పూర్తిగా నిజం గాదను కొంటాను.

‘ఎందుకనిరా తమ్ముడూ?’ అన్నది మనోరమ కొయ్యవారి.

‘ఎందు కంటే’ అన్నాడు గిరింగ్రుడు. ‘లలిత డబ్బు ఖర్చుపెట్టే పద్ధతిమాస్తే, వాళ్ళు దరిగ్రులనులానే అవకాశ మెక్కిడా లభించను. ఆలోచన చేయు వాటకం మాడూని కెళ్ళాం! లలిత రాలేను. అయినా పని రూపాయల గొట్టిచ్చి సంపించి. ఇంకా చిల్లరమల్లర ఖర్చులన్ని బెడు నుంచో, నున చారు బాల పడిగిచూడు. వాళ్ళ ప్రకారం, నెలకు ఇరవైరూపాయలన్నా లేనిదే, ఆపిల్లకు జరగాను.’

గిరింగ్రుని మాటలను మనోరమ సమర్థక వోయింది.

‘అమ్మా! అంతా నిజమేనే! లలిత అలానే ఖర్చు బెడుతుంది. అడబ్బంతా శేఖర్ దాని. ఇప్పుడే గానూ చిన్నతనం నుండి గూడా లలిత, శేఖర్ బాబు వీరువాణెరిచి, డబ్బు తెచ్చుకొంటూ ఉంటుంది. ఆమెను ఎవ్వరూ ఏమీ అనరు.’ అన్నది చారుబాల.

‘అలా డబ్బు తీసుకొంటుందని అతనికి తెలుసలేచారా?’ అన్నది మనోరమ కూతురు కేసి సంజీవ్ స్వవంగా చూస్తూ.

‘అలా’ అన్నది చారు బాల తలపండించి. ‘అయవక్క దుండగానే, వీరువాణిసి డబ్బు తెచ్చుకొంటుంది. పోయిన అన్నాకాళీ బామ్మల పెళ్ళికి అయిన డబ్బంతా, లలితే ఇచ్చింది!’

• మనోరమ కాస్తేపు అలోచించి, చివరికిలా అన్నది: ‘ఏమో! ఈ సంగతులన్నీ ఎవరికి కాస్తేట్రాయగలక ఆరాలు తీస్తుంటారా? కానీ తమ్ముడూ! ఒక్కటి మాత్రం నిజం! శేఖర్ బాబు, తండ్రిలాంటి బిజిని బాటకగాడు. కాస్త దయా గిర్లాలు, వ్యాయావ్యాయాలు అలోచించే ఘటం! అదగూడా గాన, లలిత చాలామంచి పిల్ల. చిన్నతనం నుండి, వారింట్లోనే తిరుగుతున్నది. శేఖర్ ని ‘అన్నా’ అని పిలిచేది. ఆపిల్లలపై, అయింటి వారిందరూ, ఎంతో ఆప్యేక్షగా చూస్తారు... సరేగానీ, చారు! నువ్వు తరచుగా వారింటి కెడుకుంటావు గదా: మాఘమాసంలో శేఖర్ పెళ్ళిని విన్నాను. నిజమేనా? అనునిలూడు కట్నం క్రింద చాలా డబ్బు గుంజుతాడని అంతా అనుకున్నారు గూడానూ—!’

• ‘అవునుమ్మా! మాఘ మాసంలోనే పెళ్ళి-అన్నీ నిశ్చయమై పోయాయి.’ అన్నది చారు బాల.

ల్రుటు చిన్నవారిలోను, ఇటు పెద్దవారిలోను మెలగ గలిగినవాడు గురు చరణుడు. నాలుగయిన రోజుల పరిచయానికే, అశనికీ, గిరింగ్రునికీ మంచి స్నేహ మేర్పడింది. గురుచరణుడు అదోలాంటి మనిషి. అతని మనస్సు దృఢమైనది కాదు. వాదించడమంటే అతనికెంతో ఇష్టం ! ఆవాదనలోని జయాపజయాల నాతడు లక్ష్యపెట్టేవాడు కాదు.

ప్రతిరోజూ సాయంత్రపుటినీ తన ఇంటివద్ద పుచ్చుకోమని, గిరింగ్రునికీ ఒకటే ఘర్మానా జాగీచేశాడు గురుచరణుడు. కానీ అతను ఆఫీసునుండి ఇంటి కొచ్చేసరికే ప్రాద్దుకూతురూ ఉండేది. ఆయన ఆదరా బాదిరా, కాళ్లుచేతులు శుభ్రంచేసుకొని, 'లలితా! టీ తీసుకురా తల్లీ!! అన్నాకాళీ, నువ్వెల్లీ, మీగిరిన్ మామను పిలుచుకురా పో' అని తొందర పెడుతుండే వాడు. గిరిన్ వచ్చేవాడు. టీ త్రాగిన తరువాత, ఇద్దరూ తర్క విడిర్కాలలో నిమగ్నులయ్యే వారు.

ఒక్కోసారి లలిత, మామగారి చాటున నిలబడి, ఈవాదోప వాదాలను ఆసక్తిగా వింటుండేది. అలా లలిత నిలబడిన రోజున, గిరింగ్రుడు ఉత్సాహ ప్రవృత్తుడై, సమధిశ క్తితో తర్కిస్తుండే వాడు. సాధారణంగా తర్కనీయాంశం, ఆధునిక సమాజానికి సంబంధించినదై ఉండేది. సమాజ మృదయ హీనత, క్రూరమైన అత్యాచారాలు, అన్యాయాలు, అసంగత మైన ఉపద్రవాలు మొదలైన యధార్థ విషయాల మీదనే చర్చ జరుగు తుండేది.

ఈ అన్యాయ కార్యాలను సమర్థించే, యధార్థ ప్రమాణాలంటూ ఏమీలేవు. లేవు గనక నే, పీడిత మృదయుడైన గురుచరణుడు, గిరింగ్రుని భావాలతో తరచు ఏకీభవిస్తుండే వాడు.

'గిరిన్ బాబూ! మీరంటున్నది నిజమే! ఒకరు అన్నారని కాదు గానీ, యుక్తవయస్సు రాగానే, ఎవరి పిల్లలకు వారు విధిగా పెల్లిచేయ వలసిం ! ఈ సూత్రాన్ని నేనూ ఒప్పుకొంటాను. కానీ నేనేదేమిటంటే; ఆపెల్లి చేయడ మనేది ఎలా సంభవమో అని? ఎదిగిన పిల్లగనుక వెంటనే పెల్లి చెయ్యమంటుంది సమాజం! మంచికే! అలా వివాహం చేయడానికే అదిచ్చే సహాయ మేమిటి? చేసే దోహదక్రియ లేమిటి? ఏమీలేను. కానీ

అబ్బ! మాత్రం బారీ చేస్తుంటుంది. ఎక్కడి దాకానో ఎందుకు గిరిన్ బాబూ! నా సంగతి చూడు. ఉన్న కొంప బాకట్టు పెట్టాను. దానిని నేను విడిపించు కొనే ప్రశ్నే లేదు. ఇంకొకరినో జులుపోయాక, పిల్లలతో సహా నడి నీధిలో నిలబడడం మనవో, మరో గత్యంతరం లేదు. ఆనాడు సమాజం నన్నాద రిస్తుందా? నాకింత నిలువనీడ కల్పిస్తుందా? ఇవేమీ చేయదని నాకు తెలుసు. నీకూ తెలుసు. అవునా గిరిన్ బాబూ?"

గిరింగ్రుడు చూడంగా ఉండిపోవడంతో గురుచరణుడే మళ్ళీ ప్రారంభించేవాడు.

'నేను చెప్పింది అక్షరాలా యధార్థం బాబూ! ఇలాంటి దిక్కు మాలిన సమాజంలో ఉండటం కన్న, దీనినుండి వెలికి రావడం మంచిది. దానివల్ల, తిన్నా తినకపోయినా, ముసస్సన్నా చీకాచింతా లేకుండా ఉంటుంది. బాధకుల బాధలను, దుఃఖితుల దుఃఖాలను, అర్థంచేసుకోలేని ఈ సమాజం: చేసే సాయం లేకపోగా, కనులెర్రజేసి, మీదికురికే ఈ సమాజం; నాలాంటి వీధివారుండేని కాదు; వీధివారిదీ కాదు. ఈ సమాజం భాగ్య వంతులకోసం ఏర్పడింది. వారి నే ఆంగులో సుఖంగా ఉండనివ్వు. మాకిది ఆపసరంలేదు.' అని చచ్చిన చూడం వహించే వాడు గురుచరణుడు.

ఈ తర్క విత్తర్యాలను లలిత శ్రద్ధగా విడదీసేవాడు; రాత్రి పూట నిద్రపట్టేవరకూ వాటిని గురించే తీవ్రంగా ఆలోచిస్తుండేది. ఆఖండన మండలాలలోని ప్రతి గూట, యుక్తి ప్రయుక్తులలోని ప్రతి పదమూ, ఆమె మనస్సుపై చెరిగిపోని ముద్రను ముద్రించాయి. గిరింగ్రుడు ఉచ్చరించే ప్రతివాక్యమూ ఆమె కంఠ గానోనిచ్చేది. అత ననేవన్నీ దర్ప సమ్మతాలేనని లలిత పూర్తిగా విశ్వసించింది.

గురు చరణుడంటే లలితకు చాలా ప్రేమ. అలాంటి గురుచరణుని తన వేపుకు ఆక్రమించుకొన్నాడు గిరింగ్రుడు. తన మామతో బాటే తను గూడా అతని వేపు ఆక్రమితురాలయింది. మామయ్య తన కోసం నా నా బాధలూ పడుతున్నాడు. ఈ గొడవలతో ఆయన నిద్రాహారాలు గూడా విసర్జించాడు. ఇవన్నీ తనకు అశ్రయ : వ్యవధం వల్లనే మామ అనుభవించ వలసి వస్తున్నది. ఈనాడు మామకు 'బాతి' పోతుందట. ఎందుకని పోవాలి? మామగారు చేసిన అపరాధ మేమిటి? తనకు అశ్రయమివ్వడమా? తన కింత వరకూ పెళ్ళి చేయక పోవడమా? వివాహంచేసి, తను విధవరికొన్ని

పొంది, ఈ మామగారింటనే ఉంటే—జాతి సోగు మళ్ళీ. ఈ వ్యవస్థను మెండు కేప్పిడాల్సి? తన వృద్ధియంతో గాఢంగా హత్తుకు పోయిన గిరిం గ్రుని వాచనా సారాంశాన్ని, మరో సారి వెలికిరిసి, దానిని గురించే మన నం చేస్తుండేది లలిత. తన మామగారి దుఃఖ గాధను విని, ఆరాటపడి, ఆర్థ్ర వృద్ధియంతో సానుభూతి చూపుతున్న వారి పట్ల, ఆదరము చూప కుండా ఉండ లేక పోయింది. గిరింగ్రుని—మనస్సులోనైనా భక్తితో ఆరాధించకుండా ఉండడం ఆమె వల్ల కాలేదు. రోజులు గడుస్తున్న కొద్దీ గురు చరణుని లాగానే లలిత గూడా, 'టీ' వేళ ఎప్పుడవుతుందా అని ఎగురు చూడ సాగింది.

పరిచయమైన ప్రారంభ దినాలలో లలితను 'మీరు' అని సంబోధిస్తుండే వాడు గిరింగ్రుడు. అలా పిలవ వద్దనీ, లలితను 'నీవు' అంటే చాలననీ గురుచరణుడు గిరిన్ బాబుతో అన్నాడు. అప్పటి నుండి అతను 'నువ్వు' అనే లలితను సంబోధిస్తుండే వాడు. ఒక రోజున గిరింగ్రుడు 'లలితా! నువ్వు టీ త్రాగావా?' అన్నాడు.

లలిత 'నేను త్రాగను' అన్నట్టు తల ఆడ్డంగా ఆడించింది.

'ఎందు కని?'

'వాళ్ళ కేఫర్ దా త్రాగ వద్దన్నాడు. అడవాల్లు టీ త్రాగడ మంటే అతని కిష్టం లేదు' అన్నాడు గురుచరణుడు.

ఈ కారణం గిరిన్ బాబును సంతోష పరచలేదని లలిత గమనించింది. ఈనాడు శని వారము. మామూలు రోజుల కంటే, ఈనా డెక్కువ నేపు సాగుతుందీ సభ.

అందరూ టీ త్రాగడం వూర్తి చేశారు. ఈనాటి సంభాషణలలో గురుచరణుడంత ఉత్సాహంగా పాల్గొన లేడు. పరాధీన చిత్తునిలా, ఏమి టోగా మసలాడు. గిరింగ్రుడా అన్య మనస్కతను గ్రహించి 'ఇవాళ మీ వంట్లో కులాసాగా లేదను కొంటాను!' అన్నాడు.

గురుచరణుడు హుక్కా గొట్టం నోటి నుండి తీస్తూ, 'ఏం? ఎందుకు లేదు? నా వంట్లో బాగానే ఉన్నదే!' అన్నాడు.

'అలాగా—అయితే ఆఫీసులో ఏమన్నా...' అని వాక్యం మధ్య లోనే ఆపేశాడు గిరిన్ బాబు.

‘ఎవ్వో! అలాంటి గొడవలేమీ లేనిదే—’ అన్నాడు గురుచరణుడు విస్తుపోయి గిరీష్ బాబు వంక చూస్తూ. ఆయన హృదయస్థమైన ఉచ్చేష గోత్రేకాలు, ఎంత ఆమాయకులైనా, ఇట్టే గ్రహించ వచ్చును.

ఇది వరకు వీరి సంభాషణలలో లలిత పాల్గొనినది కాదు. కానీ ఇటీవల కొంత కాలం నుండీ ఆమె కూడా జ్యోక్యం కలుగ జేసుకొని, ఒకటి రెండు మాటలన నారంభించింది. గిరీష్ బాబుకు వచ్చిన సందేహాలు ఆమెకూ వచ్చాయి. ‘నిజమే మామయ్యా! ఇవ్వారో నీ మనస్సు బాగా లేదనుకొంటాను. మనిషివి అదోలా ఉన్నావు.’ అన్నది లలిత.

గురుచరణుడు ఘోరముని నన్నాడు.

‘అదా సంగతి లలితా? నువ్వన్నది నిజమే తల్లీ! ఈనాడు నా మనస్సు నిజంగానే బాగో లేదు.’ అన్నాడు గురుచరణుడు.

లలితా గిరీసు లాయన ముఖం కేసి చూశారు.

‘నా సీతి గతు లేమిటో నవీన బాబుకు తెలుసు. తెలిసిగూడా నన్ను నడిపిధిలో నిలవేసి, బాకీని గురించి కటువుగా అడిగాడు. ఒక రకంగా చూస్తే, ఇది ఆయనగారి తప్పు కాదేమో ననుకొంటాను. ఇప్పటికీ ఆరు మాసాలయింది; ఇంత వరకూ—‘ఆసలు’ సంగతి జేవుడికి తెలుసు; వడ్డీ అన్నా చెల్లు గట్టలేక పోయాను. మరి అడిగాడంటే అడగడా?’ అన్నాడు గురుచరణుడు కాతర స్వరంతో.

లలిత ఈ రకమైన ప్రసంగాన్ని అణచి వేయాలని చాలా ప్రయత్నించింది. ప్రపంచ జ్ఞానం లేని మామగారు; లజ్జాకరమైన ఇంటి విషయాలు, ఇలా పరాయి మనుషుల ముంగు బైటపెట్టడాన్ని ఆమె ఆమోదించలేక పోయింది. పొరబాబున అలా బైటపెట్టగలడేమోనన్న ఆరుగ్ధాలో ‘మామయ్యా! నువ్వు దాన్ని గురించి, అట్టే అలోచించకు. ఈ గొడవలన్నీ తరువాత చూసుకో వచ్చు’ అన్నది లలిత.

‘ఆ తరువాత చూసుకోవడాని కేముంటుందయ్యా!’ అన్నాడు గురుచరణుడు, లలిత మాటను గ్రహించకుండా. ‘గిరీష్ బాబూ! దిగులు పడకుండా నేను ఉండాలని మా లలిత అనునిత్యం చూస్తూ ఉంటుంది.’ అని లలిత వేపు తిరిగి ఇలా అన్నాడు- ‘కానీ నువ్వు తప్పు మరెవ్వరూ ఈ నీ దుఃఖితుడైన మామ ముఖాన్ని చూడనన్నా చూడరమ్మా లలితా?’

‘నవీన బాబు ఏమన్నా డేమిటి?’ అన్నాడు గిరింద్రుడు.

అతనికి సంగతులన్నీ తెలుసు నన్న సంగతి లలితకు తెలియదు. అందుకే, ఎంతో కుతూహలంతో అడిగిన గిరింద్రుని ఈ అసంగతమైన ప్రశ్నకు లలిత లోలోన కోపగించు కొన్నది.

గురుచరణు డిలా అన్నాడు:

‘నవీన బాబు భార్య చాలా శోచనీయమండీ అజ్ఞాన వ్యాధితో తీసుకొంటున్నది. ఇప్పుడది మరింత తీవ్ర దశ కొచ్చింది. వైద్యులు పరీక్షించి గాలి మార్పు చాలా అవసరమన్నారుట. అందుకే ఇప్పుడు డబ్బు అవసరం మొచ్చిందట. ఆసలు ఫాయదాలతో మొత్తం కక్క మంటున్నాడు నవీన బాబు!’

గిరింద్రుడు ఒక్క తుణుం జూనంగా ఉండి అన్నాడు:

‘చాలా కాలంనుండి మీతో ఓసంగతి చెబుదామని అనుకొంటూనే చెప్పలేక పోయాను. మీరు మరోలా భావించనని మాటిస్తే ఇప్పుడు చెబుతానా సంగతి!’

‘గిరిన్ బాబూ!’ అన్నాడు గురుచరణుడు నవ్వుతూ. ‘నాతో ఏ విషయం చెప్పాలన్నా, ఎవ్వరూ సంకోచించ నవసరం లేదు. అలా సంకోచించరు గూడాను... సరే! ఏమిటా విషయం?’

‘నవీన బాబు వడ్డీలు అధికంగా పుచ్చుకొంటాడని మా అక్కగారి నోటంట విన్నాను... గురుచరణ్ బాబూ! నేను బాగా ఉన్నవాణ్ణి. చాలా డబ్బు నా దగ్గర నిరుపయోగంగా పడి ఉన్నది. వారా, డబ్బు కోసం ఇబ్బంది పడుతున్నారాయ్! ముందా బాకీ తీరిస్తే బావుంటుందనుకొంటున్నాను!’

ఆ మామా కోడళ్ళు ఆశ్చర్యపోయి, రెప్ప వేయకుండా గిరిన్ కేసి చూస్తున్నారు. గిరింద్రుడు తిరిగి, సంకోచంతో ఇలా చెప్ప నారంభించాడు.

‘ప్రస్తుతం నా దగ్గరున్న డబ్బుతో నాకే అవసరమూ లేదని మీకు మనవి చేస్తున్నాను. మీకు చే మెల్లాగా ఉన్నప్పుడే, నాకివ్వవలసింది ఇవ్వ వచ్చు. తొందర లేదు. నవీన రాయ్ గారు ఇప్పుడు డబ్బు కోసం, మన ఇబ్బంది పడిపోతున్నార గనక, వారికి సగ్గిలే బావుంటుంది!’

‘ఆ పైక మంతా నువ్వు ఇవ్వగలవా గిరీష్?’

‘అహా!’ అన్నాడు గిరింగ్రుడు. ‘మొత్తం పైకమూ వారికి కావలసి ఉంటే, అలాగే మొత్తమూ ఇస్తాను.’

గురుచరణు డేదో చెప్ప బోయేంతలో, అన్నాకాళి పరుగెత్తు కొంటూ వచ్చి ఇలా అన్నది:

‘వదినా! శేఖర్ బాబు, నిన్ను గుడ్డలేసుకు రమ్మంటున్నాడు; నాట కం చూడడాని కెళ్ళాలట’

ఈ మాటలని నుడిగాలిలా రివ్వున దూసుకెళ్ళింది కాళి. ఆ పిల్ల మాడావుడి చూసి తనలోతాను నవ్వు కొన్నాడు తండ్రి. లలిత కదల లేదు. మెదల లేదు. అలాగే కూర్చుండి పోయింది.

ఇంతలోకే అన్నాకాళి మళ్ళీ నుడిగాలిలా గదిలోకి వచ్చి ‘అయ్యో! ఇదేమిటి వదినా? నవ్వింకా లేవకన్నా లేవ లేదేం? మేమంతా నీ కోసం కనిపెట్టుకొని ఉన్నాం!’ అన్నది.

...ఈ మాటలు విన్న తరువాత గూడా లలిత చెళ్ళే ప్రయత్నా లలో లేక పోవడం గురుచరణుడు గమనించి, అన్నాకాళి కేసి నవ్వుతూ చూసి, లలిత తల నిమరుతూ, అన్నాడు; ‘సరే! నీ కోసం వారందరూ కనిపెట్టుకొని ఉన్నారట వెళ్ళిరా తల్లీ!’

లలిత లేవక తప్పిందిగాదు. పోతూ పోతూ, గిరింగ్రుని వైపు కృతజ్ఞతా పూర్వకంగా చూసింది. గిరీష్ బాబు అది గమనించాడు.

పది నిమిషాలు గడిచాయి. లలిత మంచి దుస్తులు వేసుకొని, తాం బూల మిచ్చే మిషతో, తైట గదిలో కొచ్చింది. గిరీష్ బాబు అప్పటికే వెళ్ళి పోయాడు. మామగారు, బాల్మీసుకు చేరగిలబడి, కళ్లు మూసుకొని ఉన్నాడు. మూతలు పడిన కన్నుల నుండి బాష్ప బిందువులు ఉరల సాగాయి. అవి ఆంద్ర బాష్పాలని లలితకు తెలుసు. మామగారి మధుర బావనా ముద్రను భంగ పరచడం ఆమె కిష్టం లేక పోయింది. ఎంత నిశ్శబ్దంగా వచ్చిందో, అంత నిశ్శబ్దంగానూ వెళ్ళి పోయింది.

కళ్ళనిండా నిండిన నీటితో శేఖరుని గది ప్రవేశించింది. అక్కడ అన్నాకాళి లేదు. అందరికన్నా ముందు వెళ్ళి బండిలో కూర్చున్నది. శేఖరుడు మాత్రం—ఆమె కోసమే నేమో—అక్కడ పారాడు నున్నాడు,

ఆమె పాదాల ధ్వని విని, తల పైకెత్తి లలిత ముఖంలోకి చూశాడు శేఖరుడు.

గత పది రోజుల నుండి లలిత సతడు చూడలేదు. ఆమె తనకు కనిపించ నందుకు, శేఖరుడు చాలా కోపంగా ఉన్నాడు. కానీ దుఃఖిస్తున్న లలిత ఆతని కంట పడగానే, పూర్వపు సంఘటనల్ని ఒక్క క్షణంలో ప్రక్కకు నెట్టి, 'అగోమిటి లలితా? ఏడుస్తున్నా వెంతుకు?' అన్నాడు ఆదరంగా.

లలిత తల వంచుకొన్నది. విచారించడం లేచిన్నట్లు తల ఆడ్డంగా తిప్పింది.

ఇటీవల లలిత కనిపించక పోవడంతో, శేఖరుని మానస్తత్వంలో పరివర్తన వేదో కలిగింది. ఆతడు లలితను సమీపించాడు. రెండు చేతులతోనూ, లలిత ముఖాన్ని పైకెత్తి పట్టుకొని, కళ్ళల్లోకి నూటిగా చూస్తూ 'కాదనకు లలితా! నువ్వబద్ధమాడు శున్నట్లు నాకు తెలుసు. ఎందు కేడుస్తున్నావు? ఏమి జరిగింది?' అన్నాడు.

లలిత తనను తాను నిగ్రహించు కొనలేక పోయింది. అక్కడే కుప్ప కూలి పోయింది. ముఖాన్ని రెండు చేతులతోనూ కప్పకొని బావురు మని ఏడ్చింది.

6

నవీన రాయ్ గారు అసలు ఫాయీదాలు లేక్క కట్టి తీసుకొని, దస్తా వేజు గురుచరణుని కిస్తూ, 'అది సరేగానీ గురుచరణ్! ఈ డబ్బు నీకేవరిచ్చాకోయ్?' అన్నాడు.

'ఈ మాట మాత్రం నన్నడగ బోకన్నయ్యా! తన పేరు బైటపెట్టని పరతు మీద, ఆయనవద్ద డబ్బు పట్టు కొచ్చాను!'

తన డబ్బు వడ్డీలో సహా తన చేతి కొచ్చినందుకు నవీన బాబు సంతోషించడానికి మారు విచారించాడు. తన ప్రజాళిక ఇలా భగ్నమవుతుందని ఆతను ఏనాడూ ఊహించలేదు. తనేమో, గురుచరణుని ఇల్లు బాకీ క్రింద పుచ్చుకొని, ఎలాటి మేడ కట్టించాలా-అని ఆలోచిస్తున్నాడు. ఆతనేమో చుట్టాగా డబ్బు చెల్లగట్టి, తాకట్టు దస్తా వేజు పుచ్చుకొడు

తున్నాడు. ఈ ఉక్రోశున్ని నవీన బాబు భరించ లేక పైకి వెళ్ళ గ్రక్కాడు.

‘ఇప్పుడిలాంటి మరణు లెన్నయినా పెదతావు గురుచరణ! ఇన్నిటికీ నిన్నవలసిన పని లేదు. తప్పంతా నాని. డబ్బుడగడమే, మహాపరాధమయి పోతున్నది. అందుకే నీన్ని కలికాల మంటున్నారు!’

గురుచరణు డా మాట విని బాధ పడ్డాడు. ‘అన్నయ్యా! అలా ఆనకు. మీ ధన ఋణం తీర్చాను గానీ, మీ సయోగము తీర్చ లేద న్నాయ్!’ అన్నాడు.

నవీనుడు నవ్వాడు. అతను బోలెడంత ప్రపంచాన్ని చూశాడు. ఎంతో అనుభవం గడించాడు. ఇలాంటి ‘మర మెచ్చ’లకు మురిసి పోయే ఘటం కాదు. అయినట్లయితే, అతను వ్యాపారం చెయ్యనూ చెయ్యడు. చేసినా అందులో లక్షణాని ఆర్జించనూ ఆర్జించడు.

‘తమ్ముడా! ఏదో అనాలని, అలా అంటున్నావు గానీ, నిజంగా నువ్వీ మాట మనస్సుర్తిగా ఆనడం లేదు. నిజంగా నువ్వంటున్నదే నిజ మైతే, అలా పైసలతో ఇలా నా డబ్బు ముఖాన గిరివాటు కొడతావా? ఒక్క సారంటే, ఒక్కసారి గావును అడిగాను. అదీ నా కోసం కాదు; మీ వదిన గారి కోసం... సరే జరిగిందేదో జరిగి పోయింది గానీ, ఎంత వడ్డీ మీద ఇల్లు తాకట్టు పెట్టావేమిటి?’

‘తాకట్టు పెట్టలేదన్నయ్యా!’ అన్నాడు గురుచరణుడు నవీన బాబు ప్రశ్నకు తల ఆడ్డంగా తిప్పుతూ. ‘వడ్డీగూడా ‘ఇంత’ అని తేల్చుకో లేను.’

ఈ మాటలు నవీనుడు నమ్మలేక పోయాడు. ‘ఏమిటోయ్ తమ్ముడా! తాకట్టు లేకుండా, వడ్డీగూడా లేకుండా, డబ్బు తెచ్చుకొన్నావా?’

‘నిజమన్నయ్యా! ఒక రకంగా, నువ్వన్నదే యదార్థం. ఆ కుర్రవాడు చాలా ఉత్తముడు.’

‘కుర్రవాడా?’ అని ఆశ్చర్య పోయాడు నవీన రాయ్. ‘కుర్ర వాడంటే—ఏ కుర్రవాడు తమ్ముడా?’

గురుచరణుడు తన తప్పిదాన్నిప్పుడు గ్రహించాడు. అసలీ మాట యినా, బారడం పారబాటని గమనించాడు.

నవీన బాబు, గురుచరణుని మనోభావం గుర్తించి, మెల్లగా నవ్వుతూ 'పేరు చెప్పడం గురించి నిషేధ మున్నప్పుడు చెప్పుకు. చెప్పమని, నిన్ను బలవంత పెట్టను. కానీ కాస్తంత కనుగలిగి ప్రసరిస్తుందాలి గురుచరణ్! నీ సంగతి నాకు తెలుసు గనక ఇంతగా చెబుతున్నాను. మంచికి పోయి, మెడకు తెచ్చుకొనే మనిషివి నువ్వు. జాగ్రత్త!'

మరో వ్యాఖ్యాన మేమీ చేయకుండా, అవసరమైన కాగితాలు పుచ్చుకొని, నవీన బాబుకు సమస్కరించి, గురుచరణుడు వెళ్ళి పోయాడు.

భువనేశ్వరి ఆజీర్ణ వ్యాధి పడితి. ప్రతి సంవత్సరమూ, ఈ రోజులలో ఆమె 'పరదేశం' వెళ్ళి వస్తూ ఉంటుంది. ఈ దేశ యాత్ర, ఆమె వ్యాధిని-తాత్కాలికంగానే ఆపుగాక—సమయింప జేస్తుంటుంది. తన కార్యం నిర్విఘ్నంగా నెరవేరేందుకు, నవీన రాయ్ గారు, ఈ యాత్రను ఆధారం చేసుకొన్నాడు. వ్యాధిని పెంచి, పెద్దది చేసి, గురుచరణుని డబ్బు కోసం వత్తిడి చేశాడు. సరే—జరగాకలసిం దేదో అలా జరిగింది. అయినా ప్రయాణ సన్నాహాలు మాత్రం సాగుతూనే ఉన్నాయి.

ఆనాటి ఉదయం శేఖరబాబు, ముఖ్యమైన వస్తువులను నూటు కేసు లోకి సర్దుతున్నాడు. అన్నాకాళీ వచ్చి, 'శేఖర్ దా! మీరు రేపే గదూ వెళ్ళడం?' అన్నది.

'అవును.' అన్నాడు శేఖరుడు నూటుకేసు నుండి దృష్టి మరల్చి. 'కాళీ! మీ వదినె నొకసారి, నేను పిలుస్తున్నానని చెప్పు. ఏమేమి కావాలో నాకు తెలియడం లేదు. ఆమె వచ్చి పెట్టె సర్దుకొంటుంది...'

అన్నాకాళి తల ఆడ్డంగా తిప్పి, 'ఈసారి వదిన రాదు శేఖర్ దా!' అన్నది.

'ఎందుకని?'

'ఎలా వస్తుంది శేఖర్ దా?' అన్నది అన్నాకాళి నవ్వుతూ. 'వచ్చే మాఘ మాసంలో వదినకు పెళ్లి చెయ్యాలయ్యె. నాన్నగారేమో సంబంధాల కోసం తిరుగుతున్నారయ్యె—'

శేఖర్ సబుడయినాడు.

ఇంట్లో పెద్ద వారను కొంటుండగా విన్న సంగతులన్నీ అన్నాకాళీ చెప్ప నారంభించింది.

‘ఎంత డబ్బయినా సరే, మంచి సంబంధం వేదకమని గిరిన్ బాబు అన్నాడు. మా నాన్న ఇవ్వాలే కూడా ఆఫీసు కళ్ళలేదు శేఖర్ దా! భోం చేశా, వరుణ్ని చూడడానికి వెళ్లాలను కొంటున్నాడు. గిరిన్ బాబుగూడా మా నాన్నతో బాటు పోతున్నాడుగా!’ అన్నది అన్నాకాళి.

శేఖరుడు స్థిమితంగా కూచున్నాడు. అన్నాకాళి చెబుతున్న విషయాలు సావధానంగా విన్నాడు. లలిత ఇటీవల తనకు కనిపించక పోవడానికిగల కారణాలు చూచాయగా తెలిశాయి. అన్నాకాళి ఉత్సాహంతో ఇంకా చెప్పకు పోతున్నది.

‘గిరిన్ బాబు చాలా మంచి వాడు శేఖర్ దా! అక్క పెళ్ళికిగాను ఇంటిని పెదనాన్న గారికి తాకట్టు పెట్టాంగా. మరో రెన్నెల్లు పోలే, మేము వీధిలో నిలబడ వలసి వచ్చేదిట. అందుకనే, నాన్న గిరిన్ బాబు దగ్గర డబ్బు తీసుకొని, పెదనాన్న కిచ్చి, బాకీని రద్దు చేశాడు. ఇక మా కేమీ భయంలేదని, చెప్పింది వదిన. నిజమేనా శేఖర్ దా!’

జవాబేమీ ఇవ్వకుండా అలానే చూస్తూ ఉండి పోయాడు, శేఖర్ బాబు.

‘శేఖర్ దా! ఏమీ టాలోచిస్తున్నావ్?’ అన్నది అన్నాకాళి.

శేఖర్ స్పృహ వచ్చినట్టు ఉలిక్కి పడ్డాడు. ‘ఏమీ లేదు గానీ, నువ్వు పరుగెత్తుకొంటూ వెళ్లి, లలితను ఒకపారి పిలుచుకు రా. నేను రమ్మంటున్నాని చెప్ప కాళీ!’

అన్నాకాళి పరుగెట్టికెళ్లింది.

లలిత వచ్చి, సరాసరి గదిలో కళ్ళకుండా, ముందు కిటికీలో నించి చూసింది. శేఖర్ బాబు వైఖర్య వదనంతో క్రింద కూచుని ఉన్నాడు. ఇంత విచార వదనంతో శేఖరుడు ఉండటాన్ని ఆమె ఇది వరకు ఎరుగదు. ఆమెకు ఆశ్చర్య మేసింది. భయం కూడా కలిగింది. అలాగే తడబడుతూ గదిలో కొచ్చింది లలిత.

‘ఇలారా!’ అని పిలిచాడు శేఖర్ తొట్టు పడుకూ.

‘నన్ను—పిలిచారా శేఖర్ దా?’ అన్నది లలిత మెల్లిగా.

‘అ,’ అన్నాడు శేఖరుడు.

ఒకటి రెండు టుణాలు గడిచాయి.

‘శేపు ఉదయం బండికి, ఆమ్మతో సహా పశ్చిమేశం వెడలుతున్నాను లలితా! తిరిగి రావడానికి చాలా రోజులు పట్టవచ్చు. ఇంద—ఈ తాళాలు తీసుకో... నీ ఖర్చుకు కావలసిన డబ్బు, ఆ బీరువాలో ఉంది, పట్టుకో’ అన్నాడు శేఖరుడు.

ప్రతి సారి, లలితగూడా, వారి వెంట పశ్చిమేశం వెడుతుండేది. అది రివాజు. క్రిందటి సారి ప్రయాణానికి, కావలసిన సామానులన్నీ, స్వయంగా, ఆమె సర్దింది. ఈసారి ఆ పనిని శేఖర్ ఒంటరిగా చేసుకొంటున్నాడు. తెరిచిఉన్న పెట్టెను చూడగానే, ఆమె కీ సంకతి చప్పున జ్ఞప్తికొచ్చింది.

‘శేఖరుడా, ఆమె నుండి బృష్టి మరల్చాడు. ఓ పొడి దగ్గు దగ్గి, గొంతు సరి చేసుకొని, ‘జాగ్రత్తగా ఉండు లలితా! ఏదైనా ముఖ్యమైన సంగతి కలిగితే, అన్నయ్య నడిగి నా చిరునామా తెలుసుకో. నాకు జాబు వ్రాయి.’ అన్నాడు.

ఇద్దరూ మానంగా ఉండి పోయారు. ఈసారి తమతోబాటు, తన రాకడం లేదని శేఖర్ దా గ్రహించాడని లలిత అనుకోన్నది. అలా రాక పోవడానికి గల కారణం గూడా తెలుసుకొని ఉంటాడన్న ఆలోచన కలిగినప్పుడు లలిత సిగ్గుతో క్రుంగి పోయింది.

‘సరే! నువ్విక వెళ్ళవచ్చు లలితా! ఇప్పటికే చాలా టైం అయింది. ఇంకా సామానంతా నేను సర్దుకోవాలి. అదీగాక—ఒక సారి ఆఫీసుకు గూడా వెళ్లి రావాలి.’ అన్నాడు శేఖర్ బాబు నిశ్చబ్దాన్ని భంగపరుస్తూ.

‘నువ్వు వెళ్లి స్నానం చేసిరా శేఖర్ దా!’ అన్నది లలిత తెరిచిన పెట్టి ముందు కూచుంటూ. ‘ఈలోగా ఇవన్నీ నేను సర్దుతాను.’

‘మంచిది.’ అన్నాడు శేఖరుడు తాళాలను లలిత ముందుకు గిరవా లేపి. గది బైటికి వచ్చిన వాడల్లా చుటుక్కున అగిపోయి, వెనుదిరిగి లలితను చూస్తూ అన్నాడు: ‘లలితా! నాకేమేమి కావాలో నీకు తెలుసుగదా? మరిచిపోకు. వాటి సన్నింటినీ జాగ్రత్తగా...’

లలిత ఆ మాట కేమీ జవాబివ్వకుండా, ‘పెట్టెలోని వస్తువులను పరీక్షించి సాగింది.

శేఖరుడు సరాసరి తల్లి గదిలోకి వెళ్ళి, అన్నాకాళి నుండి తను విన్న సంగతులన్నీ తల్లి నడిగి రూఢి పఠచుకొన్నాడు. గురువరముడు అప్పు తిర్చినమాటా నిజమే! లలితకు సంబంధంకోసం, వారు ప్రయత్నిస్తున్న మాటా నిజమే! అతనింకేమీ మాట్లాడకుండా స్నానం చేయడానికి వెళ్ళాడు.

ఒకటి రెండు గంటలు గడిచాయి. శేఖరుడు తన స్నానానికి కాలు పూర్తిచేసుకొని గదిలో కొచ్చి నిర్విషయం వై నాడు. ఈ రెండు గంటల వ్యవధిలో లలిత చేసిన పనేమీ లేదు. తెరిచిన పెటెకు తల ఆనించి, కొయ్యబొమ్మలా, అలానే కూచుండి ఘోషించి. శేఖరుని రాత్రో ఆమె ఎవరో కొట్టిపట్టు ఉరికిప్పడి, తలెత్తి ఓక్కడం అతని ముఖంలోకి చూసి, తిరుగా తల వంచుకొన్నది. ఆమె పళ్లు బిపాకుసుమాల లాగా అరుణిమను వెలారిస్తున్నవి.

ఈ సంగతి శేఖరుడు గమనించి గూడా, గమనించుకోలేక పడించాడు. ఆఫీసు గంటలు వేసుకొంటూ, సహజమైన కంఠస్వరంతో, 'లలితా! ఇంకా డి నెవు సర్ప్లేవు. వెళ్లు. మధ్యాహ్నం వచ్చి ఈ పని పూర్తిచెయ్యి.' అన్నాడు.

• లలిత కళ్లు ఎరుకు ఎర్రవారాయో శేఖరునికి తెలుసు. కానీ, ఏ విషయాన్నీ సాకల్యంగా ఆలోచించని, మాటయాలడం మించిన కాదని, అనడానికి సాహసించ లేదు.

ఆ రోజు మధ్యాహ్నం మామయ్యకు టీ తీసుకొచ్చి, లలిత కం గారు పడ్డది. అక్కడ శేఖరుడు కూచుని ఉండడమే అంగకు కారణం.

• లలిత తలవంచుకొని, రెండు కన్నల దీ తయారు చేసింది. ఒకటి మామయ్య కిచ్చి, రెండవది గిరింగ్రుని ముంగు పెట్టింది. 'శేఖర్ బాబుకు టీ తేలేం లలిత?' అన్నాడు గురువరముడు.

'శేఖర్ బాబు టీ త్రాగడు' అన్నది లలిత మెల్లగా.

• గిరింగ్రుడేమీ మాట్లాడ లేదు. అతనికి, లలిత కూడా టీ త్రాగ అన్న సంగతి క్లుప్తమైకొచ్చింది. 'శేఖరుడు టీ త్రాగడు. ఇతరులను గూడా త్రాగ నివ్వడు.' అనుకొన్నాడు గిరింగ్రు.

టీ కప్పు నోటి దగ్గర పెట్టుకోబోతూ, గురుచరణుడు వరుని ప్రస్తావన తీసుకొచ్చాడు. కుర్రవాడు బి. య్యే. చగువునున్న డన్న వాక్యంతో ప్రారంభించి, అతని గుర్రజాలన్నీ అభివర్ణించి, చివర కిలా అన్నాడు:

‘ఏని ఏమైలేనేం గానీ, ఆ కుర్రవాడు గిరీన్ బాబుకు నచ్చ లేదు. నిజానికి కుర్రవాడు అట్టే మాపరికాడు. కానీ నాయనా! మగవాళ్ళకు చక్కదన మెందుకోయ్? కావలసింది సగుణాలు గానీ, సద్రూపం కాదు గదా!’

శేఖరునికి, గిరీనుకూ ఇదే తొలి పరిచయం. శేఖరుడు అతని కేసి చూసి, మందహాసం చేస్తూ అన్నాడు: ‘గిరీన్ బాబు గారికి సంబంధం ఎందుకని నచ్చలేదో? కుర్రవాడా బాగా చగువుకొన్న వాడాయ్! సిరిగతులు గూడా బాగా ఉన్నవాడనే అంటుంటిరి. ఇంతికంటే మంచి సంబంధం దొరకడం కష్టం గాదా?’

అడగడం గనుక అడిగాడు గానీ, ఈ సంబంధం గిరీనుకు ఎందుకు నచ్చలేదో, ఇక ముందుగూడా ఎందుకు నచ్చదో శేఖరుడు గ్రహించాడు. అయితే గిరింగ్రు డీ ప్రశ్నకు వెంటనే ప్రత్యుత్తర మివ్వలేదు. సిగ్గుతో అతని ముఖం ఎర్రవారింది. శేఖరు డిగమనించాడు. పోవడానికి లేస్తూ, ‘బాబాయ్! రేపు అమ్మను దీసుకొని పైదేశం వెడుతున్నాను. సమయానికి కబురు చెయ్యడం మాత్రం మరిచిపోకు.’ అన్నాడు.

‘అదేమిటి శేఖర్ బాబూ! మీరు తప్ప మాకిక్క డెవరున్నారా? మాకున్న అండదండలన్నీ మీరేనయ్యే. అడిగాక—మీ అమ్మగారు లేనిదే, ఇక్కడ పెళ్ళి పనులెలా సాగుతాయనుకొన్నావ్? ఏమమ్మాలితా! నువ్వేమంటావ్?’ అన్నాడు గురుచరణుడు వెనక్కు లిరిగిచూస్తూ. ‘అరే! ఎప్పుడో పెళ్ళిందే!’

‘ఈ మాటలు రాగానే వెళ్ళిపోయింది!’ అన్నాడు శేఖరుడు.

‘వెళ్ళి పోక ఏం చేస్తుంది నాయనా? ఎలా అయినా జ్ఞానం వచ్చిన పిల్ల’ అన్నాడు గురుచరణుడు ఓ నిట్టూర్పు విడిచి. ‘లలిత—నిజంగా లలితే కాదు నాయనా! లక్ష్మీ, సరస్వతులతో సమానమైన పిల్ల. ఎంతో అదృష్టవంతులకు గానీ, ఇలాంటి పిల్ల దొరకదు శేఖర్ బాబూ!’

7

త్రీ పార్టీ నుండి చెప్పకుండా పారిపోయి వచ్చిన లలిత శేఖరుని గదిలో ప్రవేశించింది. గ్యాస్ లైటు వెలుగులో ఆతని గుడ్డలు వస్త్రాలు పెట్టెలోకి సర్దువారంబించింది. మరి కాస్తేపటి కల్లా ఆ గదిలోకి శేఖరుడు గూడా వచ్చాడు. ఆతని ముఖం చూసి, ఆమె భయాశ్చర్యాలతో స్తంభింప రాలయింది.

వ్యాజ్యంలో సర్వస్వమూ ఓడిపోయి, అప్పుడే కోర్టునుండి వెలికి వచ్చి వానిముఖం ఎలా ఉంటుందో, గంట క్రిందట చూచిన వ్యక్తి గూడా, ఆ ఓడిపోయిన అతిన్ని ఎలా గుర్తించలేదో, అలానే, ఈ గంట సేపటిలోనూ శేఖరుని ముఖాన్ని లలిత గుర్తించలేక పోయింది. సర్వ స్వమూ పోగొట్టుకొన్నవాని ముఖచిహ్నాలు, ఆతని వదనం మీద అచ్చు గుద్దినట్లు కనిపించ సాగాయి.

‘లలితా! ఏం చేస్తున్నా విక-డ!’ అన్నాడు శేఖరుడు.

లలిత ఆ ప్రశ్నకు సమాధానం చెప్పలేదు. ఆతనికి దగ్గరగా వచ్చి, రెండు చేతులతోనూ, ఆతని హస్తాన్ని పట్టుకొని, ‘ఏం జరిగింది శేఖర్ బాబూ?’ అన్నది గోదన స్వరంతో. ‘ఎలా ఉన్నా నేమిటి?’ అన్నాడు ‘శేఖరుడు ప్రయత్న పూర్వకంగా నవ్వుతూ. లలిత హస్త సంస్పర్శతో ఆతనిలో నవ్వు తీవ్రం మోసులెత్తింది. దాపులో ఉన్న కుర్చీలో బారగిల బడి ‘నువ్వేం చేస్తున్నావు లలితా?’ అన్నాడు మళ్ళీ.

‘ఇందాః—మీ ఓవర్ కోటు పెట్టెలో సర్దడం మరిచిపోయాను. అందుకే నే మళ్ళీ ఇప్పుడొచ్చాను.’

శేఖరుడు వింటూ కూచున్నాడు. లలిత లేరుకొని తిరిగి చెప్పసాగింది:

‘క్రిందటి ప్రయాణంలో మీరు నానా బాధలూ నష్టాలూ. మీకు కోర్టు చాలా ఉన్నాయిగానీ, కొంచెం మందంగా, మొద్దుగా ఉన్న దొక్కటి లేదు. అందుకే, పశ్చిమంనుండి రాగానే కొలతలిచ్చి, ఈకోటు కట్టించాను.’ అన్నది లలిత ఓ మొద్దుకోటును శేఖరు బాబుకుమార్పెడుతూ.

‘ఈ సంగతి నా కెప్పడూ చెప్పలేదే?’

‘చెప్పలేదు.’ అన్నది లలిత నవ్వుతూ. ‘అబ్బో! మీరా దొరలై తిరి, ముందుగా చెబితే ఇలాంటి కోటు నన్ను కుట్టించ నిస్తారా? అందుకే నే

గవ్ చువ్ గా తయారు చేయించి అట్టే పెట్టాను.' కోటును యథాస్థానంలో ఉంచుతూ అన్నది. 'సరిగ్గా—ఇదిగో చూడండి! పైనే పెట్టాను. పెట్టె తీయంగానే కనిపిస్తుంది. చలి వేసినప్పుడు కోటు తొడుక్కోవడం మరిచి పోకండి.'

'సరే!' అన్నాడు శేఖరుడు. గెండు నిమిషాలు లలిత ముఖంలోకి చూస్తూ 'ఊహ...లాభం లేదు. అలా జరగడం అసంభవం!'

'తొడుక్కోవడమేనా అసంభవం?' అన్నది లలిత.

'కాదు కాదు.' అన్నాడు శేఖరుడు తడబడతూ. 'నేను మాట్లాడింది; ఇంకో సంగతిని గురించి. సరేగానీ, నామాన్లు సర్దుడం పూర్తయిందో లేదో, అప్పుడు కనుక్కొన్నావా?'

'ఆ, మధ్యాహ్నం అవన్నీ నేనే సర్దాను.' అన్నది లలిత, ఒక్క మాట వస్తువులన్నీ పరీక్షించి, పెట్టెకు తాళం వేసింది.

శేఖరుడో తుదకాలం లలితకేసి చూశాడు.

'లలితా! వచ్చే సంవత్సరం, ఇలా నాసానులన్నీ ఎవరు సర్దుతారో చెప్పగలవా?'

'ఎందుకు?' అన్నది లలిత శేఖర్ బాబుకేసి తిరిగి.

'ఎందుకో నాకు స్పష్టంగా తెలుసు' ననుకొన్నాడు శేఖరుడు. తను ప్రారంభించిన ఈ ప్రసంగాన్ని మార్చాలనే అభిప్రాయంతో, వాడిపోయిన ముఖం మీదికి బలవంతాన నవ్వు తెప్పించుకొనేందుకు ప్రయత్నిస్తూ, శేఖరు డిలా అన్నాడు:

'లలితా! పరాయి ఇంటికి పోకముందే, నాలో చిన్న ఉపకారం చేసి పెట్టు. ఏ వస్తు వేకెడున్నది నాకు చూపించి వెళ్ళు. లేని పక్షంలో, అవసర మొచ్చినప్పుడు నాకేదీ దొరకకుండా పోతుంది.'

'పోండి' అన్నది లలిత కోపాన్నభిసయించి.

ఇప్పటికి గానీ శేఖరుడు నవ్వలేదు.

'పోవాలని నాకూ తెలుసు లలితా! కాని దానికి మార్గ మేమిటో మాత్రం తెలియడం లేదు. నాకెంత ఉత్సాహమైతే ఉన్నదో, అంత సోమరితనం గూడా ఉన్నది. ఇలాంటి పనులు నొకర్లు చాకర్లు చేయవల

నినవి కావు. వారికల్ల ఇవి నిడివేరనూ నిడివేరవు. పోతే—ఉన్న మార్గ మల్లా ఒకటే! మీ మామగారెలా నేనూ, ఓ జతబట్టలతో గడుపుకోవలసి వస్తుంది. సరే కానివ్వు. ఏదెలా జరగవలసి ఉన్నదో, అదలానే జరుగుతుంది గానీ మాగారు గదా!’ అన్నాడు శేఖరుడు నిరుత్సాహంగా.

తాళపు చెవులు మేజా మీదికి విసిరి, లలిత పరుగెత్తింది.

‘లలితా! రేపు ఉదయం ఒక్కసారి కనబడు. తప్పదు.’ అని కేక వేశాడు శేఖర్ బాబు.

లలిత విని గూడా, వివస్థలే గబగబా దాదామీనికి వెళ్ళింది. అక్కడ అన్నాకాళి, ఒకరాసి బంతి పూలు ముంగిసుకొని దండ గుచ్చుకున్నది.

‘మంచులో కూచుని ఏమిటి చేస్తున్నావే కాళీ?’

‘ఏండ్ గుచ్చు తున్నాను వాగ్గా.’ అన్నది కాళి ముఖం పైకెత్త కుండానే. ‘ఇవాళ రాత్రికి మా అమ్మాయి పెళ్ళి జరగ బోతున్నది.’

‘మరి, ఇంతవరకూ నాకు చెప్పవే లేమే?’

‘ఇప్పటివరకూ ఏదీ స్పష్టం గా నిర్ణయించుకోలేదు వదినా! ఇండాక నాన్నగారు పంచాంగం చూసి, ఇవాళ రాత్రి మిఠాయిస్తే, ఈనెలలో ఇక ముహూర్తాలు లేవని చెప్పారు. పిల్లదా ఈడేగిందాయ్! ఇక ఆప దానికా వీలు లేదాయ్. ఎంగో అలా పెళ్ళి చేసి సాగనంపుకున్నాను. ఎంతకాలం ఈ గొమ్ముల కుంపటిని ఛిస్తాను వదినా! రెండు రూపాయలుంటే ఇవ్వు వదినా! మితాయిలూ అసీ కొనుక్కొస్తాను.’

‘డబ్బు కావలసి వచ్చినప్పుడే వదిన కనిపిస్తూ ఉన్నమాట’ అన్నది లలిత చిరునవ్వు నవ్వుతూ. ‘సరే వెళ్ళు. నా తలగడ క్రిందున్నాయి తీసుకో’ అని రెండు ఊడాలాగి ఇలా అన్నది: ‘అది సరేగానీ కాళీ! బంతిపూలతోటే పెండ్లి అవుతుందిటే!’

‘అవునుంది’ అన్నది అన్నాకాళీ గంభీరంగా. ‘మరేమూ దొరక నప్పుడు బంతిపూలతోనే అవుతుంది వదినా! నేనెందరి పిల్లల సలా విరగడ ప్రేమదాన్నాను గాను? నా కన్నీ తెలుసు!’ అని తిసుబందారాలు తెచ్చేం గుకు క్రింది కెళ్ళింది.

లలిత ఒక్కడే కూర్చుని దండ గుచ్చసాగింది.

కొంచెం సేపటికే అన్నాకాళి పైకివచ్చి! 'అందరినీ పిలిచాను వదినా! ఒక్క శేఖర్ బాబునే పిలవాలి. వెళ్లి వారిని కూడా పిలుచు కొస్తాను. పిలవకపోతే, ఆయన మనస్సు కష్టపెట్టు కొంటాడు' అని తిరిగి క్రింది కెళ్ళిపోయింది.

అన్నాకాళి పదహారణాల గృహిణి. అన్ని పనులూ సక్రమంగా జరుపు కొస్తున్నది. ఆ పిల్ల శేఖర్ బాబును గూడా పిలచి వచ్చింది. 'శేఖర్ దాకు ఓ పూదండ కావాలిట వదినా! వెళ్ళి ఇచ్చి తారాదూ? ఈలోగా ఇక్కడి ఏర్పాట్లన్నీ నేను చూస్తాను. ఇక ఆటే వ్యవధి లేను. లగ్నం దగ్గరి కొచ్చింది.' అన్నదా పిల్ల.

'నేను వెళ్ళలేను కాళీ! ఆ పని నువ్వే చెయ్యి.'

'సరే! నేనే పోతాను గానీ, ఆ పెద్దదండ ఇలా ఇవ్వు.'

లలిత దండ ఇవ్వబోయి, మరుక్షణంలోనే మనసు మార్చుకొని, 'కాదులే కాళీ! నేనే వెళ్ళి ఇచ్చి వస్తాను.' అన్నది.

'అలాగే వెళ్ళు వదినా! నాకు లక్ష పనులు అన్నాయి. చద్దామన్నా తీరుబాటు లేకుండా ఉన్నది' అన్నది అన్నాకాళి పెద్ద ఆరిందా లాగా.

ఆ పిల్ల ముఖభంగిను, మాటల తీరు చూసి లలిత ఎంతో మురుసు కొన్నది. దండ తీసుకొని శేఖర్ బాబు గదిలో కెల్లింది. అతను ఎటూ చూడకుండా ఏదో ఉత్తరం వ్రాసుకొంటున్నాడు. లలిత అతని వెనుకకొచ్చి నిలబడింది. అయినా శేఖరు డది గమనించ లేడు. లలిత కో ఉపాయం తట్టింది. అతనికి తెలియకుండా ఈ దండ మెడలోనేస్తే ఎలా ఉంటుంది? ఎలా ఉంటుందో చూడాలన్న ఆభిప్రాయంతో, బాగ్రత్తగా, శేఖర్ బాబు తలకు తగలకుండా, ఛటుక్కున దండ అతని మెల్లోనేసి, గభాలున కుర్చీ వెనుక నక్కింది లలిత.

శేఖరుడు ఉలిక్కి పడి 'ఏయ్ కాళీ!' అని గద్దించి, వెంటనే వెనుదిరిగి లలితను చాచాడు. 'నువ్వు చేసిన పనేమిటి లలితా?' అన్నాడు గంభీరంగా.

'ఏం చేశాను?' అన్నది లలిత, అతని ముఖభావాలను చూసి సంకోచంతో.

‘ఏమి చేసిందీ తెలియదా?’ అన్నాడు శేఖర్ బాబు గంభీరంగా. ‘నీ కంటగా తెలియకపోతే, ఈ రాత్రి మళ్ళీ వండవేస్తే ఏమవుతుందో, వెళ్ళి కంటిని అడుగు.’

లలిత తను చేసిన పనేమిటో ఇప్పుడు గ్రహించింది. కనురెప్ప పాటులో ఆమె ముఖం సిగ్గుతో కండ్లయింది. తల అడ్డంగా తిప్పుతూ, ‘కాదు కాదు. ఎప్పటికీ కాదు’ అంటూ గొలోంచి మానుకొల్లింది.

‘లలితా! వెళ్ళకు! చిన్నమాట! విని వెళ్లు.’ అని కేకేశాడు శేఖరుడు.

శేఖరుని పిలుపుమేకు వినిపించింది. అయినా ఎక్కడా అగమించా, సరాసరి తన గదిలో కెళ్ళి ప్రక్కమీద చాలిపోయింది.

అయితే శేఖరుని శరణులో మెరిసింది లలిత ఎన్నడూ ఇలాంటిమాట అని నోటంట ఎరుగు. గంభీర స్వాంతకం శేఖరుడు గూడా, లలిత నెస్సకూ హాస్యమాడి—అంగునా ఇలాంటి లజాగంగా—హాస్యమాడి ఎరుగు. ఆమె సిగ్గుతో కుంచుకుపోయి, ‘నావుగంట సేపలానే, ఆ ప్రక్కమీద పడుకొన్నది. శేఖరునివగ్గర వెళ్ళడమా మానడమా అన్న ధర్మ సంహా మామెను బాధిస్తున్నది. వట్టే శేఖరుడంటే, లలితకు తగిన భయం. అంగులోనూ, ఇంత క్రితం ఏనాడూ ఉపించని సంఘటన జరిగింది. శేఖరుడేమో, ఏదో ముఖ్యమైన పని ఉన్నదన్నాడు. తనివ్వ దేమి చేసేట్ట!’

‘లలితమ్మ గారూ! చినబాబు గారు మిమ్మల్ని రమ్మంటున్నారుండీ!’ అంటూ దానీగి వచ్చింది.

‘నువ్వు పదివే! నే నిప్పుడే వస్తాను.’ అన్నది లలిత.

మేడమీద కొచ్చి తలుపు సంగుల్లోంచి మాసింది దామె. శేఖరుడింకా ఆ ఉత్తరాన్ని వ్రాస్తూనే ఉన్నాడు. లలిత కొంచెం సేపలానే ఉండి, తరువాత మెల్లిగా ‘విలిచారట—ఎందుకూ?’ అన్నది.

‘ఇలా గొర్లకు రా, చెబుతాను’ అన్నాడు శేఖరుడు వ్రాసుకొంటూ.

‘కాదు. ఇక్కడే ఉంటాను, చెప్పండి!’

శేఖరుడు లోలోన నవ్వు కొన్నాడు.

‘హతాత్తుగా, నువ్విలాంటి పని నెండుకు చేశావు లలితా?’

‘పోదురూ!.. మళ్ళా అవేమాటలా?’ అన్నది లలిత దొంగ కోపంతో.

‘నువ్వు కోపగించు కోవడానికి, ఇంనులో నేను చేసిన తప్పే మున్నది లలితా? చేసిందో నువ్వే చేశావు గాని...’

‘నేనేమీ చెయ్యలేదు. నా దండ నాకు తిరిగి ఇచ్చేయండి.’

‘ఆ పని చేదామనే నిన్ను పిలిపించాను లలితా! నువ్వేమీ సగం క్రతువు జరిపి వెళ్ళావు. ఆ మిగతా సగ భాగాన్నీ నన్ను పూర్తి చేయ నివ్వు. ఇలా దగ్గరకు రా లలితా!’

లలిత తలుపు వెనక నే ఓ తుణుం చూసంగా ఉండి, చిరరి కిలా అన్నది: ‘నేనిది నిజంగా అంటున్నాను శేఖర్ దా! మీరీ విధంగా నన్ను వేళాకోళ మాడితే మాత్రం, ఇక మీ ముంగు కన్నదూ రాను. ఇప్పుడే చెబుతున్నా. నా దండ నాకు తిరిగి ఇచ్చేయండి.’

శేఖరుడు చల్లకేసి తిరిగి, దండను పైకెత్తి ‘ఇరుగో లలితా! నీ దండను నువ్వు తీసుకెళ్ళు.’ అన్నాడు.

‘నేను రాను. మీ రక్కడ నుండే దాన్ని విసరండి.’

‘లాభం లేదు. దగ్గరకొస్తేనే ఇస్తాను. లేకపోతే ఇవ్వను.’

‘అలాగా! అయితే ఆ దండ నా కవసరం లేదు.’ అని కోపంతో వెళ్లిపోబోయింది లలిత.

‘మరి క్రతువు సగంలోనే ఆగిపోయిందే!’

‘ఆగితే ఆగిపోసింది.’

ఈ సారి నిజంగానే కోపంతో వెళ్లిపోయిందామె.

ఆ మాట నిజమే గానీ, ఆమె క్రింది కెళ్లలేదు. సరాసరి మిదై తూర్పు వైపు కెళ్లి, పిట్టగోడ పట్టుకొని నిలబడింది. వెండిముద్దలా చంద్రుడు మెల్లిగా పైకి ప్రాకుతున్నాడు. కన్నె నవ్వులాంటి తెరిపి వెన్నెల లోకాన్ని ఆవరంచింది. పైన స్వచ్ఛమైన వినీల విహాయం. ఎలా తెలా బోతున్నాయి చుక్కలు. ఆమె ఓసారి శేఖరుని గదికేసి చూసింది. ఆ వెంటనే వినీల గగనంవేపు దృష్టి సాగించింది. చిరుకోపంతోను, సిగ్గు

తోను, ఆమె కహకహ లాడుతున్నది. ఆమె నయనాలు బాష్పపూరిత అయినాయి.

ఒకప్పుడైతే ఏమోగానీ, ఈనాడు ఇలాంటి మాట తాత్పర్యం తెలుసుకోలేనంత అమాయకురాలు కాదామె. శేఖరుడు, తన మనస్సు భేదించే, అలాంటి పరిహాస మెందుకు చేయవలసి వచ్చింది? తనెంత హీను రాలో, మరెంతటి సుచ్చురాలో, ఈ క్షణాల తనకు తెలియ వచ్చింది. అనాధ అనీ, నిస్సహాయురాలనీ, నిరాశ్రయురాలనీ, తనను అందరూ ఆదరిస్తుంటారు. శేఖరుడూ అలానే ఆదరిస్తున్నాడు. అతనితల్లి భువనేశ్వరి గూడా ఈ ఆభిప్రాయంతోనే తనను ఆదరిస్తున్నది. ఆమెకు ఆత్మీయులెవ్వరూ లేకపోవడం వల్లనే, నిజంగా తనకేమీ సంబంధం లేకపోయినా, ఆమెను ఉద్ధరించటానికి సంసిద్ధుడైనాడు గిరింధ్రుడు.

లలిత కన్నీరు తుడుచుకొంది.

ఈ నవనాగరిక కలకత్తా సమాజంలో, శేఖర్ బాబుతో పోల్చి చూచినప్పుడు, తన మామయ్య సిల్వి ఏపాటిది? అలాంటి మామనే తను ఆశ్రయించుకొని ఉన్నది. అతని కొక గుదిబండలా తను తయారైంది. అక్కడ సమాన సిల్విమంతులతో, శేఖరుని వివాహ ప్రసక్తి చర్చించబడుతున్నది. ఈనాడు గాకపోయినా, మరోనాటికయినా, శేఖరుని కా సంబంధమే. లేక ఆసాయికే చెందిన మరోసంబంధమో స్థిరపడుతుంది. ఇది యధార్థం. ఈ పెళ్ళిలో నవీన బాబుగారు, అనేక రూపాల వియ్యంకులవారి నుండి, ఎంత డబ్బు గుంబాలనుకొంటున్నాడో, తను భువనేశ్వరి నోటంటనే విన్నది.

అవును గదా! అయినప్పుడు శేఖరుడు ఈనాడింత లజ్జాకరంగా తననెందుకు ఆవమానించాడు? ఆయనగారి ఆభిప్రాయ మేమిటి? లలిత శేఖరుని గదికేసి పాలోచనగా చూస్తూ ఈ విషయాలను గురించి తీవ్రంగా ఆలోచించింది.

తన వెనక ఎవరిదో నవ్వు విని, లలిత వెనుదిరిగి చూచింది. శేఖరుడు పగలబడి నవ్వుతూ కనిపించాడు. ఇంత క్రితం, ఏ ఉపాయంతో, శేఖరుని మెడలో తను బంటి వూచండ వేసిందో, ఆ ఉపాయంతోనే శేఖరుడు,

అదే దండను, ఇప్పుడు ఆమె మెడలో వేశాడు. దుఃఖితో బాంగురు పోయిన గొంతు సవరించుకొని 'ఎందుకీలా చేశారు శేఖర్ దా?' అన్నది లలిత.

'నువెందుకు చేశావ్?'

'నేనేమీ చెయ్యలేదు' అంటూ లలిత ఆ దండను త్రెంపివేయ బోయి, అతని కళ్ళకేసి చూసి, ఆగిపోయింది. ఇక త్రెంచివేసే సాహస మామెకు లేదు. కానీ ఏడుస్తూ 'శేఖర్ బాబూ! నేను నిస్సహాయననీ, నా కెవ్వరూ లేరనేగా, మీ రిలా నన్ను అవమానం చేసింది?' అన్నది.

శేఖరుడు ఇంతవరకూ ముసి ముసి నవ్వులు నవ్వుతున్నవాడు కాస్తా, ఈ మాటలు విని, తెల్లబోయాడు. నిజమలా? చిన్న ఇవి చిన్న పిల్లలనవలసిన మాటలేనా?

'నేను నిన్ను అవమానించ లేదు లలితా! ఒకరకంగా నువ్వే నన్ను నన్ను అవమానించా వనుకొంటాను!'

'నేనా?' అన్నది లలిత భయపడుతూ. 'నేను మిమ్మల సవమానించానా?'

శేఖరుడు ఓ క్షణం ఆగి తనను తాను సంభాషించుకొని అన్నాడు: 'గొంచెం ఆలోచించి చూస్తే, నిజా నిబాలు నీకే తెలుస్తాయి. అయినా, ఇటీవల నువ్వు మరి బరి తెగించి పోతున్నావులలితా! మాత్రకు వెళ్ళేముందు, నిన్ను అగుపులో ఉంచుకోకున్నాను.'

లలిత మాట్లాడకుండా తల వంచుకొని నిలబడి ఉంది. సందు వెన్నెల జగత్తుకు వెండి పూతలు పూస్తున్నది. శీతపవనం మందంగా, వీస్తూ సుగంధాన్ని వెదజల్లుతున్నది. అంతటా నిశ్శబ్దం. వారిద్దరూ అలానే చూసంగా నిలబడి ఉన్నారు. 'బిడ్డ' వెళ్ళి చేసుకొంటూ, అన్నాకాళి పూదిన శింఖస్వని, 'భోయ్' మంటూ క్రిందినుండి వినిపించింది. కాస్తే పలానే ఉండి శేఖరు డన్నాడు:

'లలితా! అట్టేనేపు ఇక్కడ నిలవకు. మంచు కురుస్తున్నది. లోపలి కళ్ళు.'

'వెళుకున్నాను.' అన్నది లలిత, ఇంతసేపయ్యాక అతని కళ్ళకు నమస్కరిస్తూ. 'నన్నేమి చెయ్యమంటావో చెప్పి వెళ్ళండి.' అన్నది మెల్లగా.

శేఖరుడు నవ్వాడు. ముందు కొంతమంది పుట్టుకగా యిరువినా, తరువాత సాహసించేడు. రెండుచేతుల తోనూ, ఒకచేతులతోనూ తీసుకొని, తనకు హస్తకున్నాడు. ఆమె పెదవులను, తన పెదవులతో స్పృశించాడు.

‘లలితా! ఇక నీకు నే నేమీ చెప్పనవసరం లేదు. ఈ నాటినుండి, నీకై నువ్వే అన్ని విషయాలూ తెలుసుకొంటావు.’

ఈ స్పర్శతో లలిత శరీరమంతా గోమాంచిత మయింది. నెత్తురు నాళాలనుండి ఉద్వేగంగా ప్రవహించింది. తనువంతా విద్యుదావేశితమయినట్లు కాగా, ప్రయత్న పూర్వకంగా, కళ్ళు విచ్చి, అల్లంత దూరంగా జరిగి ఇలా అన్నది: ‘మీ మెడలో దండవేశాననేగా మీరిలా చేసింది?’

‘కాదు లలితా కాదు.’ అన్నాడు శేఖరుడు తల పంకిస్తూ. ‘నేనీ విషయాలను గురించి, చాలా రోజులనుండి ఆలోచిస్తున్నా నే గానీ, నీ నిర్ణయమైన నిర్ణయానికి రాలేక పోయాను. ఇవ్వాలి ఆ నిర్ణయానికి వచ్చాను. ఎందుకంటే నిన్ను విడిచి ఉండలేనన్న మహా సత్యాన్ని నేనీరోజునే గ్రహించాను.’

‘కానీ శేఖర్ దా! ఇది సుఖాంతం కాదనుకొంటాను. ఈ సంగతి తెలిస్తే మీ నాన్నగారు మండిపడతారు. అమ్మ గుఱిస్తుంది.’

‘లలితా! నువ్వన్నదాంట్లో నిజం లేకపోలేదు. నాన్నగారికి తెలిస్తే మండిపడతారు నిజమే గానీ, అమ్మ విని సంతోషిస్తుంది. ఏమీ ఏమైనప్పటికీ జరగవలసిందేదో జరిగిపోయింది. ఇక నువ్వుగాని, నేను గానీ తప్పించుకోలేము. పద. క్రిందికెళ్లి అమ్మగారి కోసారి నమస్కరించు.’ అన్నాడు శేఖర్ బాబు.

8

రెండు మూడు మాసాల తదనంతరం, ఒక నాడు గురుచరణుడు, దీనవద సంతో, సవినరాయ్ గారింటి కెళ్ళి, లివాసీమీద కూర్చోబోయాడు. సవినరాయ్ ఛీత్కరించుకొని ‘ఆం ఆ...ఆగాను గురుచరణ్! నువ్వక్కడ కూర్చోబోకు. దయచేసి నువ్వాకుర్చీలో కూచో. సమయంగాని సమయంలో, నే నిప్పుడు స్నానం చేయలేదు...ఆం...ఏమిటి! నువ్వు మతం వదులుకొన్నావటగా? నిజమేనా?’ అన్నాడు.

గురుచరణుడు దూరంగా ఉన్న కుర్చీలో కూలబడి, తల వంచుకున్నాడు. నవీనబాలుగా రన్నమాట నిజమే! నాలుగైదు రోజుల క్రిందట గురుచరణుడు యధావిధిగా దీక్ష పుచ్చుకొని, బ్రహ్మసమాజంలో చేరాడు. ఈ వార్త చిత్ర విచిత్రమైన పరిణామాలకు గురయి, సనాతన హిందూ మతాభిమానియైన నవీనుని దాకా వచ్చింది. అతని కళ్ళు నిప్పుకలు రాలుస్తున్నాయి. కోపంతో నవీనుడు కుత కుత లాడి గోసున్నాడు. కాని గురుచరణుడు మాత్రం, తల వంచుకొని, అలాగే కుర్చీలో కూచున్నాడు. ఎవ్వరినీ సంప్రదించకుండా, గురుచరణుడి పని చేసినప్పటి నుండీ, ఇంట్లో ఏడ్పులు, పెడబొబ్బలు అధికమై, అతనికి...మనశ్శాంతి లేకుండా పోయింది.

‘చెప్పవోయ్ గురుచరణ్! నేను విన్నమాట నిజమేగదా?’ అని మళ్ళీ పుచ్చించాడు నవీనుడు.

గురుచరణుడు గ్రుడ్లనీరు గ్రుడ్ల కుక్కుకొంటూ, ‘చిత్రం! నిజమే అన్నయ్యా!’ అన్నాడు.

‘ఎంగు కిలాంటి పాడుపని చేశావ్ గురుచరణ్? నీ జీతమా అరవై రూపాయలు మించదయ్యే, నవ్వు...’ ఆ పైమాటలు కోపంతో కుమిలి పోతున్న నవీనుడన లేకపోయాడు.

గురుచరణుడు కళ్లు తుడుచుకొన్నాడు. గొంతు సరిచేసుకొని ఇలా అన్నాడు: ‘అప్పు డంతేదూరం ఆలోచించలే దన్నయ్యా! దుఃఖంతో కొట్టు మిట్టాడుతున్న ఆ సమయంలో, కంఠానికి ఉరివేసుకోవడమా? బ్రహ్మజ్ఞానిని కావడమా? ఏదీ నిర్ణయించుకోలేక పోయాను. చివరకు ఆత్మహత్య కంటే, బ్రహ్మజ్ఞానిని కావడమే ఉత్తమ మనుకొన్నాను.’

‘ఉద్ధరించావు. నీ మెడకు ఉరితాడు తగిలించుకోవడానికి బదులు, బాలిమెడకు దాన్ని తగిలించావు. సరే, వెంటనే వెళ్ళిపో. నీ ముఖం, ఇక నా కెప్పడూ చూపించకు. నీ కెవరు, ఇలాంటి ఘోరమైన సలహాల నిచ్చాకో, వారితోనే ఉండు. ఊర వెళ్లు గురుచరణ్! ఇకముందూ, నవ్వి క్కడకు రానవసరం లేదు!’

గురుచరణుడు కళ్లు తుడుచుకొంటూ వెళ్ళాడు, అతను వెళ్ళిన తరువాత, ముఖం అదోలా పెట్టుకొన్నాడు నవీనుడు.

కోపంతోను, అభిమానంతోనూ, మొదట ఏమి చెయ్యవలసిందీ నవీనునకు తెలియలేదు. గురుచరణుడు తన చేతినుండి పూర్తిగా తప్పించుకొన్నాడు. ఇక తిరిగి, తన హస్తాల్లోకి వస్తాడన్న ఆశగూడా లేదు. అందుచేతనే, నిష్ప్రయోజనమైన ఆక్రోశంతో నవీనుడు తపించి పోయాడు. అతన్ని 'గిరి' లో ఉంచడగ్ల ఉపాయ మేమీ స్ఫురించ లేదు. చివరికి, తాపీ మేస్త్రీకి కబురంపి, వారింటికి, తమ ఇంటికి, రాకపోకలు సాగించే దారిని మూయిస్తూ పెద్దగోడను కట్టించాడు.

గురుచరణుడు మతాన్ని మార్చుకొన్నాడన్న వార్త, దూరదేశంలో ఉన్న భువనేశ్వరి కొడుకు ద్వారా విని చాలా విచారించింది. 'నాయనా! గురుచరణుని కీ దుర్బుద్ధి ఎవరు పుట్టించారురా?' అన్నదామె కొడుకుతో.

ఎవరు పుట్టించి శేఖర్ బాబుకు తెలుసు. అయినా ఆ సంగతి నతడు బెట పెట్టలేదు.

'పోనియ్ అమ్మా! ఇవ్వాలి గాకపోలే, మరో నెల రోజులకై నా, అతన్ని మీరు వెలివేసేవారు. ఇంతమంది ఆడపిల్లలు గల తండ్రి, వారి పెళ్ళిళ్లు ఎలా చేస్తాడో నాకు బోధపడకుండా ఉన్నది.'

'ఏపనైనా కాకుండా దిగబడదు శేఖర్! కేవలం, ఆడపిల్లల పెళ్ళిళ్లను గురించే జాలిని వదులుకోవడం— నేను హర్షించలేను. నారు పోసినవాడు, నీరుగూడా పోస్తాడు. వారిని పుట్టించిన భగవంతుడే, ఆ భారాన్ని గూడా వహిస్తాడు.' అన్నది భువనేశ్వరి.

శేఖరు డేమీ మాట్లాడ లేదు. భువనేశ్వరి కళ్లు తుడుచుకొంటూ, 'లలితను వెంట తీసుకొచ్చినట్లయితే, దాని భారాన్ని నేనే వహించవలసి వచ్చేది. అవసరమైతే, అందుకు కూడా నేను సిద్ధంగానే ఉన్నాను. గురుచరణుడు, ఈ అభిప్రాయాన్ని మనసులో అట్టే పెట్టుకొనే, లలితను పంపలేదని, ఇప్పుడు ఉన్నకొంటున్నాను. నేను—అందరిలాగా, లలితకు సంబంధం కుదిరిందనే అనుకొంటున్నాను.' అన్నది.

శేఖరుడు తల్లికేసి చూసి సిగ్గు పడుతూ అన్నాడు: 'అమ్మా! ఇప్పటికయినా మించిపోయిందేమీ లేదు. మనం ఇంటికి వెళ్ళగానే, ఈ విధంగా చేయడానికి అభ్యంతర మేమీ ఉండదనుకొంటాను. గురుచరణుడు బ్రహ్మ సమాజంతో కలిశాడు గానీ, లలిత ఇంకా ఆ సామాజిక

చెయ్యలేదు. నిజంగా-అలిత ఆయనగారికి దగ్గర బంధువు గూడా కాదు. ఆమె చిక్కులేనిది కాబట్టే, వారింట్లో ఉంటున్నదన్న సంగతి, నీకు తెలుసను కొంటాను.'

‘నిజమే కానీ—’ కాస్తేపు ఆలోచించి అన్నది భువనేశ్వరి. ‘మీ నాన్నగారిదో విచిత్రమైన పద్ధతి శేఖర్ బాబూ! ఆయనగా రిండుకు, ఏ మాత్రం అంగీకరించడు. వాళ్ళతో మాట్లాడ నివ్వకపోవడం సరే, వారి ముఖం గూడా చూడనివ్వడు.’

శేఖరుని కూడా ఈ సందేహమే కలిగింది. అతడిక ఏ మాటా మాట్లాడకుండా, బైటికి వెళ్ళిపోయాడు. అతని మనస్సు నానా కంఠా లీగా ఉన్నది. స్థిరంగా ఒకచోట కూర్చోలేక పోయాడు. రెండు మూడు రోజులలా గడిచాయి. ఒకరోజు సాయంకాలం భువనేశ్వరి వద్దకొచ్చి, ‘అమ్మో! నా డిక్టేషనరీ బాగుండడం లేదు. ఇంటికి వెడదామనుకొంటున్నాను!’ అన్నాడు.

భువనేశ్వరి అందుకు అంగీకరించింది.

ఇద్దరూ ఇంటి కొచ్చారు. పరిస్థితిని తెలియచేస్తూ, కొత్తగా కట్టిన గోడ భయంకరంగా కనిపించింది. గురుచరణుని కుటుంబంలో సంచలనం పెట్టుకోవడం, భగవంతునికి తెలుసు; కనీసం వారిని చూడను గూడా చూడరాదన్న విషయాన్ని, మరొకరు చెప్పకుండానే వారు గ్రహించారు.

ఆ రాత్రి శేఖర్ భోజనం చేస్తున్నప్పుడు, భువనేశ్వరి దాపులో కూర్చునిమాట మీద మాటగా, ‘శేఖర్! వాళ్ళలలితను, గిరిండుని కివ్వాలన్న సంప్రదింపులు జరుగుతున్నాయట. ఇలాంటిది జరుగుతుందని, నేనే నాడో అనుకొన్నాను.’ అన్నది.

‘ఈ సంగతి నీ కెవరు చెప్పారమ్మో?’ అన్నాడు శేఖర్.

‘గురుచరణుని భార్య చెప్పింది. మధ్యాహ్నం మీ నాన్నగారు నిద్రపోతున్నప్పుడు, నేనే ఒకసారి వారింటికెళ్ళి వచ్చాను. నే నక్కడ కూచున్నంత సేపూ, ఆమె కంటికి, మంటికి, ఏకధారగా వచ్చింది.’ అన్నది భువనేశ్వరి ఓ తుదమోగి. ‘ఇన్నిటికీ అద్భుతమండాలి నాయనా! అద్భుతమండాలి. నొప్పవ్రాసిన వ్రాతను ఎవ్వరూ చెడగొట్టలేరు. మార్చనూలేరు. మన మెవ్వరినీ తిప్ప పట్టకూడదు. జరిగినదో జరిగిపోయింది. ఇప్పుడేమను

కొన్నా లాభం లేదు. గిరింధ్రుడు గూడా ఉత్తముడే! ఆస్తిపరుడు కూడాను. ఆ యింటబడిలే లలితకేసరి కష్టముండను.'

శేఖరు డేమీ మాట్లాడ లేదు. కాస్తేపాగి తల్లి వెళ్ళిపోయింది. శేఖరుడు కూడా చెయ్యి కడుక్కుని లేచి, తన గదిలోకెళ్ళి పడుకొన్నాడు.

ఆ మరునాటి సాయంత్రం శేఖరుడు పిక్కారు బయలుదేరాడు. గురుచరణుని ముందు గదిలోనించి, టీపాట్ బాబుకు, మాటలు, పకపకలు, విక వికలా, వినిపించాయి. అతడోక్షణం నిలబడి ఆలోచించాడు. మరుక్షణంలోనే, గురుచరణుని ముందు గదిలో కొచ్చాడు. అంతవరకూ, కోలాహలంగా ఉన్న ఆ గదిలో, ఒక్కసారి నిశ్శబ్దం అలము కొన్నది. అతన్ని చూడగానే, అందరి ముఖాలు, మారిపోయాయి. శేఖరుడు ఊరినండి తిరిగి వచ్చాడన్న విషయం, ఒక్క లలితకు మాత్రమే తెలుసు.

ఇవ్వారే గిరింధ్రునితో బాటు మరో యువకుడు కూడా అక్కడున్నాడు. ఆ యువకుడు అశ్చర్యంతో శేఖరునికేసి చూడసాగాడు. గిరింధ్రుడు గంభీరంగా ముఖంపెట్టి గోడవంక చూస్తున్నాడు. అందరిలోకి పెద్దగా అరుస్తున్నాడు గురుచరణుడు. శేఖర్ బాబును చూస్తూనే అతని ముఖం ఎలా తెలా పోయింది. అతని ప్రక్కనే టీ కలుపుతున్న లలిత, ముఖమెత్తి, ఒక్కసారి శేఖర్ బాబును చూసి, తిరిగి వంచుకొన్నది.

శేఖరుడు ముందుకొచ్చాడు. బల్లమీద తల ఆనించి నమస్కరించాడు. కుర్చీలో కూర్చుంటూ, 'అదేమిటి? అంతా ఒక్కసారే చల్లబడి పోయిందే?' అన్నాడు.

గురుచరణుడు మెల్లగా ఆశ్చర్యపడించి ఉంటాడు; కానీ అతనేమన్నదీ స్పష్టంగా, ఎవరికీ వినిపించలేదు. శేఖరుడు వారి మనోభావాలను గ్రహించాడు. కాలం గడవడానికై స్వంత గోడవలు చెప్ప నారంభించాడు. నిన్నఉదయం తను ఏ బండిలో ఇక్కడికొచ్చాడో, తల్లి ఆశోగ్యం ఎలా ఉన్నదో, పశ్చిమ దేశ విశేషాలేమేమిటో అనర్థంగా చెప్పుకొన్నాడు. చివరికి, ఆ నూతనా గంతకునివైపు చూశాడు.

గురుచరణుడు ఈ వ్యవధిలో తెప్పరిల్లుకొని, ఆ యువణ్ణి పరిచయం చేశాడు.

'శేఖర్ బాబూ! ఇతను మా గిరింధ్రుని మిత్రుడు. ఇద్దరి ఇక్కూ ఒక్కచోటే ఉన్నాయి. ఇద్దరూ కలిసి చదువు కొన్నారు. చాలా వుత్త

ముడు. శ్యాం బజారులో ఉంటున్నాడు. మాతో పరిచయం కలిగి నప్పటి నుండి, రోజు రోజునా వస్తుంటాడు.'

'అవును. ఉత్తమడు' అనుకొన్నాడు శేఖర్ బాబు, నునక్కులో. 'పైకిమాత్రం 'బాబాయ్! అందరూ ట్రేమమే గదా?' అన్నాడు.

గురుచరణుడు సమాధాన మివ్వకుండా తల వంచుకోవడం చూసి, 'శేఖర్ పోవడానికి లేచాడు. గురుచరణుడు రుద్ద కంఠంతో 'నాయనా! ఆప్పుడప్పుడు నువ్వయినా వస్తుండు. కేవలం వదిలి పెట్టకు. సంగతులన్నీ విన్నావు గదా' అన్నాడు.

'అఁ విన్నాను' అన్నాడు శేఖరుడు లోపలి కెదుతూ.

లోపలినుండి గృహిణి రోదన వినిపించింది. గురుచరణుడు పై పంచెతో కన్ను లద్దుకొన్నాడు. గిరింగ్రడు ఏదో అపకారం చేసినవాని లాగా, మానం ధరించి, కిటికీలో నుండి బైటికి చూస్తున్నాడు. లలిత, అక్కడినుండి ఎప్పుడో వెళ్లిపోయింది.

కొంచెం సేపయ్యాక, శేఖరుడు వంటింటి నుండి మెల్లలోకి వస్తుం డగా, తలుపుచాటున, పీచేట్లో నిలబడిఉన్న లలితను చూశాడు. లలిత అతనికి స్వాస్థ్యంగ సమస్కరిం చేసి. ఏదో అశిస్తున్నదనిలా, శేఖరునికి దగ్గరగా వేలింది. తుదకాలం ఘనీభవించింది. లలిత రెండడుగులు వెనుకకు వచ్చి, 'శేఖర్ బాబూ! నా ఉత్తరానికి మీరు జవాబివ్వలే దెందు చేత నండీ?' అన్నది.

'నాకు, నీ ఉత్తరం అందలేదు లలితా! ఆయినా ఏమని వ్రాశావో?' అన్నాడు శేఖర్ బాబు.

'చాలా సంగతులు వ్రాశాను శేఖర్ బాబూ! అవన్నీ విడిచి పెట్టండి. అంతా మీరు విన్నారుగా! ఇప్పుడు నన్నేమని అజ్ఞాపిస్తున్నారో వివరించుకొంటున్నాను.'

'నా అజ్ఞా?' అన్నాడు శేఖరుడు ఆశ్చర్యపడి. 'ఇప్పుడు నాఅజ్ఞతో ఏంపని లలితా?'

లలిత సంకోచిస్తూ శేఖరుని వైపుచూసి, 'ఎందుకని శేఖర్ దా?' అనడిగింది.

‘ఎందు కేంటి లలితా? నేనెవరిని ఆజ్ఞాపిస్తాను!’

‘ఎవరినో కాదు, నన్ను’

‘నిన్ను మాత్రం నేనెందుకు ఆజ్ఞాపించుతాను లలితా? ఒక వేళ, ఆజ్ఞాపించినా, నువ్వు దానికి కట్టుబడి వుంటావా?’ అన్నాడు శేఖరుడు గంభీరంగా.

లలిత భయపడింది. ఆమె శేఖరునికి మరింత దగ్గరగా వచ్చి ఇలా అన్నది: ‘పొండి... ఇలాంటి విషయ సమయంలో గూడా హాస్యాలాడడం నాకు బావుండదు. మీ కాళ్ళమీద పడతాను. నన్నేం చేయమంటారో చెప్పండి. మీరేని చేయమంటే, దాన్ని చేయడానికి నేను సిద్ధంగా ఉన్నాను. ఈ భయంతో రాత్రిళ్ళు, నేను సరిగా నిద్రగూడా పోవడం లేదు.’

‘భయం లేనికి లలితా?’

‘భయం లేనికా?’ అన్నది లలిత తమాషాగా. ‘మీరూ ఇక్కడలేరాయె, అమ్మగూడా లేరాయె. ఈలోపున, మామ గారేమో ఈపనికొస్తా చేసుకుచ్చుచున్నాడు... ఇప్పుడు అమ్మ నన్ను ఇంట్లోకి రానివ్వకపోతే...’

శేఖరుడు క్షణకాలం మానంగా ఉన్నాడు:

‘నిజమే లలితా! అమ్మ నిన్నున్నడు ఇంట్లోకి రానివ్వదు. మీ మామ ఇతరుల దగ్గర చాలా డబ్బు తీసుకొన్నాడని అమ్మకు తెలుసు. ఆనీగాక... మీరిప్పుడు బ్రహ్మ సమాజీయులు, మేము హిందువులం!’

ఇంతలో వంటింట్లో నించి ‘వదినా! అమ్మనిన్ను పిలుస్తోంది’ అని కేక పెట్టింది అన్నాకాళ్ళి.

‘వస్తున్నాను.’ అని బిగ్గరగా ఆకేకు సమాధానమిచ్చి, శేఖర్ తో మెల్లగా అన్నది: ‘మామ ఏ మతిస్తుడైనా కానివ్వండి, నా మాత్రం మీ మతిమేదో, అదే! అమ్మ విమర్శించడంతో లేకపోతే, నన్ను వదులుకోలేదు. పోతే గిరింద్రుని దగ్గర డబ్బు తీసుకొన్న సంగతంటారా! అబ్బానీ నేను తీర్చేస్తాను. అప్పుపుచ్చుకొన్న తరువాత, రెండురోజులు వెనుకాముందుగా తీర్చవలసిందే గదా!’

‘అంత డబ్బు, నీ కెక్కడినుంచి వస్తుంది లలితా?’ అన్నాడు శేఖరుడు.

లలిత ఓత్తుణం శేఖరుని ముఖంలోకి చూసి, 'నాకూ తెలియదు. కానీ శ్రీలంకరకూ, ఎక్కడినుండి డబ్బు వస్తుందో, నాకూ అక్కడి నుండే వస్తుంది!' అన్నది.

ఇంతవరకూ శేఖరుడు లోలోపల మండిపోతున్నాడు, బైటపడకుండా నిగ్రహించు కొంటున్నాడు. ఇప్పుడిక ఎగతాళిగా, 'మీమామ నిన్ను అమ్మేశాడుగా లలితా!' అన్నాడు శేఖరుడు.

చీకటిలో, అతని ముఖ భావాలను లలిత గమనించక పోయినా, కంఠ స్వరంలోని మార్పును కనిపెట్టింది. ఆమె దృఢ స్వరంతో ఇలా అన్నది:

'ఆ సంగతిలన్నీ ఉత్త అబద్ధాలు. మీరు వాటిని విశ్వసించకండి. మామయ్య లాంటి మనుషులు, ఈ ప్రపంచంలో చాలా తక్కువమంది ఉంటారు. వారిని మీరు ఆపహాస్యం చేసుకండి. ఆయనపడిన కష్టాలు మీరు తెలుసుకో లేకపోయారు గానీ, లోకానికి తెలుసు' ఈమాటలని ఏగుటకే వేసి, కొంచెం సందేహిస్తూ అన్నది: 'అదీగాక, మామయ్య డబ్బు తీసుకొన్నది నాపెళ్ళి అయిన తరువాత. అందుచేత నన్ను అమ్మే హక్కు మామయ్యకు లేనూలేదు; ఆ అఘాయిత్యం ఆయన చెయ్యనూ చెయ్యడు. ఆ అధికారమున్నదల్లా మీ ఒక్కరికే! డబ్బునివ్వవలసి వస్తుందన్న భయంతో, నన్ను అమ్మడలమకొంటే మాత్రం, మీరు అమ్మివేయ గలరు.'

ఈమాటలని జవాబుకోసం ఆగకుండా, తొందరగా వెళ్ళిపోయింది.

9

బ్రానాటి రాత్రి చాలా ప్రాద్దుపోయేదాకా వీధుల వెంట తిరిగిన శేఖరుడు ఇంటికి రాగానే ఆలోచనా సముద్రంలో ఈగులాడ సాగాడు. నిన్న గాక మొన్నపుట్టిన లలిత, ఇంత ఆరిందామాటలు ఎలా నేర్చుకొన్నది? ఎక్కడ నేర్చుకొన్నది? సిగ్గుభిడియాలు వదిలి, తన ఎడట ఇలా ఎట్లా మాట్లాడ గలిగింది?

ఈనాటి లలిత ప్రవర్తించిన విధానం శేఖరుని కెంతో కోపాన్ని ఆశ్చర్యాన్ని కలిగించింది. వీటికి మూలకారణ మేమిటోనని అతను శాంతంగా ఆలోచించ లేదు. ఆలోచించి నట్లయితే, ఆకోపం లలితమీద కాక, తనమీద తనే కోపగించుకొన్నట్లు అతను గమనించి ఉండే వాడు.

లలితను విడనాడి 'ప్రవాసం'లో ఉన్న ఈకొద్ది నెలలూ శేఖరుడు కల్పనా రాజ్యంలో విహరించాడు. కౌల్పనిక మైన కష్టసుఖాలను, లాభ నష్టాలను బేరీజు వేసి, చూసుకొన్నాడు. తన భావిజీవిత మంతా లలిత మీద ఆధారపడి ఉన్నదనీ, ఆమెలేకుండా నున గలగడం గుస్సుహమనీ, తేల్చు కొన్నాడు. లలిత తన బాల్యమంతా తను ఇంట్లోనే గడిపి వేసింది. ఈ ఇంట్లో ఆమెకున్న స్థానమేమిటని శేఖరుడేనాడూ ఆలోచించ లేకు. అలా ఆలోచించవలసిన అవసరంగూడా రాలేదు. ఇక లలిత తనకు దక్కదు. ఈ వివాహానికి తన తల్లిదండ్రులు అనుమతించరు. ఆమె-ఈనాడే గారు; మరోనాటికై నా మరొకరి సొత్తుకావలసిం ! ఈ వివారమే శేఖర్ బాబును అనునిత్యం పట్టి పట్లార్చుకుండేది. ఆకారణంచేతనే, అతను కలకత్తా వదిలి తల్లితో సహా దూరదేశం పోతున్నాడు. ఆనాటి రాత్రి, ఆమె మెడలో పూదండవేసి, తనను వెన్నాడుతున్న ఆ విచారానికి ఆడ్డు కట్ట కట్టాడు.

ప్రవాసంలో ఉన్నప్పుడే గురుచరణుడు, బ్రహ్మమతా వలంబి ఆయినాడన్నవార్త విని, లలిత ఇక తనకు లభింపబోదన్న బాధతో విల విలలాడాడు శేఖరుడు. అతని సుఖదుఃఖ సంబంధమైన ఆలోచనలన్నీ లలిత పరింగానే ఉండేవి. కానీ ఈరోజు లలిత చెప్పిన మాటలు, శేఖరుని భావనాహినిని ఎగుర్కొని ప్రవాహగతిని వేరొకదక్కుకు మరలించాయి. ఆనాటి చింత-ఇక లలిత తనకు దక్కదని. కాగా, ఈనాటి చింత ఇక లలిత తనను వదిలదేమోనని.

లోగడ శేఖరుని కిస్తానన్న శ్యాంబజారు సంబంధం లెప్పోయింది. వారంత కట్టుమిచ్చుకోలేమని తెగేసి చెప్పారు. దీనికీతోడు భువనేశ్వరికి పిల్లగూడా నచ్చలేదు. ఈకారణాలవల్ల ఈసంబంధపు ఉచ్చునుండి, శేఖరుడు తాత్కాలికంగా తప్పించు కొన్నాడు. కానీ, నవీనరాయ్ గారు మాత్రం ఇరవై వేల కట్నం మాట మరిచిపోలేదు. ఆయనగారింకా ఆ ప్రయత్నాలు చేస్తూనే ఉన్నాడు.

ఇప్పుడేమి చెయ్యాలన్న ఆలోచనతో శేఖరుడు సమమడమయి పోతు స్సాడు. ఆనాటి రాత్రి తను చేసిన స్వల్పకార్యం, ఇంతగా పీకమిది క్షుంతుదనీ, ఏవిధంగానూ ఇది మారడానికీ పీలులేదనీ, తనకు వివాహ మయిపోయినట్లు, ఈకారణాన్ని పురిస్కరించుకొని లలిత, నిశ్చయించుకో

గలదనీ, తనా స్వల్పకార్యం చెయ్యబోయే ముందు అనుకోలేదు. ఇలాంటి విపత్తులు దీనివలన రాగలవన్న వాసన ఏమాత్రం వచ్చినా, తను ఆపనిచేసి ఉండకపోయే వాడేమో? జరగవలసిందేనో జరిగిపోయింది. 'లలితా! దీని నుండి నువ్వుగానీ, నేనుగానీ, ఇకతప్పకోలేము' ఇవీతను ఆనాడన్నమాటలు. ఈనాడా మాటలను గురించి, ఆలోచించినట్లే, ఆనాడూ ఆలోచించి చూసుకొనేటంత శక్తి తనకులేదు. ఆ సమయంలో, వెండి ముద్దలాంటి ఇంద్రుడు ఆకాశంలో వెలుగుతున్నాడు. కన్నె నవ్వువంటి వెన్నెల లోకాన్ని ఆవరించి ఉన్నది. ప్రకాశిస్తున్న ప్రియురాలి వక్షస్థి తనహృదయానికి హత్తుకొని, ప్రథమ ప్రణయం తాళకు, మధురానభూతిని పొందాలన్న తీవ్ర మోహంతో తను తపించి పోతున్నాడు. ప్రియులు అపరామృతమని చెప్పుకొనే చేదో, దానిని పొందాలన్న తీవ్రకాంక్ష ఉన్నది. ఆపప్పుడే శేఖరునిలో ఉన్నది; కేవలం స్వార్థం. సంఘపరమైన ధర్మాధర్మాలు గానీ, న్యాయా న్యాయాలుగానీ, అతని స్మృతికి రాలేదు. కేవలం డబ్బుకోసమే జీవిస్తున్న తండ్రి వికృతరూపం అతని కళ్ళకు కనిపించ లేదు. లలితపట్ల భవనేశ్వరికి అనురాగమున్నది గనుక, ఆమె నెలాగో అంగీకరింప చేయ వచ్చు ననుకొన్నాడు. అన్న చేత చెప్పించి, తండ్రి నింగుకు ఒడబరచవచ్చును కొన్నాడు. అన్నిటికంటే ముఖ్యం; గురుచరణుడు తాను నాశనమయి, తన ఆకాపధానికి లోకచుక్కలా ఎగురవ లేదు. ఇప్పడవన్నీ జరిగాయి. ఈవేదనా పరంపరనుండి తనకు విముక్తి కలిగించగలిగిన దానిధాత ఒక్కడే!

ఒకరకంగా చూస్తే, ఈసమస్యలను గురించి శేఖరు డింతగా మల్లగుల్లాలు పడనవసరం లేదు. తండ్రిని అంగీకరింప చేయడాన్ని అలా ఉంచి; ముందు తల్లినే ఇందుకొప్పించడం అసంభవమని అర్థం చేసుకొన్నాడు. అసలు, తలిదండ్రుల దగ్గర ఈప్రస్తావన తెచ్చేమార్గాలు గూడా మూసుకు పోయాయి.

శేఖరు డోకసారి దీర్ఘంగా నిట్టూర్చాడు. 'ఏమి చెయ్యాలి?' అన్న ప్రశ్నను మరొకసారి తనకు తను వేసుకొన్నాడు. లలిత తనకు తెలిసినంత స్ఫుటంగా మరెవరికీ తెలియదనడం ఆతిశయోక్తి కాదు. తను చేసిన న్యాయమని, ధర్మమని ఆమె విశ్వసిస్తుందో, అజన్మాంతం వాటినలా నీ నమ్ముతుంటుంది. ఆ నిర్ణయంనుండి ఆమెను తప్పించడం ఎవరివల్లా కాదు.

ఒక సారి శేఖరుడు తనగవుడని మనఃపూర్వకంగా ఆమె నమ్మింది. నమ్మింది గనుకనే ఆమునిమాపు చీటివేళ, నిస్సంకోచంగా తనవిగ్గరకు జరిగి, ముఖంలో ముఖపెట్టి, అంత స్వేచ్ఛగా మాట్లాడ గలిగింది.

ఒక ప్రక్క లలితను గిరింగ్రునికిచ్చి పెండ్లిచేయాలన్న ఆలోచనలు ప్రబలంగా జరుగుతున్నాయి. కానీ లలిత అందు కంగీసరించడం లేదు. ఏకారణానో ఇంతవరకూ ఆమె తను మధ్యగల రహస్యాన్ని కాపాడుతూ వచ్చింది. అలా ఇక ఎక్కువకాలం, ఆమె ఆ రహస్యాన్ని దాచు. దాచ బోను. ఎప్పుడో ఒకప్పుడు బహుశః త్వరలోనే కావచ్చు; తను మధ్య జరిగిన ఈ తతంగమంతా ఆమె నలుగురి ఎగుటా పెడుతుంది. అప్పుడు తనేమయిపోతాడు? ఈవిషయం తలపుకొచ్చి శేఖరుడు కంపించి పోయాడు. అసలీ ముఖం కందిపోయింది. కళ్లుభీతితో నీప్తిమంతా లయినాయి. తను ఒకటి కాదు; వరుసగా రెండు పొరవాట్లుచేశాడు. దండ వెయ్యడంతోనే తను ఊరుకో లేదు. ఆమెను ఆలొంగనం చేసుకొన్నాడు. చుంబించాడు గూడానూ. ఇలా చేస్తున్నప్పుడు ఆమె అధ్యంతర పెట్టలేదు. ఇది దోషం కాదన్న ఆభిప్రాయంతోనే, ఆమె అడ్డుపెట్టకపోయి ఉండాలి. ఇవన్నీ లలిత బహిరంగ పరచడమే జరిగితే, పిటికీ తనేమని సమాధాన మివ్వాలి?

తల్లి దండ్రుల. ఆనుమతి లేకుండా లలితను తను పెళ్ళాడటం ఆసంభవం! ఇందులో సంఘేహించి వలసిం చేయి లేదు. కానీ గిరింగ్రుణ్ణి తను ఎందుకు పెండ్లాడ నంటున్నదో లలిత చెప్పివ్వడు; తను ఇంటగానీ, బైటగానీ ముఖమెత్తుకొని తిరగ గలడా?

10

తల్లి దండ్రులను తన వివాహ విషయంలో సమ్మతించ చేయడం ఆసంభవ మన్న ఆభిప్రాయంతో, లలితపట్ల శిశుకుగల ఆకాలవాన్ని పూర్తిగా ప్రశం చేసుకొన్నాడు శేఖర్ బాబు. ఏకాణాన లలిత తనప్రక్క కొచ్చి కూర్చున్నా కూర్చోవచ్చుననీ, ఎప్పుడు తమ రహస్యం వెల్లడిచేసినా చేయ వచ్చునీ, లలితను గురించి కొంతకాలం పాటు మహాభయపడ్డాడు శేఖరుడు. అలాంటిదే జరిగివచ్చుడు, తనివ్వకలసిన జవాబేమిటని గూడా అతను మధన పడ్డాడు. అదృష్టవశాత్తూ, ఇంతవరకూ, అతని నావిషయమై ఎవ్వరూ అడగనూ లేదు. అతను చెప్పనూ లేదు, అలా విషయం వెల్లడి కాబడిందో

లేదో గూడా అతనికి తెలియకు. అటువారు ఇటుగానీ, ఇటు వారుటుగానీ రాకపోకలు సాగించడం లేదు. శేఖర్ గది ముందుగల ఖాళీ స్థలంలోకి వెళ్ళి మాస్తే, గురుచరణునిదాబా మొత్తమూ, అందులో ఉంటున్న మనుషులూ కనిపిస్తారు. అక్కడి కడితే, లలిత కనిపిస్తుం దేమోనన్న భయంతో, చాలా కాలం శేఖరుడా మైదానంలోకి వెళ్ళలేదు. కానీ అలాంటి గొడవలేవీ లేకుండా ఓనెల హోజాలు గడిచిపోయాయి, శేఖరుని ప్రాణం కుగుట బడ్డని.

‘ఆరు నూరయినా, నూరు ఆగయినా, ఆడవారు, ఆంతరంగిక రహస్యాలను బైట పెట్టరు. పురుషులంత ‘ఇని’గా వారు సిగ్గు భిడిమూలను వదిలి పెట్టరు.’ అనుకొన్నాడు శేఖరుడు. ఆడవారు, హృదయం బ్రద్దలయి పోతున్నారే, నోరువిప్పరని, తనెప్పుడో విన్నాడు. లలిత ద్వారా ఈనాడది నిజమేనని రుజువు చేసుకొన్నాడు. సృష్టికర్త స్త్రీలలో ఇటువంటి దుర్బలత్వాన్ని ఆశక్తతను ఏర్పరిచినందుకు, ప్రణామ సహస్రమర్పించాడు.

కానీ శేఖరుని మనస్సుకు శాంతిలేకుండా పోయింది. లలిత వలన తన గౌరవజీవితాని కేవిధమైన భంగమూ రాదని తేలిపోయినప్పటి నుండీ, అతని మనస్సు, వ్యధతో కుమిలిపోతున్నది. అయితే, ఈ రహస్యాన్ని లలిత ఏనాడూ, ఎక్కడా వెల్లడించదా? వివాహ మయ్యేంత వరకూ, ఇలా చూసంగానే ఉండిపోతుందా? ఆమెకు వివాహమయిందనీ, కాపురం చేసేందుకు అత్తిగారింటి కెళ్ళిందనీ—ఇలాంటి సంగతులు తలపుకొచ్చేసరికి అతని మనస్సు, శరీరమూ, బడబాగ్నిలో చిక్కుబడి పోయినట్లు, కపాకపాలాడు తున్నాడు.

ఇదివరకు సాయంత్రపు వేళ పికారు కళ్ళకుండా, గదిముందు పచారు చేస్తుండేవాడు. ఇవ్వారో కూడా అలానే తచ్చాడు తున్నాడు. ఒట్టు పెట్టినట్లు ఒక్కనాడు కూడా, గురుచరణుని కుటుంబీకులు దాబా మీద కనిపించ లేదు. ఎప్పుడో ఒకసారి మాత్రం, అన్నాకాళీ ఏదో పని మీద దాబాపై కొచ్చింది. ఆమెను పలకరించడమూ, మానడమూ అన్న విచిత్ర ఇంకా తేలికమండే, ఆ పిల్ల పిట్టలా పారిపోయింది. దోవను బంధిస్తూ కట్టిన గోడతాలూకు ప్రయోజనం, అన్నాకాళీ కూడా గ్రహించి ఉంటుంది మరి!

మరో నెలరోజులు గడిచాయి. ఒకనాడు ధువనేశ్వరి ఏవో మాటల సందర్భంలో, 'నానునా! ఈ మధ్య నువ్వెప్పుడన్నా లలితను చూశావుట్రా?' అన్నది.

‘లేదమ్మా! ఎందుకూ?!’ అన్నాడు శేఖరుడు.

‘ఇంచు మించు, రెండు మాసాలకు గాను, మొన్న మిష్టెరూడికివస్తే పిలిచాను శేఖర్! మనిషి బాగా మారిపోయింది. ఏవో జబ్బుపడిన దానిలాగా, ముఖమంతా పీక్కుపోయి ఉన్నది. కానీ ఆ ముఖంలో ఎంత గంభీరత! ఇప్పుడా పిల్లను మానిన వా రెవ్వరూ, దానికి పధ్నాలు గేళ్ళంటే నమ్మరు.’ అన్నది ధువనేశ్వరి కళ్ళు గుడుమకొంటూ. ‘ఇప్పుడు లలిత మానిపోయిన, పాత చీరలు కట్టుకొంటోంది. ‘నీకు చీరలు లేవా తల్లీ?’ అన్నాను. ఉన్నాను నే అన్నది గానీ, నే నామాట నమ్మలేను. వాళ్ళ మాటలెచ్చిన గుడ్డలను ఏనాడూ అది కట్టుకోలేను శేఖర్ బాబూ! దానికి అవసరమైన గుడ్డలన్నీ నేనే ఇస్తుండేదాన్ని. ఈ రెండు నెలల నుండీ, ఒక్క గుడ్డముక్కన్నా నేను లలిత కివ్వలేను’ అపైన మాట్లాడ లేపోయింది ధువనేశ్వరి. శేఖరుడేమీ మాట్లాడకుండా, మరోనిక్కకేసి చూస్తున్నాడు. ధువనేశ్వరి కాస్తోసాగి తిరిగి ప్రారంభించింది:

‘లలిత నన్ను తప్పు, ఎప్పుడూ, ఎవ్వరినీ, ఏ వక్కటి అడిగేది కాదు. వేళ గాని వేళ అలివేసివా, ఆ యింట్లో వాతనెవ్వరినీ అడగదు. నన్ను గూడా అడగదు. ఊరికే నాకొంగు బుచ్చుకొని తిరుగుతుండేది. దాని ముఖం చూస్తే చూడడంతోనే, దానికేమి కావాలో నేను తెలుసుకొనే దాన్ని. ఈ సంగతే, నాకు మాటి మాటికీ జ్ఞాపక మొస్తుంటుంది శేఖర్! ఇప్పుడూ, ఆ యింట్లో, లలిత, అలాగే ముఖం వేశ్యాడేసుకొని తిరుగుతూ ఉంటుంది. కానీ నాని కేమి కావాలో, ఆ యింటివారు తెలుసుకోలేరు. లలిత కూడా నోరు తెరిచి, నాకిది కావాలని అడగదు. నన్ను ఊరికే ‘అమ్మా’ అని పిలిచడమే గాను; నిజంగా కన్నతల్లిని ప్రేమించినట్లే ప్రేమించింది.’

శేఖరుడు సాహసించి తల్లిని చూడలేక, ఆ దిక్కుకేసే చూస్తూ ‘సరేనమ్మా! ఇప్పుడైనా లలితను పిలిచి, దానికేమి కావాలో ఎందుకడగ వుండరా?’ అన్నాడు.

‘అడుగుతాను కావాలన్నది ఇస్తాను. కానీ నాయనా, ఇప్పుడు లలిత అడగను. నేనిచ్చినా తీసుకోదు. వచ్చిపోయే మార్గాన్నిగూడా మీ నాన్నగారు మూయించి వేశారయ్యే. నే నే ముఖంతో దానికిచ్చేది శేఖర్? ఏదో కష్టమేమిటో, మరిసిగారు కానిపనేచేశాడనుకో? మన వారికే అని జరిగినట్లు భావించి, ఏ ప్రాయశ్చిత్తం అంటివో జరిపించి, కమ్మివేస్తే తీరిపోదా? అనీలేను; ఇదీలేవని, ఒక్కమాటే, తానిగుస గోడంటి సారేనె. అసలే గొడవలన్నీ జరగడానికి మీ నాన్నగారే ముఖ్య కారణం శేఖర్! జరిగిందాగా పట్టి పీడించడం వల్లనే, అబాధపడలేక, బ్రహ్మచర్యంలో కల్లి కలిశాడు గురుచరణుడు. ఒకరకంగా చూస్తే మరిది మంచిన నే చేశాడేమో ననిపిస్తుంది. మనందరి కన్నా ఆ గిరింబ్రుడే మరిదికి ఎక్కువ సహాయం చేశాడు. అతనికిచ్చి ముడి బెడిలే, లలిత అక్షణంగా ముఖపడ గలవని నేను ఘంటా పథంగా చెబుతాను. వచ్చేనెలలో వారిద్దరికీ పెళ్ళవు తుందట.’

‘అమ్మా! వచ్చే మాసంలో నేనా?’ అన్నాడు గిరుబ్రుడైన ఇటు తిరిగి శేఖరుడు.

‘అలా అనే, నేనూ విన్నాను!’

శేఖరు డింకేమీ అడగలేను. ఘననేక్వరి కొంచెం నేపుండి ఇలా అన్నది: ‘మామయ్య వంట్లో బాగుండటం లేవని మొన్న లలిత చెప్పింది. ఎలా ఉంటుంది నాయనా బాగా? మనస్సుకు శాంతి అనేక లేదాయె! పైగా ఇంట్లో ప్రతినిత్యం ఏడుపులూ, మొత్తుకోళ్ళూ. ఒక్కనిమిష మన్నా, ఇంట్లో శాంతిలేకపోతే, వంట్లో ఎలా బావుంటుంది శేఖర్?’

ఈ మాటలని తల్లి వెళ్ళిపోగానే, శేఖరుడు ప్రక్కమీద పడుకొని లలితను గురించి ఆలోచించ సాగాడు.

వీరి ఇంటి ముందరి వీధి చాలా చిన్నది. రెండు బట్ల స్వేచ్ఛగా తప్పు కొంగుకు గూడా వీలు లేనంత ఇరుకుగా ఉంటుందా గల్లీ. ఒక నాడు శేఖరుడు అఫీసునుండి వస్తున్నాడు. గురుచరణుని ఇంటి ముందు ఇలాంటి ఆటంకమే సంభవించింది. శేఖరుడు దిగి విచారించాడు. ఆ బండిలో డాక్టరు గారొచ్చారని సమాధానం వచ్చింది.

గురుచరణుడు అస్వస్థుడుగా ఉన్నాడని కొన్ని రోజుల క్రిందట తల్లి చెప్పగా శేఖరుడు విన్నాడు. చప్పున ఆ విషయ మిప్పుడు జ్ఞాపి

కొచ్చింది. అతను సరాసరి ఇంటికి రాకుండా గురుచరణుని ఇంటి కొచ్చాడు. తల్లి చెప్పినమాట నిజమే! గురుచరణుడు నిర్జీవంగా, మంచాన్ని అంటి పెట్టుకొని ఉన్నాడు. ఒక పక్కగా అలితా గిరింగ్రులు విచారంతో కూర్చుని ఉన్నారు. డాక్టరు ఎగురుగా ఉన్న కుర్చీలో కూచుని రోగిని పరీక్షిస్తున్నాడు. శేఖరుడు రావడాన్ని గురుచరణుడు చూసి, ప్రయత్న పూర్వకంగా, అస్ఫుటంగా 'కూర్చో'మని మాత్ర మన్నాడు. అలిత తల మీదికి మరింత ముసుగు లాగుకొని, ముఖం ప్రక్కకు తిప్పకొన్నది.

డాక్టరు ఈ పేటలోని వాడే గావడంవల్ల, శేఖరుడు అతన్ని బాగా ఎరుగును. రోగిని పరీక్షించి, మంగురాసి, శేఖరునితో సహా బైటకొచ్చి కూర్చున్నాడు డాక్టరు. గిరింగ్రుడు వెనుకనే వచ్చి, డాక్టరు గారికి ఫీజు చెల్లించాడు.

'అదృష్ట వశాత్తూ రోగమింకా అసాధ్యస్థితిలోకి రాలేదు! ఈ సమయంలో గాలిమార్పు ఈ రోగికి చాలా అవసరం!' అన్నాడు డాక్టరు పొబోతూ. డాక్టరు వెళ్ళగానే, శేఖరుడు, గిరింగ్రుడు తిరిగి లోపలి కొచ్చారు.

అలిత చేసేగ చేసి గిరింగ్రుణ్ణి చాటుకుపిలిచి, అతనితో మంతనాలాడ శారంభించింది. శేఖరుడు డాక్టరు వదిలిన కుర్చీలో కూచుని, గురుచరణుని కేసి తనకం గా చూస్తున్నాడు. గురుచరణుడు గోడవేపు తిరిగి పడు కొన్నాడు. శేఖరుడు తిరిగి వచ్చాడని అతనికి తెలియదు.

శేఖరు డలానే కొద్దిసేపు కూచుని, పోవడానికి లేచాడు. ఇంకా అలితా గిరినులు గుసగుస లాడుతూనే ఉన్నారు. అతన్ని ఎవ్వరూ కూర్చో మనలేదు; కనీసం మళ్ళీ వస్తారా అనైనా అడగ లేదు. అసలు అతన్ని పరికిరించిన వాళ్ళు గూడా లేరు.

ఒకానొక కఠిన తమ బంధంనుండి, ఇవ్వాలే తమ విముక్తు డయి నట్లు శేఖరుడు భావించాడు. ఇక తమ స్వేచ్ఛగా తిరగవచ్చు; హాయిగా గాలి పీల్చుకోవచ్చు. ఏ పరిస్థితులలోనూ, అలిత ఇక తనను వెంబడించదు.

శేఖరుడింటికి వచ్చి దుస్తులు మార్చుకొంటున్నప్పుడు, ఈవిషయాలు అక్కడ చూచిన విషయాలే తలపుకు వచ్చాయి, ఈ నాడు గిరింగ్రుడే

వారికి పరమాపుడున్న సంగతి తను స్వయంగా చూశాడు. అతనే వారం దరికి ఆధారభూతుడు. భవిష్యత్తులో, లలితకు ఆశ్రయదాత గూడా గిరిం ద్రుడే! కానీ, తను మాత్రం వారికేమీ కాదు. వారికి తనకూ సంబంధమే లేదు. ఇలాంటి ఆపత్సమయంలో గూడా లలిత తనను పలకరించ లేకు. పైగా తనను చూడంగానే, ముసుగు కప్పకొని, ముబనుటు కేసి తిప్పు కొన్నది. తను పరాయివాడా? అసరిచితుడా? తను అక్కడనే ఉన్నాడు. గిరింద్రుణ్ణి చాటుకు పిలిచి గుసగుసలాడింది. ఒక నాడు-ఇతగాడి వెంట వెళ్ళి, నాటకం చూడడానికి గూడా తను అనుమతించ లేకు. నాటికి నేటికీ ఎంత భేదం?

శేఖరుడు తన మనస్సును సంత్పత్తి పరుచుకోవాలని-ఒకజేళ్ళ; తమ మధ్య గల రహస్య బాంధవ్యం జ్ఞప్తికొచ్చి, అలా ప్రవర్తించి ఉండ వచ్చని సరిపెట్టుకో జూచాడు. కానీ అది సంభవంకాదే! అదే గనుక యథార్థ మయిపట్టయితే, ఇంతకొండ జరిగినప్పుడు, ఇన్ని రోజు లయి నప్పటికీ, ఈ విషయాన్ని గురించి, తెలుసుకోవాలని ప్రయత్నించనన్నా ప్రయత్నించదా?

గది బైట తల్లి కంఠస్వరం వినిపించింది. 'ఏం నాయనా! ఇంకా కాళ్ళు చేతులు కడుక్కో లేవేమిరా? ప్రాద్దుకూకింది!' అన్నది భువనేశ్వరి.

శేఖరుడు ఉలిక్కిపడి లేచాడు. తల్లికి ముఖం కనబడనీకుండా ప్రక్కకు పెట్టుకొని, గబగబా క్రిందికి పడి పోయాడు.

ఇన్నాళ్ళ నుండి శేఖరుడు అనేక విధాలుగా ఆలోచిస్తున్నాడు. ఒక్కసారై నా 'తప్పేవరిది?' అన్న విషయాన్ని గురించి అతను ఆలోచించ లేదు. ఆశాపూరితమైన ఒక్కమాట అతను లలితకు చెప్పలేదు. కనీసం, ఆ మాట అడిగే అవకాశమైనా లలితకు కలిగించలేదు. ఈ రహస్యం వెల్లడవుతుండేమోననీ, అదే జరిగే పక్షాన, దానినెలా నెదుర్కోవలసిఉంటుందనీ మాత్రమే అతను ఆలోచిస్తున్నాడు. ఆపరాధమంతా లలితకే అంటు గట్టి విచారణ సాగిస్తున్నాడు. కోపంతోను, అవమానం తోను, ఈర్ష్యా చేష్టలతోనూ అతని మనస్సు సంక్షుభిత పడసాగింది. అతను నిలువునా దహించుకు పోతున్నాడు. బహుశా ప్రపంచంలోని పురుషులందరూ,

ఇలాగే ఏకపక్ష విచారాలు చేసి, మనశ్శోభానికి పాల్పడి, తమంతట తామే దగ్గించుకుపోతారేమో చెప్పలేము.

‘శేఖరు డిలాత పిస్తూ ఒకవారం రోజులు గడిపాడు. ఇవారో సాయంత్రం గూడా నిశ్శబ్దం ఆవరించి ఉన్న ఆగడిలో, అలాగే తపించి పోతూ కూర్చున్నాడు శేఖరుడు. అకస్మాత్తుగా వాకిలిముంగు పాదాల ధ్వని విని తల ఎత్తిచూశాడు. అతని హృదయం గంతు వేసినట్లయింది. అన్నాకాళి చేయి పట్టుకొని, లలిత గదిలో కొచ్చి, క్రింద తివాసీమీద కూర్చున్నది.

‘శేఖర్ బాబూ! మీకు నమస్కరించాలని, మేమిద్దరమూ వచ్చాము. రేపెళ్ళి పోతున్నాము’ అన్నది అన్నాకాళి.

శేఖరు డేమీ మాట్లాడలేక, అలానే చూస్తున్నాడు.

‘శేఖర్ దా! మీపాద సన్నిధిర మే మునేక తప్పులుచేసి ఉండ వచ్చు. వాటి నన్నింటినీ మరచిపోండి.’ అన్నది అన్నాకాళి.

ఇందులోని ఏ ఒక్కమాటా అన్నాకాళి, స్వంతం కాదనీ, ఈ పిల్ల ఇంటి దగ్గర బట్టిపెట్టిన వాటినే ఇక్కడ ఒప్పు చెబుతున్నదనీ శేఖరుడు గ్రహించాడు.

‘రేపు మీ రెక్కడి కడుగున్నారు?’ అన్నాడు శేఖర్.

‘ముంగేరు. నాన్నను తీసుకొని మేమందరం గిరిన్ బాబు గారింటికి పోతున్నాము. నాన్నకు వ్యాధి నయమయినా, మేమిక్కడికి తిరిగిరాము. ఇక్కడి నీరు నాన్నకు సరిపడదని డాక్టరుగారు చెప్పారు.’

‘ఇప్పుడు వారి కలా ఉన్నది?’ అడగిగాడు శేఖర్.

‘కొంచెం నయమే!’ అన్నది కాళి, చెంగుచాటు నించి రెండు చీరలు పైకి తీసి చూపిస్తూ. ‘పెద్దమ్మ వీటిని చూసు కొనిపెట్టింది.’

ఇంతసేపూ లలిత మాట్లాడ లేదు. ఇప్పుడు మెల్లగా లేచి, తాళా వేళులు బల్లమీదపెట్టి, ‘ఇంతవరకూ ఇవి నాదగ్గరే ఉండిపోయాయి!’ అన్నది చిరునవ్వు నవ్వి. ‘కానీ ఇప్పుడా మీరువారో డబ్బు లేదు, అంతా ఖర్చయిపోయింది.’

శేఖరుడు మాట్లాడ లేదు.

‘వదిసా! పోదాంపద. ప్రొద్దు పోతోంది!’ అన్నది కాళీ శేఖరుడు కలుగ చేసుకొని, ‘కాళీ! క్రింది కెళ్ళి రెండు తమలపాకులు పట్టుకురా అమ్మా!’ అన్నాడు.

కాళీ వెళ్ళబోయింది. లలిత ఆ పిల్ల చేయి పట్టుకొని ఆపి, ‘నేను వెళ్ళి తీసుకొస్తాను కాళీ! నువ్విక్కడే ఉండు’ అని క్రింది కెళ్ళి ఆకులు తీసుకొచ్చి కాళి కిచ్చింది. కాళి, శేఖరుని కిచ్చింది. అతను ఆకులను చేత బట్టుకొని ఆశ్చర్య పోయాడు.

‘పోసున్నాము శేఖర్ దా!’ అని అన్నాకాళీ అతని పాదాల వద్ద కూచుని నమస్కరించింది. లలిత దూరంగా ఉండే ప్రణమిల్లింది. తరువాత ఇద్దరూ కలిసి వెళ్ళారు.

శేఖరుడు మతిపోయిన వాడిలాగా, వెలవెల బోతున్న ముఖంతో, స్థబ్ధుడై కూచున్నాడు. లలిత వచ్చింది. చెప్పవలసిందేదో చెప్పింది. కానీ తానేమీ మాట్లాడ లేకపోయాడు. ఉన్న కాలాన్ని వమ్ము చేశాడు. లలిత ఉద్దేశపూర్వకంగానే, కాళిని వెంటబెట్టుకొచ్చింది. పాత సంగతులేవీ, తిరిగి త్రవ్వబడకుండా ఉండేందుకే, లలిత ఈ పనిచేసి ఉంటుంది.

అతని శరీరమంతా జ్వలించి పోతున్నది. తల తిరుగుతున్నది. సిరంగా కూచోలేక పోయాడు. లేచి గాలిలో ఈదుతున్నట్లు పక్కను సమీపించి, కళ్ళు మూసుకొని పడుకొన్నాడు.

11

గురుచరణుని అస్పృశశరీరం, ముంగేరు జలవాయువులకు గూడా కోలు కోలేదు. ఓ సంవత్సరంపాటు జీవచ్ఛవంగా గడిపి, దాటి పోయాడు. గురుచరణుని బ్రదికించాలని శుశ్రూషం వరకూ తీవ్రంగా ప్రయత్నించాడు గిరింగ్రుడు. అతని ప్రయత్నాలు ఫలించలేదు. నిజంగా వీరిని గిరింగ్రుడు ఎంతగానో ప్రేమించాడు.

గురుచరణుడు చనిపోయే ముందు, గిరింగ్రుని చేయి పట్టుకొని ‘గిరీష్ బాబూ! మన పరిచయాన్ని పరిచయంగా మాత్రమే ఉంచకండి!

దీనిని బంధుత్వంగా పరివర్తింప చేయండి. ఆ భాగాన్ని నేనీలోకంలో చూడలేకపోవడం, నాదురదృష్టం! పరలోకంలోనైనా నాకా అదృష్టాన్ని కలిగించండి' అని పాటికి పదిసార్లు ప్రార్థించాడు.

కలకత్తాలోని గురుచరణుని ఇల్లు ఇప్పుడు అద్దెకు ఇవ్వబడి ఉన్నది. అందులో అద్దెకున్న వారి ద్వారా భువనేశ్వరి ముంగేరు విషయాలు తెలుసుకొంటుండేది. గురుచరణుని మరణవార్త గూడా ఆమె విన్నది.

ఇది జరిగిన కొద్ది రోజులకే నవీనుడు గూడా మరణించాడు. భువనేశ్వరి పిచ్చిదానిలా అయింది. సంసార భారాన్ని పెద్దకోడిలికి అప్పగించి ఆమె కాళ్ళపై పోయింది. అన్నీ నిద్రించేసి ఉంచితే, వచ్చేసంతత్యరము తాను వచ్చి శేఖర్ బాబుకు వివాహం చేస్తానని చెప్పింది.

సంబంధమేమో నవీనరాయ్ గారే నీర పరిచారు. ఇప్పటి కెప్పుడో ఆ పెళ్లి అయిపోవలసింది. ఆయనగారు చనిపోవడం మూలంగా, ఒక సంతత్యరం పాటు ఆగిపోవలసి వచ్చింది. పిల్ల తరపువాళ్లు ఇక ఆగరు. అందుకనే వారు నిన్న వచ్చి ముహూర్తం పెట్టుకొని వెళ్లారు. పెళ్లి ఈ నెలలోనే జరుగుతుంది. తల్లిని తీసుకురావాలని శేఖరుడు ప్రయాణమవుతున్నాడు. బీరువాలో నించి గుడ్డలు తీసి సర్దుతుండగా లలిత జ్ఞాపకమొచ్చింది. లలిత ఇక్కడున్నప్పుడు, ఇలాంటిపనులన్నీ ఆమె చేస్తుండేది.

గురుచరణుని కుటుంబం ముంగేరు వెళ్లి ఇప్పటికి మూడేళ్లు కావస్తున్నది. ఈమధ్య వారి సిరిగిను లేమిటో శేఖరునికి తెలియవు. తెలుసుకోవాలని గూడా అతనికి లేదు. లలితమీద అనురాగానికి బదులు ద్వేషం గూడుకట్టుకొన్నది. కానీ ఈనాడు ఆమె ఎలా ఉన్నదో తెలుసుకోవాలన్న కోరిక కలిగింది. ఆమె తేమంగానే ఉండి ఉంటుందనుకొన్నాడు. ఎందుకంటే గిరీష్ బాబు శ్రీమంతుడు. అయినా, వారిద్దరికీ వివాహ మెప్పుడయిందో, లలిత అతనితో ఎలా కాపురం చేస్తున్నదో తెలుసుకోవాలనుకొన్నాడు.

ఆ యింట్లో అద్దెకున్నవారు, రెండునెలల క్రిందటే ఖాళీచేసి వెళ్లిపోయారు. చారుబాల తండ్రిని అడుగుదా మనుకొన్నాడు. వారికి గిరీంద్రుని తేమ సమాచారాలు తప్పకుండా తెలుస్తుంటాయి... శేఖరుడు ఓక్షణికాలం సర్దుడు అపి, కిటికీ చువ్వలు పట్టుకొని సూర్యంలోకి చూడ

సాగాడు. దాసీమనిషి వచ్చి 'బాబుగారూ! ఈ యింటి అమ్మగారు, మిమ్మోసారి పిలుచుకు రమ్మన్నారు' అన్నది.

'ఏ ఇంటి అమ్మగారే!' అన్నాడు శేఖరుడు ఆశ్చర్యంగా.

దాసీది గురుచరణుని ఇల్లు చూపి 'వారందరూ రాత్రేవచ్చారండీ!' అన్నది.

.పద. వస్తున్నాను.'

శేఖరుడు వెంటనే మెట్లు దిగి వెళ్ళాడు.

ఆపట్టికి చాలావేళ మిగిలింది. శేఖరుడా ఇంట్లోకి అడుగుపెట్టగానే, అక్రందన ధ్వనులు చెలరేగాయి. విధివ వేషంలో ఉన్న గురుచరణుని భార్య దగ్గరికెళ్లి క్రింద కూచుని, కళ్ళు తుడుచుకొన్నాడు శేఖరుడు.

ప్రాద్దు కూకంగానే లలిత వచ్చి నీపం వెలిగించింది. శేఖరునికి దూరంగా నిలబడి నమస్కరించి, ఓక్షణం ఆగి వెళ్లిపోయింది. పదిహేడు సంవత్సరాల ప్రాయం గల ఆ పరశ్రమిని కన్నెత్తి చూడలేక పోయాడు శేఖరుడు. కనీసం మాట్లాడనన్నా మాట్లాడలేకపోయాడు. అయినా అతను లలిత చిక్కిపోయిందిని గ్రహించాడు.

ఏడుపులు, ఓదార్పులూ అయ్యాయి. తరువాత గురుచరణుని భార్య: చెప్పిన దాని సారాంశమిది:

ఈ యిల్లు ఆమ్రేసి, ముంగేరులో అల్లుడు దగ్గరే ఉందామని ఆమె అనుకొంటున్నది. నేనీనడు ఈ ఇల్లు కొనాలని చాలాకాలం నుండి అనుకొంటున్నాడు. ఒకరు అడిగిన ధరకు వీరికే ఇస్తుంది. ఈ ఇల్లు వీరే కొనడం జరిగితే, ఎన్నడన్నా ఈ ప్రాంతాల కొచ్చినా, ఒకటిరెండు రోజులు స్వంతి ఇంట్లో ఉన్నట్లే ఉండవచ్చు. తల్లితో సంప్రదించి, చేయవలసిన సహాయ మంతా చేస్తా నన్నాడు శేఖరుడు.

'అక్కయ్యో, ఇంతట్లో రావా శేఖర్దా?' అన్నదామె.

ఈ రాత్రే ఆమెను తీసుకురావడానికి తను ప్రయాణ మవుతున్నట్టు చెప్పాడు శేఖరుడు. ఆ తరువాత, శుభాశుభ విషయాలన్నీ ప్రసంగంలోకి వచ్చాయి.

శేఖరుడు ఆమె దగ్గర నెలవు తీసుకొనే సరికి, వెన్నెల బాగా కౌస్తోంది. ఆ సమయంలోనే గిరింధ్రుడు డాబా మీది నుండి దిగి, బహుశః వారక గారింటికేమో-నెళ్ళాడు.

‘శేఖర్ బాబూ!’ అన్నది గురుచరణుని భార్య. ‘మా అల్లుడు గారితో నీకు పరిచయం లేదా? ఇలాంటి వారు ఈ ప్రపంచంలో చాలా కుక్కున మంచి ఉంటారు నాయనా!’

అతనికి తనకూ పరిచయం ఉన్నదనీ, అందులో సంఘించ వలసిం ిమీ లేదనీ, చెప్పి, తొందరగా మెల్లాలోకి వస్తూ ఆగిపోయాడు.

చీకట్లో, తలుపు చాటున నిలబడి ఉన్న లలిత, ‘అమ్మను తీసుకు రావడానికి ఇవ్వాలే పోతున్నారా?’ అన్నది.

‘అవును.’

‘అమ్మ చాలా దిగులు పడింది!’

‘ఆ. దాదాపు పిచ్చిదానిలా అయి పోయింది!’

‘మీ ఆరోగ్య మెలా ఉన్నది?’

‘బాగానే ఉన్నది.’ అంటూ శేఖరుడు గబ గబా బయట పడ్డాడు. రోడ్డు మీదికి వచ్చి, సిగ్గెత్తోను, అసహ్యంతోనూ కంపించి పోయాడు శేఖరుడు. లలిత తన ప్రక్కనే నిలబడిఉండటంతో, తన శరీరం కలుషితమై ఉంటుందని భావించాడు. ఇంటికి వచ్చి ఎలానో పెట్టె సర్దేశాడు. బండి కింకా చాలా టైముంది. ప్రక్కమీద పడుకొన్నాడు. అసహ్యమనే దావా నలాన్ని ప్రజ్వలంప జేసుకొన్నాడు. అందలో లలిత విషాత్త స్ఫూర్తిని సమూలంగా భస్మం చేయాలని సంకల్పించు కొన్నాడు. ఆమెను, అనతాని మాటలన్నీ అన్నాడు. చివరకు ‘కులట’ వదలమోగం చేయడానికి గూడా అతను సంకోచించ లేదు.

ఇంతకు ముందు, గురుచరణుని భార్య, ప్రసంగ వశాత్తూ అన్నది: ‘ఇది ఆనందంతో జరిగిన పెళ్ళి కాదు. చివరి ఘడియ వరకూ ఇలా ఆవు తుందని ఎవ్వరనూ అనుకోలేదు. మీ అందరికీ కబురు చేయమని కూడా లలిత అన్నది. కానీ...’

లలిత యొక్క ఈ స్పర్శను చూసి, శేఖరుని హృదయాగ్ని జాజ్వల్యంగా ప్రజ్వరిల్లింది.

12

బ్రంకా పది పన్నెండు రోజులలో పెళ్ళి లగ్నం ఉన్నదనగా శేఖరుడు తల్లిని తీసుకొచ్చాడు.

రెండు మూడు రోజుల తదనంతరం, ఏదో పని బడి, శేఖరుడు తల్లి దగ్గరి కెళ్ళాడు. లలిత, తల్లి ప్రక్కనే తల వంచుకొని కూచుని, ఏదో పని చేస్తున్నది.

‘ఎందు కొచ్చావు నాయనా!’ అన్నది భువనేశ్వరి.

ఎందు కొచ్చిందీ శేఖరుడు మరిచి పోయాడు ‘కాదు కాదు. ఇప్పుడు కాదు’ అంటూ చక చకా వెళ్ళి పోయాడు. అతనికి లలిత ముఖం కనిపించ లేదు. చేతులు మాత్రమే కనిపించాయి. చేతులకు గాజులు తప్ప మరేమీ లేవు. శేఖరుడు క్రూరంగా నవ్వాడు. ‘ఇదో రకం వేషం’ అనుకున్నాడు. గిరింద్రుడు బాగా ఉన్నవాడని అతనికి తెలుసు. అయినా అతని భార్య నిరాశరీతిగానే ఉన్నది. దీనికి గల కారణమేమిటో అతనికి బోధ పడ లేదు.

అనాటి సాయం కాలం, ఏదో పని మీద శేఖరుడు క్రిందికి దిగి వస్తున్నాడు. లలిత మెట్లెక్కి పైకి వస్తున్నది. అతన్ని చూసి, ప్రక్కకు ఒత్తి గిల్లింది. అతను దగ్గరకు రాగానే, సంకోచిస్తూ ‘మితో ఒక మాట చెప్పాలి’ అన్నది లలిత.

‘నాతోనా?’ అన్నాడు శేఖరుడు ఆశ్చర్యంగా.

‘అవును. మితోనే!’ అన్నది లలిత మెల్లిగా.

‘నాతో నువ్వు చెప్పవలసిన మాట ఏముంది లలితా?’ అంటూ శేఖరుడు గబ గబా మెట్లు దిగి పోయాడు.

లలిత కొన్ని క్షణాలు స్తబ్ధంగా ఉండి పోయింది. చివరకు నిట్టూర్పు విడిచి, మెల్లిగా వెళ్ళి పోయింది.

ఆమరునాడు శేఖరుడు వరండాలో కూచుని, శేషరు చదువు కొంటున్నాడు. గిరింగ్రుడు అక్కడికి వచ్చాడు. అతని రాక శేఖరుని కెంతో ఆశ్చర్యం కలిగించింది. గిరిస్ బాబు నమస్కరించాడు. కుర్చీని వగ్గరగా లాక్కుని కూర్చున్నాడు. శేఖరుడు ప్రతి నమస్కారంచేసి, ప్రతికను అవతల బెట్టి జిజ్ఞాసగా, గిరింగ్రుని ముఖంలోకి చూశాడు. వారిద్దరూ ఒకరి నొకరు ఎరుగుదురు. కానీ ఇంత వరకూ మాట్లాడుకో లేదు.

గిరింగ్రుడు ఉపోద్ఘాత మేమీ లేకుండా సరాసరి అసలు విషయాన్ని కొన్నాడు.

‘ఒక ముఖ్యమైన పని ఉండి మీ వద్ద కొచ్చాను. మా అత్తగారి ఉద్దేశం మీరు వినే ఉన్నారు. ఇల్లు మీకే ఆహ్వాని అమెగారనుకొంటున్నారు. ఆ సంగతి నాతోనూ చెప్పారు. సాధ్యమైనంత త్వరలో మీరు ఏదో ఒకటి తేల్చుకోండి. ఈ నెలలోనే మేము ముంగేరు వెళ్ళుదామను కొంటున్నాము.’

గిరింగ్రుని ముఖ దర్శనంతో, శేఖరుని హృదయంలో చిన్నగుపాను రేగింది. ఈ రకమైన సంభాషణ అతనికెంత మాత్రం నచ్చలేదు.

‘అని మంచి మాటే! నాన్నగారు పోయినప్పటినుంచి, అన్ని విషయాలు అన్నగారే చూసుకొంటున్నారు. మీరీ సంగతి వారికి చెబుతే బావుంటుంది!’

‘ఆ సంగతి నాకు తెలుసుననుకోండి!’ అన్నాడు గిరింగ్రుడు చిరునవ్వునవ్వుతూ. ‘కానీ, వారికై నామీరు చెప్పటమేమంచిననుకొంటున్నాను.’

‘మీరు చెప్పినా బావుంటుంది. ప్రస్తుతం వారి సంరక్షకులు మీరే ఏదా!’ అన్నాడు కసిగా.

‘నేనే చెప్పి తిరవలసిన అవసరం ఉంటే, అలాగే చెబుతాను. అయితే, మీరు తలుచు కొంటే, చాలా కులభంగా అవుతుందని, నిన్న చెల్లి అన్నది!’

• బాటేసుకు జేరగిల బడి మాట్లాడుతున్న శేఖరుడు ఉలిక్కిపడి లేచి కూచున్నాడు.

‘ఎవరూ మీతో చెప్పింది?’

‘చెల్లి—లలిత చెప్పింది.’

శేఖరుడు విస్మయంతో హత బుద్ధుడైనాడు. ఆ తరువాత గిరింగ్రు డేమి చెప్పిందీ అతనికి వినిపించ లేదు. కొంచెం సేపు విస్తుపోయి గిరింగ్రుని కేసిచూస్తూ ‘క్షమించండి గిరిన్ బాబూ! మీరు—లలితను వివాహం చేసుకో లేదా?’ అన్నాడు శేఖరుడు.

గిరినుడు నాలుక కరుచు కొన్నాడు.

‘చిత్తం. లేదండీ! వారి నందరినీ మీరు ఎరుగుదురు గదా! నేను కాళీని చేసుకొన్నాను.’

‘కానీ, మొదట్లో అలాంటి మాటలు జరగ లేనే!’

‘జరగ లేదు.’ అన్నాడు గిరినుడు సిరంగా. ‘మీరన్న మాట నిజమే! గురచరణ బాబు గారికి, ఎక్కడా మరో సంబంధం చేసుకోనని నీను మాట ఇచ్చాను. ఆయన చనిపోయిన తరువాత, లలిత నా కన్నీ సంగ జూలూ చెప్పింది. మూడో కంటి వారికి తెలియక పోయినా, ఆమె తనకు వివాహం జరిగిందనీ, భర్తగారు జీవించే ఉన్నారనీ చెప్పింది. ఇతరు తెవ్వరూ ఈ మాటలు విశ్వసించ లేదు. కానీ నేను విశ్వసించాను. ఆషా అసత్య మాడదని నా నమ్మకం! అదిగాక—స్త్రీలు ఒకసారి కంటే ఎక్కువసార్లు వివాహ మాడరు...అయ్యో! అదేమిటి శేఖర్ బాబూ! ఎందు కలా...?’

శేఖరుని కన్నులు బాష్పపూరితా లయినాయి. అవి కనుకొలనులు దాటి, ధారలుగా ప్రవించ సాగాయి. ఈసంగతి తెలుసుకొనే సీతిలో శేఖరుడు లేడు. ఒక పురుషుని ఎరుట, మరోపురుషుని దౌర్బల్యం, ఇలా వ్యక్తం గావడం లాజ్ఞాకరమని గూడా అతనికి తోచలేదు.

ఇంత కాలంగా గిరింగ్రుని మనస్సులో ఉన్న అనుమానం ఇప్పుడు తీరిపోయింది. అతను లలిత భర్తను గుర్తించాడు. శేఖరుడు కళ్ళుతూచుచు కొన్నాడు. గద్గద స్వరంతో ‘గిరిన్ బాబూ! మీరు లలిత నెప్పుడూ ప్రేమించ లేదా?’ అన్నాడు.

గిరిన్ బాబు వదనం మీద ప్రచ్ఛన్న వేదనచ్చాయ ఓక్షణికాలం మసిలి మాయమయింది. అతను చిరునవ్వు నవ్వుతూ ఇలా అన్నాడు:

‘ఈ ప్రశ్నకు ఇప్పుడు జవాబివ్వడం కేవలం అసవసరం.’ ఎంతటి ప్రేమయినా-తెలిసి గూడా, మరొకరిభావ్యను ఎవ్వరూ వివాహమాడరు. సరే పొనివ్వండి. పూజనీయులను నేను విమర్శించను’ అన్నాడు గిరింగ్రుడు మరోసారి నవ్వి. ‘మరి నేను బాగున్నాను. సెలవు. మళ్ళీ తమ దర్శనం చేసుకొంటాను!’ అని నమస్కరించి వెళ్ళాడు.

ప్రప్రథమము నుండి గిరిన్ బాబును, శేఖరుడు వ్యపిస్తున్నాడు. ఈ శ్వేదభావం ఇటీవల అసహ్యంగా గూడా పరిణమించింది. కాని, ఈనాడు అతను వెళ్ళగానే, శిరస్సునించి, ఆ ఆపరిచిత బ్రాహ్మయువకునికి నమస్కరించాడు శేఖరుడు. మరొకమానవునికి తెలియకుండా, మానవుడెంతటి స్వార్థత్యాగాన్ని చేయగలడో, ఎటువంటి కఠినవాదానాలనైనా, చిరునవ్వుతో, ఎలా చెల్లించగలడో, శేఖరుడు తొలిసారిగా తెలుసు కొన్నాడు.

మధ్యాహ్నం భుజనేశ్వరి లెగిలెలో కూచుని, లలిత సాయంతో కొత్త గుడ్డలను బొత్తిపెడుతున్నది. శేఖరుడు వచ్చి మంచంమీద కూచున్నాడు. ఇప్పుడతను లలితను చూసి గాఢిరొ పడలేదు, పరుగెత్తనూ లేదు.

‘ఎందు కొచ్చావ్ నాకు నా?’ అన్నది తల్లి.

శేఖరుడు జవాబివ్వకుండా కొంచెం సేపు ఆలానే కూచున్నాడు, గుడ్డ బొత్తికలవంక చూస్తూ. ఓక్షణమయ్యాక — ‘ఏంచేస్తున్నావమ్మా?’ అన్నాడు.

‘కొత్త గుడ్డలు ఎవరెవరికి పెట్టాలో లెక్కచూస్తున్నాను.’ అన్నది భుజనేశ్వరి లలిత వంక తిరిగి ‘ఇవి చాలవు. ఇంకా కొనాలను కొంటాను. ఏంతల్లీ?’

లలిత బొసన్నట్లు తల ఆడించింది.

‘అమ్మా! ఒక వేళ నేను పెళ్లిచేసుకోక పోతేనో!’ అన్నాడు శేఖరుడు నవ్వుతూ.

‘ఇది వరకు నువ్వు చేసిన పనుల కంటే, ఇదేమంత గొప్పదిరా!’
అన్నది తల్లిగూడా నవ్వి.

‘ఇప్పుడు-నిజంగా అలాంటి పరిస్థితులే వచ్చాయమ్మా!’

‘అలాంటి, అపభ్రంశపు మాటలు, అనబోకు నాయనా! తప్ప’
అన్నది తల్లి గంభీరంగా.

‘ఇన్నాళ్ళ నుండి అనలేదు. కానీ ఇక మాట్లాడ కుండా ఉండ
డానికి వీలులేదు. ఇంకా మానంగా ఉంటే, మహాపాపం చుట్టు
కొంటుంది.’

భువనేశ్వరికి ఆర్థం కాలేదు.

‘అమ్మా! ఇని వరకు నీబిడ్డ తప్పుల చెన్నింటినో నువ్వు తుమించావు.
ఈ తప్పుగూడా తుమించు. నేనీ వివాహం చేసుకోను!’

కొడుకు మాటలు, ముఖ కవళికలు చూసి, భువనేశ్వరి ఉద్విగ్నచిత్త
అయింది. ‘సరే! చేసుకోకు. ఇక్కడనుండి నువ్వెళ్ళిపో. నాకు చాలా
పనులున్నాయి!’ అన్నది చిక్కాగా.

‘కాదమ్మా!’ అన్నాడు శేఖరుడు సవ్వాలని ప్రయత్నం చేస్తూ.
‘నేనీ పెళ్లి చేసుకోను.’

‘ఎందుకురా? నువ్వు కావాలన్నప్పుడు కావడానికి, వద్దన్నప్పుడు
మానడానికి, ఇది పిల్లల బొమ్మలాటగాదు శేఖర్!’

‘పిల్లల ఆట కాదు గనుక నే చెబుతున్నా నమ్మా!’

భువనేశ్వరి భయపడింది.

‘శేఖర్! ఏంజరిగిందో నాకు స్పష్టంగా చెప్పు. నాకీ గండరగోళా
లేమీ పనికి రావు.’

‘ఇప్పుడు కాదు. మరొకరోజున చెబుతాను.’

‘మరొకరోజు నెప్పుడో చెబుతా వన్నమాట’ అన్నది భువనేశ్వరి
కోపంతో గుడ్డలనక్కిడ సారేసి. ‘ఆయితే నన్ను వెంటనే కాళీ పంపించు.
ఇలాంటి సంసారంలో, నేనో తుణంగూడా ఉండలేను. లలిత గూడా
నాతో బాటే వస్తానంటున్నది. దానికి కాలనిన ఏర్పాట్లు గూడా చెయ్యి.’

శేఖరుడు నవ్వుతూ 'నువ్వు తీసు కెళ్ళ దలచుకొంటే, వేరే ఏర్పాట్లు గూడా ఎండు కమ్మ! నీ ఆజ్ఞను అది ఎలాగూ మీరను' అన్నాడు.

నవ్వునున్న కొడుకు ముఖం చూసే సరికి, ఆమె గారి ఆశలు తిరిగి చిగురించాయి. లలిత కేసి తిరిగి అన్నది: 'వింటున్నావా తల్లీ శేఖర్ బాబు మాటలు! నేను తలుచుకొంటే, నిన్నెక్కడి కయినా తీసుకెళ్ళగలవని వాడను కొంటున్నాడు. అంతే గానీ మీ అత్తగారిని గూడా అడగాలని వాడు మరిచి పోయాడు.'

లలిత జవాబు చెప్పలేదు. శేఖరుని ధోరణిచూసి, ఆమె భయపడ సాగింది.

ఆమెను అడగాలనుకొంటే అలాగే అడుగు. అది నీ ఇష్టా యిష్టాల మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. కానీ, నువ్వు ఎలా అంటే, అలానే జరుగు తుందమ్మా! ఈ సంగతి నాకు తెలుసు, నువ్వు వెంట తీసు కెళ్ళాలను కొంటున్న నీ కోడులు లలితకు తెలుసు.'

శేఖరుడు తల వంచుకొన్నాడు.

'భవనేశ్వరి ఆశ్చర్యంతో కొయ్యవారి పోయింది. కన్నతల్లినా కొడుకు ఇలా పరిహసించడం? ఆమె కొడుకువేపు కోపంగా చూస్తూ 'ఏమిట్రా! లలిత నాకేమవుతుందీ?' అని గర్జించింది.

శేఖరుడు తలెత్తకుండానే సమాధాన మిచ్చాడు.

'చెప్పానుగా అమ్మా! ఇది-ఈ నాటి సంగతి కాదు. ఇది జరిగి నాలుగేళ్ళకు పైగా అయింది. వివరంగా నేను చెప్పలేదు. దాన్ని నువ్వే అడుగు.'

—అని తలెత్తి చూశాడు. లలిత, భవనేశ్వరికి నమస్కరించ బోతున్నది. శేఖరుడు గూడా ప్రక్కకొచ్చి నిలబడ్డాడు. ఆ తరువాత ఉభ యులూ కలిసి, భవనేశ్వరి పాదాలకు ప్రణమిల్లారు'

భవనేశ్వరి కన్నులు ఆనందాశ్రువులను రాల్చాయి. నగలపెట్టె తెరచి, అందులోని తన నగలన్నీ ఒక్కొక్కటే లలితకు అలంకరిస్తూ,

క్రమంగా అన్నీ విషమాలనూ తెలుసుకొన్నది. అన్నీ విన్న తరువాత, 'అందుకేనేనా తల్లీ, గిరింబ్రుడు అన్నాకాళిని పెళ్ళిచేసుకొంది?' అనడిగింది భువనేశ్వరి.

'ఔనమ్మా! అందుకే అన్నాకాళిని పెళ్ళి చేసుకొన్నారు. గిరింబ్రుడు లాంటి మనుష్యులు ఈ ప్రపంచంలో ఉన్నాలో లేకో నేను చెప్పలేను. నేను- వారితో, నాకు వివాహ మయిందనీ, నా భర్త నన్ను స్వీకరించినా, పరిత్యజించినా, వారి ఇష్టమేననీ, వారు సజీవులేననీ అన్నాను. నా మాటను వారు సంపూర్ణంగా విశ్వసించారు'

'ఉండటం మేమిటి తల్లీ!' అన్నది భువనేశ్వరి లలిత తలను నిమగ్నముగా. 'జన్మ జన్మలకూ చిరంజీవులు అయి ఉండాలని నేను ఆశీర్వాదిస్తున్నాను. కొంచెం సేపిలా కూచో అమ్మా! నేను పోయి, పెళ్ళి కూతురు మారిందని, అవినాశ బాబుతో చెప్పి వస్తాను.' అంటూ చిరునవ్వు నవ్వుతూ, పెద్దకొడుకు గదికేసి వెళ్ళింది భువనేశ్వరి.

తప్పకుండా చదవండి !

ఉమర్ ఖయ్యాం!

[వర్ణచిత్ర పద్య సంపుటి]

విశ్వసాహిత్యంలో విశిష్ట స్థానాన్ని సంపాదించుకున్న ఉమర్ ఖయ్యాం రచనలు తెలుగు పాఠకులకు ముపరిచితాలే! ప్రపంచంలోని ఎన్నో భాషలలోనికి అనుసరించబడిన, ఖయ్యామ్ ఉత్తమ కవితకు, సరళిము, మాధుర్యము, అయిన ఆంధ్రాను వాదంలోని, మణిపూసల నంటి పద్యాలతో, భాషాస్ఫూర్తికమైన 18 వర్ణచిత్రాలతో, శ్రీవర్ణ ముఖచిత్రంతో, ఆర్థ పేపరుపై ముద్రించబడిన గ్రంథం.

బహుకారణము తగినది.

పేజీ : 8 అక్షర చిత్రం

వివరాలు:

ప్రొఫ్. టి. రా. రాయం,

మద్రాసు-17.

రచన: రావూరి భరద్వాజ

కాలగర్భంలో కలిసి పోయిన చారిత్రక విశేషాలు సేకరించి, గుడ్డిగుచ్చి, కథలుగా మలచ బడ్డాయి. శతాబ్దాల క్రిందటి మానవ జీవితం ఎలా ఉంటుందో, ఆనాటి ప్రజల ఆచార వ్యవహారాలు, అమలులో ఉన్న చట్టాలు, శాసనాలు, పాలకుల ప్రణయ కలాపాలు, పారిశుల వేదనామయ జీవితము, మీకళ్ళకు కట్టినట్టు చిత్రించబడ్డాయి. చారిత్రక దాదావరణం, ఎంలో సమగ్రంగా, సంపూర్ణంగా, చిత్రింప బడిందని, వేలాది పాఠకులు అభినందించిన కథలన్నీ ఒక సంపుటంగా రూపొందించ బడ్డాయి.

వెల రు. 0-8-0 మాత్రమే!

జ్యోతి కార్యాలయం, మద్రాసు-17.

మార్చి విడుదల!

ప్రతీకారం!

(కథల సంపుటి)

రచన : సులోచన

చాలా రోజుల నుండి పాఠకులు ఎగురు చూస్తున్న ఈ గ్రంథం, మార్చి నెలనుండి వారికి లభించగలను. ఈ సంపుటిలోని ప్రతి కథా, మీ మనస్సును ఆకట్టుకుంది. మీ ఆలోచనలను కదిలిస్తుంది. మిమ్ము ఉద్వేగ పరుస్తుంది. మీనుండి ఓనిట్టూర్పును రాబట్టుతుంది. సంఘంలోని, వివిధకృత్తుల మనస్తత్వాలు వారి జీవితంలోని వడిగుడుకులు, హృదయమైన శైలిలో చిత్రించిన ఉత్తమ కథలు.

వెల 0-8-0 మాత్రమే!

ఏజెంట్లకు 25% కమీషను

వివరాలు:

జ్యోతి కార్యాలయం, మద్రాసు-17

తప్పక చదవండి!

స్నేహితులు...

జీవితం!

కవిల సంపుటలు

రచయిత: కాదేశ్వరిదేవి

మానవ మనస్సును శాపించి, ప్రజీవహితలతో, జీవితంలోని వివిధ సంఘటనలను చిత్రించిన ఉత్తమ కవయిత్.

ఒక్కోపుట రు. 0-8-0

సినీతార చుర్మరసం

భామా కలాపం

కవిల సంపుటలు

రచయిత: దాసు

మిమ్ములను ప్రతిక్షణం బయటించుకుంటున్న చేసే, సంఘటనలతో, అపూర్వమైన ఇతివృత్తాలు గల ఉత్తమ ఉద్యోగ నవలలు.

ఒక్కోపుట రు. 0-8-0

రు. 2-8-0 లు. వివరాలికి పై నాలుగు పుస్తకాలు రిజిస్టర్డ్ పోస్టుచో పంపబడతాయి.

వివరాలకు:

జ్యోతి కార్యాలయం

మద్రాసు - 17.

14215

www.ck12.org

